

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΑΓΑΘΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΝΕΟΤΕΡΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ:
ΝΕΕΣ ΘΕΩΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ»

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ
ΤΟΥ ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΚΟΥΤΑ
(Α.Μ.: 1012201903024)

Θέμα: «Η ιστορία του εργατικού κινήματος των Η.Π.Α. από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα έως τον Μακαρθισμό: Η δράση, οι κατευθύνσεις και οι προοπτικές του»

Επιβλέπων Καθηγητής: Θανάσης Χρήστου
Συνεπιβλέπων Καθηγητής: Σωτήριος Ριζάς
Συνεπιβλέπων Καθηγητής: Ιάκωβος Μιχαηλίδης

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2021

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πρόλογος.....	4
Εισαγωγή.....	6

Α΄ Κεφάλαιο

Οι συνθήκες οργάνωσης του εργατικού κινήματος στις Η.Π.Α. στα τέλη του 19 ^{ου} και στις αρχές του 20 ^{ου} αιώνα.....	9
1.1. Η πάλη για την καθιέρωση της εργατικής Πρωτομαγιάς μέχρι τα γεγονότα στο Σικάγο το 1886.....	9
1.2. Η στάση των ομοσπονδιακών και πολιτειακών αρχών απέναντι στο ζήτημα του ωραρίου εργασίας.....	12
1.3. Οι <i>Ιππότες της Εργασίας</i>	14
1.4. Η <i>Ομοσπονδία Οργανωμένων Επαγγελματιών και Εργατικών Συνδικάτων των Ενωμένων Πολιτειών και του Καναδά</i>	15
1.5. « <i>Η Ιδέα του Σικάγο</i> ».....	18
1.6. Η πρώτη Πρωτομαγιά και τα γεγονότα στην πλατεία <i>Χέιμαρκετ</i>	18
1.7. Οι εργάτριες των Ηνωμένων Πολιτειών στο προσκήνιο-Η καθιέρωση της Παγκόσμιας Ημέρας της Γυναίκας.....	20

Β΄ Κεφάλαιο

Η δράση και η οργάνωση του εργατικού κινήματος στις Η.Π.Α. κατά την εμφάνιση και άνθιση των πρώτων μονοπωλιακών ομίλων.....	23
2.1. Οι <i>Βιομηχανικοί Εργάτες του Κόσμου</i>	24
2.2. Η <i>Αμερικανική Ομοσπονδία Εργασίας</i>	25
2.3. Ο πόλεμος του άνθρακα και τα γεγονότα του <i>Ludlow</i>	27
2.3.1. Το πλαίσιο αιτημάτων των ανθρακωρύχων του <i>Ludlow</i>	29
2.3.2. Η στάση της εταιρείας <i>Coal, Mines and Iron Company</i> , της πολιτειακής και της ομοσπονδιακής κυβέρνησης.....	31
2.3.3. Οι τελικές συγκρούσεις στο <i>Ludlow</i> και ο « <i>πόλεμος των 10 ημερών</i> ».....	31
2.4. Οι μεταναστευτικές ροές ως φορείς μετασχηματισμού και ριζοσπαστικοποίησης του εργατικού κινήματος.....	33
2.4.1. Οι σοσιαλιστικές ιδέες ως φορείς ριζοσπαστικοποίησης του εργατικού κινήματος.....	37

2.5. Η εθνοτική υπόσταση των μεταναστών εργατών σε σχέση με το ζήτημα διεθνοποίησης της πάλης τους.....	39
2.6. Η ένταξη των μεταναστευτικών οργανώσεων στο σοσιαλιστικό κίνημα των Ηνωμένων Πολιτειών.....	42
2.6.1. Η Νέα Υόρκη ως κέντρο των εξελίξεων στο αμερικανικό εργατικό και σοσιαλιστικό κίνημα.....	44
2.7. Η απεργία του 1919 στο Σιάτλ και η υπόθεση <i>Palmer Raids</i>	46
2.8. Η υπόθεση των <i>Σάκο και Βιντσέτι</i>	48
2.9. Οι ιδεολογικές ανακατατάξεις και η ίδρυση του <i>Κομμουνιστικού Κόμματος των Η.Π.Α.</i>	51
2.10. Η υποχώρηση του εργατικού κινήματος και ο επαναπροσδιορισμός της δράσης του.....	53

Γ' Κεφάλαιο

Η οικονομική κρίση της περιόδου 1929-1932 και η δράση του εργατικού κινήματος των Η.Π.Α., μέχρι και το επονομαζόμενο « <i>New Deal</i> ».....	55
3.1. Η εκδήλωση της οικονομικής κρίσης το 1929.....	56
3.1.1. Το εργατικό κίνημα μέσα στις συνθήκες της οικονομικής κρίσης.....	59
3.2. Τα <i>Συμβούλια Ανέργων</i> : μια νέα προοπτική στη δράση του εργατικού κινήματος.....	61
3.2.1. Η ίδρυση του <i>Διεθνούς Τάγματος Εργατών (International Workers Order)</i>	63
3.3. Η αυτοτελής ύπαρξη και δράση του <i>Κομμουνιστικού Κόμματος των Η.Π.Α.</i> μέσα στις νέες συνθήκες.....	66
3.4. <i>New Deal</i> : Το αποφασιστικό σταυροδρόμι μπροστά στο εργατικό κίνημα των Η.Π.Α.....	67
3.4.1. Οι νομοθετικές ρυθμίσεις της κυβέρνησης Ρούσβελτ.....	69
3.4.2. Η στάση των εργοδοτικών φορέων και των παρακρατικών μηχανισμών των Η.Π.Α. απέναντι στο ζήτημα της «Ανοικοδόμησης».....	70
3.5. Η δράση του εργατικού κινήματος μέσα στην περίοδο του <i>New Deal</i> και οι νέες προοπτικές που αναδείχτηκαν.....	72

Δ' Κεφάλαιο

Ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος και η στάση του εργατικού κινήματος των Η.Π.Α.....	79
4.1. Η συμμετοχή μεταναστών και μη Ελλήνων στις Διεθνείς Ταξιαρχίες.....	80
4.2. Το Σύμφωνο <i>Ρίμεντροπ-Μολότωφ</i> : αναμόρφωση και ενσωμάτωση.....	81
4.3. Η «κοινή» παρουσία μέσα από τη συμμετοχή των Η.Π.Α. στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.....	83
4.3.1. Η αυτοδιάλυση της <i>Κομμουνιστικής Διεθνούς</i> στο πλαίσιο του παγκόσμιου «αντιφασιστικού μετώπου».....	86
4.4. Οι ελληνόφωνοι εργατικοί πληθυσμοί μπροστά στις νέες συνθήκες.....	87
4.5. Οι ελληνόφωνες εργατικές οργανώσεις των Η.Π.Α. μέσα στις νέες εξελίξεις....	88
4.6. Η στάση «ευθύνης» του Κομμουνιστικού Κόμματος Η.Π.Α.....	89
4.6.1. «...Όταν η Ανάγκη (δεν) γίνεται Ιστορία...».....	90

Ε' Κεφάλαιο

Μακαρθισμός: το κυνήγι μαγισσών που «έριξε τις μάσκες».....	94
5.1. Ο Νόμος <i>Ταφτ- Χάρτλεϊ</i>	95
5.2. «...Αντιαμερικανική ενέργεια...»: ένα «κυνήγι μαγισσών» με κρατική πρωτοβουλία.....	96
5.3. Η βιομηχανία του Χόλυγουντ στο «μάτι του κυκλώνα».....	97
5.4. Η «πολιτιστική διπλωματία», το δικαίωμα της «ελεύθερης καλλιτεχνικής έκφρασης» και το ρεύμα του «σοσιαλιστικού ρεαλισμού».....	99
5.5. Η δίκη και ο θάνατος του ζεύγους <i>Ρόζενμπεργκ</i>	101
Επίλογος.....	103
Πηγές και Βιβλιογραφία.....	105
Παράρτημα.....	110
Περίληψη.....	112

Πρόλογος

Το εργατικό κίνημα των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα μέχρι και την εποχή του Μακαρθισμού, αποτελεί ένα εξαιρετικό οξύμωρο στοιχείο της σύγχρονης παγκόσμιας ιστορίας. Αυτή η θέση προκύπτει από το γεγονός ότι το ίδιο το καθεστώς όπως και η υποφαινόμενη φύση της «ανώτερης δημοκρατίας του κόσμου» περιορίζει έξω από τα όρια της ζητήματα «κοινωνικής αναμόρφωσης» ή ξαναγραφίματος της ίδιας της Ιστορίας.

Η ίδια η επιστήμη της Ιστορίας όμως, μέσα από αποδεκτά και αδιάσειστα στοιχεία, έρχεται να αποδείξει το ακριβώς αντίθετο. Πιο συγκεκριμένα, έρχεται να αναδείξει στα μάτια του κατοπινού αναγνώστη και ερευνητή την ίδια την ιστορική αλήθεια, μέσα από τη δράση των ίδιων των πρωταγωνιστών της.

Η δράση και η οργάνωση του εργατικού κινήματος στις Η.Π.Α, μέσα στην προκαθορισμένη ιστορική περίοδο, είναι ένας από τους βασικότερους πυλώνες της σύγχρονης αμερικανικής και παγκόσμιας Ιστορίας. Το περίφημο «αμερικάνικο όνειρο» βασίστηκε πάνω στην εκτεταμένη εκμετάλλευση των εργατών, γηγενών και μη, στις Η.Π.Α., από τα εταιρικά και βιομηχανικά μεγαθήρια της εποχής, πολλές φορές με την ποικίλη συνεπικουρία του ίδιου του κράτους των Ηνωμένων Πολιτειών. Ακριβώς μέσα σε αυτές τις συνθήκες, εξελίσσεται η ταξική πάλη με πρωταγωνίστρια την ίδια την εργατική τάξη των Η.Π.Α., στην φάση διαμόρφωσης αλλά και ανάπτυξης της, της οποίας οι αγώνες-σταθμοί επηρέασαν το διεθνές εργατικό κίνημα της εποχής.

Μέσα στο προκαθορισμένο πλαίσιο, το περιεχόμενο της παρούσας έρευνας αναδεικνύει με στοχευμένο και αντιπροσωπευτικό τρόπο τις επιμέρους πτυχές, οι οποίες τέθηκαν ευθύς προηγουμένως. Έτσι, αρχικά αναλύονται οι πρώιμες συνθήκες οργάνωσης του εργατικού κινήματος στις Η.Π.Α., με την πάλη των εργαζομένων της εποχής να οδηγεί σε μια αρχική κατοχύρωση των επίκαιρων-για την εποχή-δικαιωμάτων τους, μεταξύ των οποίων ξεχωρίζει αδιαμφισβήτητα αυτό για την δωρη εργασία, ζήτημα εξόχως επίκαιρο στις μέρες μας.

Εν συνεχεία, αναλύεται, μέσα από την εξέλιξη και μαζικοποίηση του, η πολιτική διαπάλη που αναπτύσσεται μέσα στο εργατικό κίνημα, σχετικά με τη θέση που αυτό έπρεπε να πάρει, μέσα στα πλαίσια των συνθηκών της εποχής. Επόμενη πλευρά που αναλύεται είναι αυτή της δράσης και πιο ειδικά της προσαρμογής του εργατικού κινήματος των Η.Π.Α., κατά τη διάρκεια αλλά και μετά τη λήξη της οικονομικής κρίσης της περιόδου 1929-1932. Ιδιαίτερο ζήτημα που αναδεικνύεται

είναι η διεθνοποίηση της πάλης των εργατών στις Η.Π.Α., κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Τέλος, η περίοδος του Μακαρθισμού, αναδεικνύει την αναπροσαρμογή του αστικού κράτους των Η.Π.Α. ενάντια στο εργατικό κίνημα της χώρας, αλλά παράλληλα και ενάντια στο αντίπαλον δέος, που δεν ήταν άλλο από το σοσιαλιστικό κράτος της Σοβιετικής Ένωσης.

Κλείνοντας, σε αυτό το σημείο, θα ήθελα να ευχαριστήσω και να συγχαρώ τις κάτωθι προσωπικότητες για την πολύπλευρη προσφορά τους, άμεση και έμμεση, στην σύνθεση και συγγραφή της παρούσας έρευνας.

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κύριο Θανάση Χρήστου, Καθηγητή Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας, ο οποίος, ακόμα και μέσα από αντιτιθέμενες απόψεις, ξεχωρίζει, με τη συμβολή και τις υποδείξεις του, για τη βοήθεια του στη νέα γενιά, στους νέους επιστήμονες της χώρας μας. Εν συνεχεία, θέλω να ευχαριστήσω ιδιαίτερα την κυρία Παναγιώτα Ταβουλάρη, εκ μέρους του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας, η οποία με την ουσιαστική της κατεύθυνση και αρωγή, με βοήθησε σε καίριο βαθμό στην αναζήτηση και διαλεύκανση πολιτικών και ιδεολογικών κατευθύνσεων, οι οποίες οδήγησαν στην εννοιολογική εμβάθυνση της παρούσας διπλωματικής μεταπτυχιακής ειδίκευσης.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένεια μου, η οποία στηρίζοντας με πολύπλευρα στην εξέλιξη και στο πέρας του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών, αποτελούσε και αποτελεί το καλύτερο στήριγμα στην συνολική εξέλιξη μου σαν άνθρωπο και νέο επιστήμονα.

Εισαγωγή

Το εργατικό κίνημα των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, οι συνθήκες οργάνωσης και δράσης του, δυνητικά αποτελούν ένα ζήτημα το οποίο τίθεται απέναντι στο περιβάλλον υπεροχής της «ανώτερης δημοκρατίας του κόσμου», της «χώρας των ευκαιριών και του αμερικάνικου ονείρου». Μέσα όμως σε αυτές τις συνθήκες, εδράζεται και το πνεύμα μοναδικότητας που χαρακτηρίζει το αντικείμενο της παρούσας διατριβής μεταπτυχιακής ειδίκευσης.

Η εκ γενετής φύση της ίδιας της καπιταλιστικής εδραίωσης και ανάπτυξης, με τις Ηνωμένες Πολιτείες να μην αποτελούν εξαίρεση, βασίζεται στην εκμετάλλευση της δύναμης της εργατικής τάξης. Μέσα σε αυτές τις συνθήκες γεννιέται και εξελίσσεται η έννοια της ταξικής πάλης. Επομένως, η ιστορία του εργατικού κινήματος των Η.Π.Α. χαρακτηρίζεται από μια εντεινόμενη πάλη, με τις απαρχές της να τοποθετούνται στα γεγονότα της πλατείας *Χέιμαρκετ*, όπου πρώτη φορά τίθεται σε τέτοιο βαθμό η κατοχύρωση της δωρης εργασίας, μέσα από την πολύπλευρη πάλη των εργατών μιας σειράς κλάδων της εποχής. Οι αγώνες των εργατών στις Η.Π.Α. έχουν στιγμές όξυνσης, όπως τα γεγονότα στα ορυχεία του *Λάντλοου* ή και πτυχές ενσωμάτωσης, κατά τη διάρκεια της παγκόσμιας οικονομικής καπιταλιστικής κρίσης της περιόδου 1929-1932. Ακόμα όμως και σε αυτές τις συνθήκες, το εργατικό κίνημα των Η.Π.Α. προσαρμόζει τη δράση του μέσα στις νέες συνθήκες.

Ένα συμπέρασμα που διαπερνάει το πλαίσιο της εποχής, αλλά παράλληλα είναι και επίκαιρο στις μέρες μας, είναι αυτό των δυο αντιτιθέμενων κατευθύνσεων, οι οποίες δημιουργούνται μέσα στο εργατικό και ευρύτερα λαϊκό κίνημα της εποχής.

Αφενός, έχουμε την *Αμερικανική Ομοσπονδία Εργασίας*, η οποία υπηρετεί τη θέση της κοινωνικής συνοχής και συναίνεσης, αποκλείοντας από τους κόλπους της χιλιάδες εργάτες μεταναστευτικών πληθυσμών, μεταξύ αυτών και Έλληνες. Αφετέρου, έχουμε τη συγκρότηση των *Βιομηχανικών Εργατών του Κόσμου*, οι οποίοι αποτελούν μια συσπείρωση οργανώσεων, συνδικάτων και ομοσπονδιών της εποχής θέτοντας στην καθημερινή πάλη αιτήματα που όχι μόνο ανταποκρίνονταν στα σύγχρονα δικαιώματα της εποχής, αλλά ένωσαν κάτω από την ανάγκη υλοποίησης τους όλους τους εργάτες, ανεξαρτήτως εθνικότητας, καταγωγής ή εργασιακού περιβάλλοντος.

Αυτή η κινητικότητα που σημειώνεται, κατά την επόμενη περίοδο, λαμβάνει τα χαρακτηριστικά έντονης μαζικότητας αλλά και ποιοτικότερης στόχευσης στα αιτήματα και στους τρόπους πάλης, την περίοδο που δημιουργούνται και οι πρώτοι μονοπωλιακοί όμιλοι στις Ηνωμένες Πολιτείες. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, έρχεται το πλήρωμα του χρόνου με την ίδρυση του Κομμουνιστικού Κόμματος των Η.Π.Α., το οποίο από αυτό το σημείο και έπειτα, στέκεται ως πολιτικός καθοδηγητής των πολύπλευρων αγώνων που αναπτύσσονται, φτάνοντας μέχρι και το ξέσπασμα του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Μπορεί από εκεί και πέρα, το ίδιο το Κομμουνιστικό Κόμμα να διακατέχεται από πολύπλευρες ιδεολογικές και πολιτικές ανακατατάξεις, λόγω και της στάσης του διεθνούς κομμουνιστικού κινήματος, οι οποίες πολλές φορές οδήγησαν σε εσφαλμένες τακτικές υποχωρήσεις «λόγω συνθηκών», δεν παύει όμως να πιστοποιεί την ανάγκη της σαφούς ιδεολογικής και πολιτικής του πρωτοπόρας δράσης. Σε κάθε περίπτωση, λαμβάνοντας υπόψη και την αναπροσαρμογή του επίσημου κράτους των Ηνωμένων Πολιτειών, μέσα στην περίοδο του *Μακαρθισμού*, αναδεικνύεται η ίδια άκρως εκμεταλλευτική και κατασταλτική φύση της «ανώτερης δημοκρατίας» του κόσμου.

Επομένως, οι στόχοι και οι σκοπιμότητες της παρούσας εργασίας είναι δυο παράγοντες με παράλληλη πορεία. Η σύγχρονη ιστορία των Ηνωμένων Πολιτειών βασίζεται κατά ένα πολύ μεγάλο ποσοστό στην ίδια την αντίθεση μεταξύ της εξελικτικά συγκεντροποιημένης καπιταλιστικής εξουσίας, ανάμεσα στις εκάστοτε κρατικές της εκφάνσεις, και την ίδια την εργατική τάξη των Η.Π.Α. Η σκοπιμότητα σε αυτό το σημείο βασίζεται στην ανάγκη ανάδειξης αυτού του δίπτυχου, με συνδαιτημόνα τα αδιάσειστα ιστορικά τεκμήρια και με σκοπό την ανάδειξη τους στα μάτια του κατοπινού αναγνώστη και μελετητή.

Παράλληλα, ένας ακόμη στόχος της παρούσας έρευνας είναι η ανάδειξη της επιζήμιας λογικής της «κοινωνικής συναίνεσης» μέσα στο ίδιο το εργατικό κίνημα, σε συνθήκες ανάπτυξης του καπιταλιστικού συστήματος, η οποία οδηγεί στην τακτική υποχώρηση και στην τελική ενσωμάτωση. Τέλος, μια από τις πιο βασικές σκοπιμότητες της κατωτέρω έρευνας είναι η ανάδειξη της εσφαλμένης λογικής περί της «ειρηνικής συνύπαρξης». Ειδικά μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, η επιρροή που ασκούσε η Σοβιετική Ένωση και ο ίδιος ο σοσιαλισμός στα μάτια του τότε «δημοκρατικού κόσμου», ζήτημα που επηρέασε ποικίλα και το ίδιο το Κομμουνιστικό Κόμμα των Η.Π.Α., οδήγησε το ίδιο το κράτος των «δημοκρατικών»

Ηνωμένων Πολιτειών να εγκαινιάσει μια από τις σκληρότερες περιόδους πολύπλευρης καταστολής του εγχώριου εργατικού κινήματος, την επονομαζόμενη περίοδο του *Μακαρθισμού*.

Με βάση λοιπόν τις ανωτέρω πληροφορίες, το 1^ο Κεφάλαιο αναδεικνύει τις συνθήκες, μέσα από τις οποίες το εργατικό κίνημα των Η.Π.Α. αποκτάει τις πρώτες εστίες οργάνωσης και δράσης του, με προμετωπίδα φυσικά την όξυνση της πάλης για την κατοχύρωση του δωρου, μετά και από τα γεγονότα στο Σικάγο, το 1886.

Το 2^ο Κεφάλαιο μελετάει τις πτυχές, μέσα από τις οποίες το εργατικό κίνημα των Η.Π.Α. οξύνει και ποιοτικοποιεί την παρέμβαση και δράση του, με την επίσημη κρατική καταστολή να λαμβάνει τα πρώτα οργανωμένα χαρακτηριστικά απέναντι του. Σημείο αναφοράς για τις κατοπινές εξελίξεις είναι η ίδρυση του Κομμουνιστικού Κόμματος των Η.Π.Α., ως αποτέλεσμα και της ίδρυσης του πρώτου σοσιαλιστικού κράτους στον κόσμο.

Εν συνεχεία, το επόμενο κεφάλαιο, εξετάζοντας αρχικά την οικονομική κρίση του 1929, αναδεικνύει την μεταστροφή του ίδιου του κράτους των Ηνωμένων Πολιτειών, κυρίως μέσω του *New Deal*, όπως επίσης και τη μεταστροφή του ίδιου του εργατικού κινήματος, με προεξάρχον το Κομμουνιστικό Κόμμα, μέσα από την προσαρμογή του στις νέες συνθήκες.

Το 4^ο Κεφάλαιο, βασιζόμενο στην περίοδο του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, αναδεικνύει τη δράση του εργατικού κινήματος, μέσω και της διεθνοποίησης της πάλης του, όπως επίσης και την αυτοτελή παρέμβαση του Κομμουνιστικού Κόμματος των Η.Π.Α., το οποίο σημειώνει ίσως τη μεγαλύτερη ιδεολογική και πολιτική μετατόπιση του, απεμπολώντας ουσιαστικά τον κύριο στόχο πάλης του, εναρμονιζόμενο με τις «κοινές» και «συμμαχικές» συνθήκες και ανάγκες.

Τέλος, το 5^ο Κεφάλαιο, εξετάζει μια από τις πιο σκοτεινές περιόδους της σύγχρονης ιστορίας των Η.Π.Α., όπου μέσα από την *Επιτροπή Αντιαμερικανικών Υποθέσεων*, με Πρόεδρο τον Τζον Μακάρθου, πέφτουν τελειωτικά οι μάσκες της έως τότε «ανώτερης δημοκρατίας του κόσμου».

Α΄ Κεφάλαιο

Οι συνθήκες οργάνωσης του εργατικού κινήματος στις Η.Π.Α. στα τέλη του 19^{ου} και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα

Το παρόν κεφάλαιο, όπως άλλωστε ορίζει και ο τίτλος που το χαρακτηρίζει, πρόκειται να εξετάσει τις συνθήκες οργάνωσης αλλά και δράσης του εργατικού κινήματος στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα μέχρι και τα τέλη σχεδόν της τρίτης δεκαετίας του 20^{ου} αιώνα. Σε αυτό το σημείο είναι απαραίτητο όπως επίσης και ορθό να οριστούν οι βασικοί άξονες που θα καθορίσουν το πλαίσιο του παρόντος κεφαλαίου.

Αρχικά, θεωρώ πρόπον να γίνει ξεκάθαρη και πιο ορατή η μοναδικότητα και η ιδιαιτερότητα που χαρακτηρίζει συνολικά την παρούσα διπλωματική εργασία. Έτσι λοιπόν, πρέπει να σημειωθεί σε αυτό το σημείο πως το εργατικό κίνημα των Η.Π.Α. εκφράζει σε ένα πολύ μεγάλο ποσοστό την ίδια την ιστορία του λαού των Ηνωμένων Πολιτειών μέσα στην αντίστοιχη περίοδο, μια ιστορία που βασίζεται πάνω στην πάλη του μεταλλωρύχου, του οικοδόμου, του σιδηροδρομικού εργάτη και του βυρσοδέψη για την κατάκτηση των σύγχρονων δικαιωμάτων του πάνω στην ίδια στη ζωή, σε συνδυασμό βέβαια και με την ανάπτυξη της ίδιας της αμερικανικής οικονομίας, σε όλους τους τομείς. Επομένως, η μελέτη όλων αυτών των συνθηκών, σχετικά με την «πιο ανεπτυγμένη δημοκρατία του δυτικού κόσμου», αποτελεί έναν καθοριστικό παράγοντα γνώσης αλλά πολύ περισσότερο κατανόησης του ίδιου του κόσμου στην αυγή του 20^{ου} αιώνα μέχρι και τις μέρες μας.

Συμπερασματικά, το στοιχείο μοναδικότητας που χαρακτηρίζει το παρόν κεφάλαιο, είναι η μελέτη της δράσης και της οργάνωσης του εργατικού κινήματος στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής αυτή την περίοδο και πολύ περισσότερο το πως αυτό το ζήτημα μπορεί να προσδώσει νέες ιδέες και συμπεράσματα για μελέτη και κριτική στην σύγχρονη ιστορική και πολιτική επιστήμη.

1.1. Η πάλη για την καθιέρωση της εργατικής Πρωτομαγιάς μέχρι τα γεγονότα στο Σικάγο το 1886

«...Αιντε βιαστείτε να ετοιμαστούμε πριν έβγει ο ήλιος ν' ανταμωθούμε τη νέα, να ιδούμε, μέρα με ήλιο πέρα ως πέρα.(...) Ρίζα ρίζα ο αγώνας ριζώνεται, δένει, με ιδρώτα, με θυσίες και αίμα θεριεύει, γι' αυτό κι εμείς θα τραγουδάμε, πάει χαλάλι η

ζωή μας θα τραγουδάμε¹...». «...Πρώτη του Μάη και πως (πρώτη του Μάη) τους εργατές ξεσηκώνεις. Πρώτη του Μάη και πως (πρώτη του Μάη) φως της εργατιάς θαμπώνεις(...) Παλεύει η εργατιά, Παλεύει η εργατιά(...) Δεν είναι αργία, είν' απεργία, παλεύει η εργατιά²...». Οι στίχοι αυτών των δύο τραγουδιών, αν και δημιουργήθηκαν σχεδόν 100 χρόνια μετά, χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά από τις ακτές των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, αποτυπώνουν με εξαιρετικά εύστοχο τρόπο, το νόημα της 1^{ης} Μάη, αλλά πιο συγκεκριμένα συνθέτουν την επικαιρότητα του νοήματος της στους αγώνες των γηγενών και μη εργατών στις Η.Π.Α. για την κατοχύρωση καλύτερων συνθηκών εργασίας και ζωής.

Ξετυλίγοντας λοιπόν το νήμα της μελέτης για την καθιέρωση της 1^{ης} Μάη και τα μηνύματα που εκπέμπει στην σημερινή επιστημονική κοινότητα και στην ίδια την κοινωνία, το ζήτημα της δωρης εργασίας, αίτημα και στόχος πάλης που θα αποτελέσει αιχμή από δω και έπειτα, τίθεται αρχικά το 1829. Συγκεκριμένα, ο Ουίλιαμ Χέιτον, ένας από τους ηγέτες του εργατικού κινήματος της εποχής, από την πόλη της Φιλαδέλφεια, ανέδειξε το θέμα του εργάσιμου ωραρίου των 8 ωρών. Η τοπική εφημερίδα *National Laborer* υποστήριξε με άρθρο της στις 19 Νοέμβρη 1836, πως «...δεν επιθυμούμε να διαιωνίσουμε το σύστημα της δεκάωρου(ωράριο που ίσχυε μέχρι τότε στη συντριπτική πλειοψηφία των Η.Π.Α.) γιατί πιστεύουμε ότι οκτώ ώρες καθημερινής εργασίας είναι παραπάνω από αρκετές για οποιονδήποτε άνθρωπο³...».

Συνεχίζοντας, τα πρώτα αξιοπρόσεκτα μέτρα εργατικής πάλης για την διεκδίκηση και την κατοχύρωση του δωρου πάρθηκαν το 1863, στο Συνέδριο του εργατικού κινήματος των Η.Π.Α. Συγκεκριμένα, το *Συνδικάτο Μηχανουργών και Σιδηρουργών* έλαβε ομόφωνη απόφαση για το αίτημα του δωρου . Παράλληλα, η *Συνέλευση Επαγγελματιών της Βοστώνης* ανέλαβε παρόμοια θέση, με τις δυο οργανώσεις να χρηματοδοτούν μια επιτροπή η οποία ανέλαβε την ευθύνη της εκστρατείας για την προπαγάνδηση της απόφασης για το ζήτημα της δωρης εργασίας.

¹ Θ. Μπακαλάκος, «Το τραγούδι του Λαού», στο άλμπουμ *Προστάτες*(Αθήνα 1979), στην ιστοσελίδα: [youtube, διαθέσιμο στο: \[https://www.youtube.com/watch?v=2jWqnsTrQ18&ab_channel=%CE%92%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%BB%CE%B7%CF%82%CE%A0%CE%B1%CF%80%CE%B1%CE%BA%CF%89%CE%BD%CF%83%CF%84%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%AF%CE%BD%CE%BF%CF%85\]\(https://www.youtube.com/watch?v=2jWqnsTrQ18&ab_channel=%CE%92%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%BB%CE%B7%CF%82%CE%A0%CE%B1%CF%80%CE%B1%CE%BA%CF%89%CE%BD%CF%83%CF%84%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%AF%CE%BD%CE%BF%CF%85\)](https://www.youtube.com/watch?v=2jWqnsTrQ18&ab_channel=%CE%92%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%BB%CE%B7%CF%82%CE%A0%CE%B1%CF%80%CE%B1%CE%BA%CF%89%CE%BD%CF%83%CF%84%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%AF%CE%BD%CE%BF%CF%85), ημερομηνία προσπέλασης: 14.5.2021

² Θ. Μπακαλάκος, «1^η του Μάη», στο άλμπουμ *Προστάτες* (1979), στην ιστοσελίδα: [youtube, διαθέσιμο στο: \[https://www.youtube.com/watch?v=4_PmQSAIYc&ab_channel=%CE%92%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%BB%CE%B7%CF%82%CE%A0%CE%B1%CF%80%CE%B1%CE%BA%CF%89%CE%BD%CF%83%CF%84%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%AF%CE%BD%CE%BF%CF%85\]\(https://www.youtube.com/watch?v=4_PmQSAIYc&ab_channel=%CE%92%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%BB%CE%B7%CF%82%CE%A0%CE%B1%CF%80%CE%B1%CE%BA%CF%89%CE%BD%CF%83%CF%84%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%AF%CE%BD%CE%BF%CF%85\)](https://www.youtube.com/watch?v=4_PmQSAIYc&ab_channel=%CE%92%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%BB%CE%B7%CF%82%CE%A0%CE%B1%CF%80%CE%B1%CE%BA%CF%89%CE%BD%CF%83%CF%84%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%AF%CE%BD%CE%BF%CF%85), ημερομηνία προσπέλασης: 14.5.2021

³ Φ. Φόνερ, *Εργατική Προτομαγιά 1886-1986*, Αθήνα 1986, σ. 16

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο ανόδου του εργατικού κινήματος, αλλά πολύ περισσότερο της ίδιας της δράσης του, αναδεικνύεται η πρώτη σημαντική προσωπικότητα που αποτέλεσε τον πρωτεργάτη της πάλης για την θέσπιση της δωρης εργασίας. Πρόκειται για τον μηχανουργό της Βοστώνης και μέλος του *Συνδικάτου Μηχανουργών και Σιδηρουργών Ιρα Στιούαρτ*⁴. Ο πρωτοπόρος μεταλλεργάτης σταχυολογώντας την θέση του για την ανάγκη και τη χρησιμότητα της δωρης εργασίας σαν βάση των αιτημάτων του εργατικού κινήματος της εποχής υποστήριζε πως «...αν μειώνονταν οι ώρες εργασίας, ο ελεύθερος χρόνος θα δημιουργούσε νέα κίνητρα και επιθυμίες(...)η οκτάωρη μέρα εργασίας θα μπορούσε να βοηθήσει τους εργάτες να κάνουν το πρώτο βήμα στον μακρύ δρόμο που τελικά τερματίζεται σε πιο ίση διανομή των καρπών του μόχθου⁵...».

Σε παράλληλη κατεύθυνση κινούταν και ο μαρξιστής *Γιόζεφ Βάιντεμαγερ*, ο οποίος στηρίζοντας το στόχο ψήφισης ενός εθνικού νόμου για την θέσπιση του δωρου, υποστήριζε πως «...Τα συμφέροντα των εργατών είναι τα ίδια σε όλη την χώρα και δεν μπορούν να υποστηριχτούν χωριστά σε κάποιο χωριστό μέρος της.(...) Αυτοί δεν μπορούν να περιμένουν τίποτα το ουσιώδες από τα νομοθετικά σώματα των διαφόρων πολιτειών και δεν μπορούν να περιμένουν τίποτα από το κόμμα εκείνο που υποστηρίζει τη διαίρεση της χώρας σε μικρές κρατικές εξουσίες⁶...».

Η εκστρατεία για την νομοθετική ρύθμιση της δωρης εργασίας σε ομοσπονδιακό και πολιτειακό επίπεδο ξεκίνησε ουσιαστικά το 1866, με τη διεξαγωγή του 1^{ου} Συνεδρίου της *Εθνικής Ένωσης Εργατών* των Η.Π.Α. στην πόλη της Βαλτιμόρης. Έτσι, στις 16 Αυγούστου του ίδιου έτους, το σώμα του Συνεδρίου αποφάσισε πως «...η πρώτη και μεγάλη ανάγκη των ημερών μας, να ελευθερωθεί αυτή η χώρα από την καπιταλιστική σκλαβιά, είναι να ψηφιστεί ένας νόμος σύμφωνα με τον οποίο το οκτάωρο θα είναι η κανονική εργάσιμη μέρα σε όλες τις πολιτείες της *Αμερικάνικης Ομοσπονδίας*⁷...».

Αμέσως μετά το συνέδριο της *Εθνικής Ένωσης Εργατών*, η *Διεθνής Ένωση Εργατών* ή αλλιώς *1^η Διεθνής*, στις 29 Αυγούστου 1866, στο 1^ο Συνέδριο της στη Γενεύη, υποστηρίζει πως «...ο νόμιμος περιορισμός της εργάσιμης μέρας είναι προκαταρκτικός όρος χωρίς τον οποίο όλες οι παραπέρα προσπάθειες για βελτιώσεις και για την απελευθέρωση της εργατικής τάξης θα αποδειχτούν άκαρπες(...) Το

⁴ Φ. Φόνερ, ό. π., σ. 17

⁵ H. Kuritz, *Ira Steward and the Eight-Hour Day*, Βοστώνη 1956, σ. 118-122

⁶ D. Roediger, *Joseph Weydemeyer: Articles on the Eight-Hour Movement*, Chicago 1978, σ. 1-3

⁷ Φ. Φόνερ, ό. π., σ. 19

Συνέδριο προτείνει το οκτάωρο σαν το νόμιμο όριο της εργάσιμης μέρας⁸...». Συνεχίζοντας, στο Συνέδριο της 1^{ης} Διεθνούς, ο Καρλ Μαρξ, ηγετική μορφή του Συνεδρίου αυτού και γράφων την απόφαση αυτού, υποστήριξε πως «...εφόσον αυτός ο περιορισμός(ενν. των ωρών εργασίας) αντιπροσωπεύει τη γενική απαίτηση των εργατών των Ενωμένων Πολιτειών της Βόρειας Αμερικής, το Συνέδριο μετατρέπει αυτή την απαίτηση σε προγραμματικό στόχο των Εργατών του Κόσμου⁹...».

Χαρακτηριστικό στοιχείο προοικονομίας της παρούσας εργασίας είναι η απόφαση του Συνεδρίου της Διεθνούς Ένωσης των Εργατών για το ρόλο των συνδικάτων. Συγκεκριμένα, η Απόφαση καλούσε τα συνδικάτα, θεωρώντας τα σαν τους βασικούς πυρήνες της εργατικής τάξης «...να δώσουν μεγαλύτερη προσοχή στην πολιτική πάλη και να τραβήξουν στις γραμμές τους τις μάζες των ανειδίκευτων εργατών και των εργατών γης¹⁰...».

Εξειδικεύοντας σε αυτό το σημείο την πορεία εξέλιξης του εργατικού κινήματος στις Η.Π.Α., αναδεικνύονται δυο ζητήματα τα οποία ορίζουν σε καθοριστικό βαθμό τη συνέχεια της παρούσας έρευνας. Αρχικά, αποτελεί σημαντικό γεγονός η απόφαση της Εθνικής Ένωσης Εργατών για την πάλη με στόχο τη νομοθετική κατοχύρωση της δωρης εργασίας. Η εξέλιξη αυτού του αιτήματος υποδεικνύει την εντεινόμενη πολιτικοποίηση του εργατικού κινήματος των Η.Π.Α., τουλάχιστον μέχρι αυτό το σημείο, όπως επίσης και τον μερικό και πρώιμο εμπλουτισμό του με αιτήματα πάλης πέρα από τις ώρες εργασίας.

Παράλληλα, οι αποφάσεις του 1^{ου} Συνεδρίου της Διεθνούς Ένωσης Εργατών για το ρόλο των συνδικάτων και για το ζήτημα της διεθνοποίησης της δωρης εργασίας, θεσμοθετούν το πλαίσιο των μελλοντικών εξελίξεων, μπροστά στα γεγονότα του Σικάγο, σχεδόν 20 χρόνια μετά αλλά και μπροστά στην αυγή του 20ου αιώνα.

1.2. Η στάση των ομοσπονδιακών και πολιτειακών αρχών απέναντι στο ζήτημα του ωραρίου εργασίας

Το ζήτημα της νομικής κατοχύρωσης της δωρης εργασίας στις Η.Π.Α. απέδωσε σχετικά καρπούς μέχρι το 1870, κάτω βέβαια από τη δράση του εργατικού κινήματος της εποχής. Συγκεκριμένα, μέχρι το 1868, σε 6 πολιτείες είχε κατοχυρωθεί με νόμο το δικαίωμα της δωρης εργασίας. Παράλληλα, το Κογκρέσο ψήφισε νόμο για

⁸ P. Foner, *History of the Labor Movement in the United States*, Νέα Υόρκη 1947, σ. 374

⁹ P. Foner, *ό. π.*, σ. 374

¹⁰ Ο. Φόστερ, *Η ιστορία των 3 Διεθνών*, Αθήνα 1975, σ. 78

την δωρη εργασία όσον αφορά τους χειρώνακτες εργάτες και για όσους απασχολούνταν σε ομοσπονδιακή εργασία.

Την ίδια στιγμή όμως, είναι χαρακτηριστικό πως ενώ αντίστοιχος νόμος για το δωρο ψηφίστηκε στην πολιτεία της Καλιφόρνια προβλέποντας την δωρη εργασία, υποστηρίζοντας εντούτοις ότι «...(προβλέπεται δωρη εργασία) σε όλες τις περιπτώσεις μέσα σ' αυτήν την πολιτεία, εκτός αν ρητά έχει ορισθεί διαφορετικά μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών¹¹...». Αντίστοιχα, στην πολιτεία του Ιλινόις, αντίστοιχη νομοθετική ψήφιση προέβλεπε την τήρηση του νόμου «... στην περίπτωση που δεν υπάρχει ειδικό συμβόλαιο για το αντίθετο¹²...».

Είναι χαρακτηριστικό ότι μέχρι το 1883, στοιχεία από 552 επιχειρήσεις σε 40 κλάδους και 28 πολιτείες αναδεικνύουν το γεγονός πως το μέσο εργάσιμο ωράριο ανά ημέρα ξεπερνούσε τις 10 ώρες, συμπεριλαμβανομένης και της ημέρας του Σαββάτου. Παράλληλα, δεν αποτελούσε καθόλου ασυνήθιστο γεγονός εργάτες σε μεγάλες βιομηχανικές μονάδες να υποχρεώνονται να δουλεύουν ακόμα και ένα ολόκληρο 24ωρο, αν τύχαινε να αλλάξουν βάρδια εργασίας από πρωινή σε βραδινή ή το αντίθετο¹³.

Σε αυτό το σημείο επομένως, αναδεικνύονται δυο καίρια ζητήματα, τα οποία εκτός του γεγονότος ότι είναι αλληλοσυνδεόμενα, εμπεριέχουν και το στοιχείο της αναγκαιότητας, της επικαιρότητας πάνω στην ίδια την εξέλιξη της δράσης του εργατικού κινήματος των Η.Π.Α. μπροστά στις νέες συνθήκες. Καταρχάς, γίνεται αντιληπτό το γεγονός πως ο πολιτειακός ή ακόμα και ο ομοσπονδιακός νόμος πολλές φορές δεν είναι εφαρμοστέος μέσα στον χώρο δουλειάς. Παράλληλα, η ίδια η εργατική ένωση, το συνδικάτο και η εκάστοτε *Ομοσπονδία* καλείται και θα κληθεί να διεκδικήσει με πιο άμεσους τρόπους την καθιέρωση της δωρης εργασίας και μια σειρά δικαιώματα των γηγενών και μη εργαζομένων, το αμέσως επόμενο διάστημα.

Φτάνοντας πλέον μέχρι και αυτό το σημείο, στα πρόθυρα δηλαδή των γεγονότων του Σικάγο το 1886, μπορούμε να παρατηρήσουμε αλλά ταυτόχρονα και να επιζητήσουμε τα εξής ζητήματα. Αρχικά, παρατηρούμε μια έντονη και κλιμακούμενη κινητικότητα μέσα στους κόλπους του εργατικού κινήματος αφενός όσον αφορά την πορεία της οργάνωσης του σύμφωνα και με τις νέες εξελίξεις. Η κλιμακούμενη αυτή κινητικότητα στρέφεται ξεκάθαρα στο ζήτημα των ημερήσιων

¹¹ Φ. Φόνερ, *Εργατική Πρωτομαγιά 1886-1986*, σ. 20

¹² Φ. Φόνερ, *ό.π.*, σ. 20

¹³ Εφ. *John Swinton's*, χ.α., 18.11.1883

ωρών εργασίας, σε πρώτο στάδιο, αλλά αναδεικνύει περαιτέρω την ανάγκη αλλά και το γεγονός της γενικότερης πάλης με πιο στοχευμένα και δραστικά συστατικά μιας εργατικής τάξης, η οποία είναι ακόμα προς διαμόρφωση.

Παράλληλα όμως, ένα εξίσου σημαντικό ζήτημα, το οποίο θα επηρεάσει για κάποιες δεκαετίες ακόμα την δράση της εργατικής τάξης στην δυτική πλευρά του Ατλαντικού είναι αυτό της απουσίας μιας πολιτικής και κοινωνικής πρωτοπορίας, η οποία με σαφή ιδεολογική στόχευση θα μπορέσει να καθοδηγήσει την εργατική τάξη των Η.Π.Α., μέσα στις νέες συνθήκες, όπως και αν αυτές παρουσιάζονται.

1.3. Οι Ιππότες της Εργασίας

Διανύοντας πλέον την δεκαετία του 1880, η μεγαλύτερη και σημαντικότερη εργατική ένωση στις Ηνωμένες Πολιτείες είναι αυτή του *Τάγματος των Ιπποτών της Εργασίας*. Χαρακτηριστικό στοιχείο της μαζικότητας της αποτελεί το γεγονός ότι το 1886 απαριθμούσε περισσότερα από 700.000 μέλη, ανάμεσα τους ειδικευμένους ή ανειδίκευτους εργάτες, γυναίκες όπως επίσης έγχρωμους εργάτες ακόμα και δεύτερης ή τρίτης γενιάς. Το διεκδικητικό πλαίσιο των *Ιπποτών της Εργασίας* μπορεί σε αυτό το σημείο να συνοψιστεί στο ακόλουθο αίτημα, όπως αυτό αναγραφόταν στον πρώτο καταστατικό χάρτη του *Τάγματος*, ο οποίος εγκρίθηκε το 1878. Διαβάζουμε: «...Μείωση των ωρών εργασίας σε οκτώ την ημέρα, ώστε οι εργάτες να έχουν περισσότερο χρόνο για κοινωνικές απολαύσεις και διανοητική βελτίωση και να μπορούν να αποκομίζουν τα πλεονεκτήματα που προσφέρουν τα μηχανήματα που εξοικονομούν εργασία και που δημιούργησε το μυαλό τους¹⁴...».

Είναι χαρακτηριστικό πως ο *Τέρενς Πάουντερλι*, *Μεγάλος Αρχηγός Εργάτης του Τάγματος των Ιπποτών της Εργασίας*, ενώ μέσα από τις δηλώσεις του για την μείωση των ωρών εργασίας υποδείκνυε την ανάγκη διεκδίκησης αυτού του αιτήματος, εντούτοις η γενικότερη συμβολή του κρίνεται σαν αρνητική. Το συμπέρασμα αυτό αντλείται από τη στάση που κράτησε σχετικά με το ζήτημα της άμεσης εργατικής παρέμβασης και δράσης μέσω της απεργίας. Θεωρούσε λοιπόν ότι «...οι απεργίες έπρεπε να αποφεύγονται σαν μάστιγα που είχε κάνει περισσότερο κακό στους εργάτες από όσες βελτιώσεις θα μπορούσαν ποτέ να κάνουν οι απεργίες για αυτούς¹⁵...».

¹⁴ Φ. Φονερ, *ό.π.*, σ. 22

¹⁵ T. Powderly, *Thirty Years of Life and Labor 1859-1889*, Οχάιο 1890, σ. 85-86

1.4. Η Ομοσπονδία Οργανωμένων Επαγγελματιών και Εργατικών Συνδικάτων των Ενωμένων Πολιτειών και του Καναδά

Απέναντι στην αμφιταλαντευόμενη τακτική του *Τάγματος των Ιπποτών της Εργασίας*, αντιπρόσωποι εργατικών συνδικάτων, μέλη των Ιπποτών της Εργασίας και ολιγάριθμοι μαρξιστές εργάτες, ιδρύουν στις 15 Νοέμβρη 1881, την *Ομοσπονδία Οργανωμένων Επαγγελματιών και Εργατικών Συνδικάτων των Ενωμένων Πολιτειών και του Καναδά*, στο *Πίτσμπουργκ* της *Πενσυλβάνια*. Σε σχέση με τη δράση του *Τάγματος*, σχετικά με το ζήτημα του ωραρίου εργασίας, η *Ομοσπονδία* συνέταξε ένα πιο συγκεκριμένο σχέδιο δράσης. Αρχικά, στο ιδρυτικό της Συνέδριο το 1881, μια έκθεση συμβούλευε τους εργάτες: «...*Πάρτε στα χέρια σας την ιδέα μας, δηλαδή λιγότερες ώρες και καλύτερος μισθός(...)* Πως θα το πετύχουμε αυτό; Όπως οι καπιταλιστές και άρπαγες μισθών πετυχαίνουν το σκοπό τους: με το νόμο¹⁶...».

Πρέπει να σημειώσουμε βέβαια πως από το 1882 μέχρι και το 1884, ο νομοθετικός δρόμος για την κατοχύρωση των 8 ωρών εργασίας βρέθηκε μπροστά σε μια εκτεταμένη διαφωνία αντιπροσώπων της *Ομοσπονδίας*, ώσπου εγκαταλείφθηκε σαν στόχευση. Η έκθεση του Γραμματέα του Συνεδρίου της *Ομοσπονδίας* το 1884 είναι ενδεικτική. Έτσι λοιπόν διαβάζουμε: «...*Τόσα μόνο καθόρισε ο Εθνικός Νόμος για το Οκτώωρο. Είναι άσκοπο να περιμένουμε νομοθεσία γι' αυτό το ζήτημα*¹⁷...».

Χαρακτηριστικό στοιχείο στην δράση της *Ομοσπονδίας* αποτελεί το γεγονός ότι επιχειρείται εκ μέρους της μια αλλαγή στην τακτική διεκδίκησης της 8ωρης εργασίας. Ενώ το *Τάγμα των Ιπποτών της Εργασίας* πρόβαλλε την λύση της νομοθετικής κατοχύρωσης, όπου και αν αυτή εφαρμοζόταν, χωρίς την ανάληψη αντίστοιχης δράσης «από τα κάτω», από τα ίδια δηλαδή τα συνδικάτα, σε αντίθετη ουσιαστικά πορεία κινείται η *Ομοσπονδία*.

Χαρακτηριστικό στοιχείο αυτής της μεταστροφής στην τακτική της, αποτελεί το γεγονός της συγγραφής της απόφασης του Συνεδρίου της, το 1884. Το συγκεκριμένο έγγραφο συντάσσεται από τον *Πίτερ ΜακΓκούαιρ*, εκ μέρους της *Αδελφότητας Ξυλουργών και Επιπλοποιών* και τον *Σάμιουελ Γκόμπερς*, εκ μέρους της *Αδελφότητας των Καπνεργατών*. Διαβάζουμε: «...*Αποφασίζεται (...)*ότι το οκτώωρο θα αποτελεί νόμιμη ημέρα εργασίας από και μετά την 1^η Μάη 1886, και ότι συνιστούμε

¹⁶Φ. Φόνερ, ό. π., σ. 23

¹⁷ Φ. Φόνερ, ό. π., σ. 24

στις εργατικές οργανώσεις σε ολόκληρη την περιοχή να κατευθύνουν έτσι τους νόμους τους ώστε να συμφωνούν με την απόφαση από την ημερομηνία που αναφέρεται¹⁸...».

Η απόφαση αυτή εγκρίθηκε από το σώμα των Συνέδρων με 23 θετικές ψήφους σε σύνολο 25 ψηφισάντων. Σύμφωνα με δημοσιογραφική ανταπόκριση των εργασιών του Συνεδρίου «...ήταν άσκοπο να περιμένουμε για νομοθεσία(...)Ένα ενωμένο αίτημα για μικρότερη μέρα εργασίας, στηριγμένο σε καλά οργανωμένη δουλειά, θα αποδειχνόταν πολύ πιο αποτελεσματικό από τη θέσπιση χιλίων νόμων, των οποίων η εφαρμογή θα εξαρτιόταν από το κέφι φιλόδοξων πολιτικών ή συκοφαντών αξιωματούχων των διαφόρων κρατικών υπηρεσιών¹⁹...».

Κρίνοντας μέχρι αυτό το σημείο τη δράση της *Ομοσπονδίας*, οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι κεντρική στόχευση της αποτελεί το ζήτημα της έντασης αλλά πολύ περισσότερο της συγκεκριμενοποίησης του αγώνα για την καθιέρωση της δωρης εργασίας, με την αποφασιστική και συνειδητή συμβολή αυτή τη φορά των ίδιων των εργαζομένων, μέσα από τα συνδικάτα τους. Ακόμα και σε αυτό το σημείο, η *Ομοσπονδία Οργανωμένων Επαγγελματιών και Εργατικών Συνδικάτων* ζήτησε τη συνδρομή του *Τάγματος των Ιπποτών της Εργασίας* με σκοπό τη συνεργασία στο κίνημα για το κοινό αίτημα καθιέρωσης της δωρης εργασίας. Η στάση του *Τάγματος* ήταν εμφανώς αρνητική, με τον ίδιο τον επικεφαλής του, Τ. Πάουντερλι να υποστηρίζει ότι «...το συγκεκριμένο σχέδιο συνεργασίας δεν είναι το κατάλληλο και οι άνθρωποι που ενδιαφέρονται για αυτό το ζήτημα δεν είναι ακόμα διαπαιδαγωγημένοι, συνεπώς μια απεργία κάτω από αυτές τις συνθήκες θα αποτύχει²⁰...».

Είναι χαρακτηριστικό όμως το γεγονός, ως μια σαφής ένδειξη του κλίματος που είχε διαμορφωθεί στους κόλπους του *Τάγματος*, ιδιαίτερα στο επίπεδο των εργατικών ενώσεων, πως μια σειρά ενώσεις αποστέλλοντας επιστολές στον ίδιο τον Πάουντερλι, υποστήριζαν ότι το κίνημα για το δωρο πρέπει όχι μόνο να υποστηριχθεί έμπρακτα, αλλά και να συνδεθεί με αιτήματα για μια πιο ριζική αλλαγή του οικονομικού-και κατ' επέκταση- του πολιτικού καθεστώτος. Λίγο πριν το Συνέδριο της *Ομοσπονδίας* το 1885, τα 68 από τα 79 συνδικάτα που ανήκαν στο δυναμικό της, τοποθετήθηκαν ανοιχτά υπέρ του σχεδίου για την 1^η Μάη.

¹⁸ P. Foner, *History of the Labor Movement in the United States* (2), Νέα Υόρκη 1947, σ. 98

¹⁹ Φ. Φόνερ, *Εργατική Προτομαγιά 1886-1986*, σ. 25

²⁰ Φ. Φόνερ, *ό.π.*, σ. 27

Έτσι λοιπόν, οι αντιπρόσωποι του Συνεδρίου διακηρύττουν ότι το οκτάωρο εργασίας πρέπει να μπει σε ισχύ από την 1^η Μάη 1886. Σε αυτό το σημείο, χρήζει αναφοράς το γεγονός πως τα στελέχη της *Ομοσπονδίας* ανέλαβαν ορισμένα πρακτικά μέτρα για την προετοιμασία και τον εμπλουτισμό των επικείμενων αγώνων. Συγκεκριμένα, οργανώνεται ένας μηχανισμός όπου διαμορφώνει ένα έγγραφο συμφωνίας με τις εργοδοτικές οργανώσεις, εν είδη συλλογικής ή κλαδικής σύμβασης εργασίας. Παράλληλα, τα ίδια τα συνδικάτα παρουσιάζουν μια σειρά εγκυκλίου, οι οποίες απευθύνονται στους ίδιους τους εργάτες, καλώντας τους να αναλάβουν και οι ίδιοι δράση. Η πιο χαρακτηριστική από αυτές αναγράφει:

«...Σηκωθείτε, δουλεντάδες της Αμερικής! Αφήστε κάτω τα εργαλεία σας την 1^η του Μάη, 1886, σταματήστε τη δουλειά σας, κλείστε τα εργοστάσια και τα ορυχεία.(...)Για μια μέρα το χρόνο, μια μέρα επανάστασης, όχι ανάπαυσης! Μια μέρα στην οποία οι εργάτες κάνουν τους δικούς τους νόμους κι έχουν τη δύναμη να τους εφαρμόσουν, όλα αυτά χωρίς τη συγκατάθεση, την έγκριση αυτών που καταπιέζουν και κυβερνούν!

(...)Μια μέρα κατά την οποία με τεράστια δύναμη, η ενότητα της στρατιάς των δουλεντάδων παρατάσσεται κατά των δυνάμεων που σήμερα εξουσιάζουν τα πεπρωμένα του λαού όλων των εθνών!(...)Μια μέρα κατά την οποία οι εργάτες θα πρέπει να αρχίσουν να απολαμβάνουν «οκτώ ώρες δουλειά, οκτώ ώρες ανάπαυση και οκτώ ώρες για ότι θέλουν!²¹...».

Η εγκύκλιος του Συνεδρίου της *Ομοσπονδίας* άφηνε ξεκάθαρα να εννοηθεί ότι η επικείμενη 1^η Μάη θα ήταν σίγουρα μια διαφορετική μέρα, όσον αφορά το ζήτημα της κατοχύρωσης των ωρών εργασίας, θέμα που είχε επηρεάσει πολύπλευρα το εργατικό κίνημα των Η.Π.Α. τα προηγούμενα χρόνια.

Επιπροσθέτως, μια σειρά από τοπικές συνελεύσεις των *Ιπποτών της Εργασίας*, καλούσαν την ηγεσία του *Τάγματος της Εργασίας* να στηρίξει την Ομοσπονδία. Όπως διαβάζουμε «...τα απλά μέλη του *Τάγματος* ήταν έτοιμοι για μαχητικές μεθόδους, αλλά οι ηγέτες του ήταν πολύ φιλειρηνικοί για να καταφύγουν σε πλατιά δράση στη βιομηχανία²²...».

²¹ Φ. Φόνερ, ό. π., σ. 28

²² H. David, *The History of the Haymarket Affair*, Νέα Υόρκη 1936. σ. 164

1.5. «*Η Ιδέα του Σικάγο*»

Σε αυτό το σημείο, πρέπει να αναδειχτεί το γεγονός ότι μια σοβαρή δόση επιχειρησιακής ετοιμότητας προς την επικείμενη 1^η Μάη του 1886, βρέθηκε σε ορισμένες επιφανείς προσωπικότητες του εργατικού κινήματος της εποχής, όπως ο *Όγκαστ Σπάις* και ο *Άλμπερτ Πάρσονς*, προερχόμενοι αμφότεροι από την πόλη του Σικάγο. Οι δυο προαναφερθέντες, μαζί με τους *Μάικλ Σουάμπ* και *Σάμουελ Φίλντεν* αποτέλεσαν τις προσωπικότητες αυτές, οι οποίες διείσδυσαν μέσα στους κόλπους των εργατών, εφοδιάζοντας τους με την «ιδέα του Σικάγο», μια κίνηση που προέκυψε ως μείγμα ιδεών του αναρχικού και του ανένταχτου συνδικαλιστικού χώρου.

Η κεντρική πολιτική κατεύθυνση της *Ιδέας* πρόβαλλε το ανώφελο της συνδικαλιστικής δράσης, τη θεωρητική προσέγγιση ότι το εργατικό συνδικάτο δεν έπρεπε να παλεύει για άμεσα ζητήματα. Η ίδια η πραγματικότητα όμως ιδεολογικά διαψεύδει τη συγκεκριμένη άποψη, υπό το πρίσμα πως η συνδικαλιστική δράση μέσα στους κόλπους των εργατών ήταν η μόνη λύση που θα παρακινούσε όλο και μεγαλύτερο μέρος των εργατών να συνδέσει την πάλη του από το «ελάχιστο» ζήτημα μέχρι την πάλη για την κατοχύρωση του οκτάωρου.

Επομένως, χρησιμοποιώντας και επίσημα νούμερα, οι οπαδοί της «*ιδέας του Σικάγο*», μέσω της στοχευμένης τους δράσης, μόνο στην πόλη του Σικάγο, στα πρόθυρα των γεγονότων στις αρχές Μάη, είχαν υπό τον έλεγχο τους την *Κεντρική Ένωση Εργατών του Σικάγο*, που αποτελούνταν από 22 συνδικάτα, εκ των οποίων τα 7 μεγαλύτερα της πόλης. Επίσης, οι οπαδοί της «*Ιδέας του Σικάγο*» είχαν αναπτύξει και μια ευρεία εκδοτική δραστηριότητα, με την κυκλοφορία 5 εφημερίδων, ανάμεσα στις οποίες ξεχώριζε η *Αλάρμ*, με αρχισυντάκτη τον Α. Πάρσονς και η *Αρμπάιτερ Τσάιτουγκ*, με εκδότη τον Ο. Σπάις, εκδίδοντας και διανέμοντας 2000-3000 και 3600 φύλλα έκαστες²³.

1.6. Η πρώτη Πρωτομαγιά και τα γεγονότα στην πλατεία *Χέιμαρκετ*

Πλησιάζοντας λοιπόν όλο και πιο κοντά στην 1^η Μάη του 1886, ένα πραγματικό απεργιακό κύμα ξεδιπλώθηκε σε μια σειρά πόλεων των Ηνωμένων Πολιτειών. Σχεδόν 400.000 απεργοί εργάτες όλων των επαγγελματιών συμμετείχαν σε μια σειρά απεργιακές κινητοποιήσεις για την κατοχύρωση της οκτάωρης εργασίας.

²³ Φ. Φόνερ, *Εργατική Πρωτομαγιά*, σ. 31

Αδιαμφισβήτητα, το κέντρο των εξελίξεων την 1^η Μάη 1886, αλλά και το επόμενο διάστημα ήταν η πόλη του Σικάγο. Η πρώτη καταγεγραμμένη απεργιακή συγκέντρωση στον κόσμο με κεντρικό αίτημα την καθιέρωση της οκτάωρης εργασίας συγκέντρωσε σχεδόν 90.000 διαδηλωτές, εκ των οποίων σχεδόν 40.000 ήταν απεργοί από μια σειρά εργασιακούς κλάδους, κατακλύζοντας την Λεωφόρο *Μίσιγκαν*.

Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός πως ο Σάμιουελ Γκόμπερς, εξέφρασε την πεποίθησή του, κατά την ομιλία του στην πρωτομαγιάτικη απεργιακή συγκέντρωση του Σικάγο ότι «...την 1^η Μάη θα τη θυμούνται για πάντα σαν μια δεύτερη διακήρυξη της ανεξαρτησίας²⁴...». Παράλληλα, το ψήφισμα της απεργιακής συγκέντρωσης στη Λεωφόρο *Γιούνιον Σκουέρ* της Νέας Υόρκης αναφέρει πως «...αποφασίζεται ότι η οκτάωρη εργάσιμη μέρα πρέπει να θεσπιστεί με νομοθέτημα και ο οικονομικός αγώνας να ενισχυθεί με πολιτική δράση²⁵...».

Τα γεγονότα όμως που χαρακτηρίζουν αδιαμφισβήτητα τις διεκδικήσεις της εργατικής τάξης των Η.Π.Α. αυτήν την περίοδο, διεκδικήσεις που στις μέρες μας τείνουν να αποκτήσουν το χαρακτήρα ξεχασμένων αιτημάτων «μιας άλλης εποχής» είναι αυτά στις 3 και 4 Μάη 1886. Αρχικά, στις 3 Μάη 1886, ο αγώνας των εργατών του Σικάγο αλλά και ολόκληρων των Ηνωμένων Πολιτειών οξύνθηκε έξω από το εργοστάσιο θεριστικών μηχανών *ΜακΚόρμικ*. Το λόκ άουτ της επιχείρησης στη διαμαρτυρία του *Συνδικάτου* και της *Ομοσπονδίας Εργατών Μετάλλου* για την αθέτηση εκ μέρους της επιχείρησης της συμφωνίας για την μη επιβολή πειθαρχικών μέτρων στους εργαζόμενους-μέλη του *Συνδικάτου Μετάλλου* όξυνε τα ήδη τεταμένα πνεύματα των απεργιακών κινητοποιήσεων. Η λήξη της βάρδιας του εργοστασίου έφερε αντιμέτωπους τους 6.000 απεργούς εργάτες του *Συνδικάτου Φορτοεκφορτωτών Ευλείας* με τους απεργοσπάστες του εργοστασίου *ΜακΚόρμικ*. Οι αστυνομικές δυνάμεις με επικεφαλής τον αστυνόμο Τζον Μπονφιλντ άνοιξαν αναίτια πυρ προς το συγκεντρωμένο πλήθος. Ο πρώτος νεκρός των εκδηλώσεων της Πρωτομαγιάς του 1886 είναι γεγονός. Την αμέσως επόμενη μέρα, στις 4 Μάη, νέα συγκέντρωση διαμαρτυρίας διοργανώνεται στην πλατεία *Χέιμαρκετ*, με κεντρικούς ομιλητές μεταξύ άλλων, τον Όγκαστ Σπάις, αντιπρόσωπο της *Κεντρικής Ένωσης Εργατών* του *Σικάγο* και τον Άλμπερτ Πάρσονς. Λίγο πριν τη λήξη της ειρηνικής διαδήλωσης, μια αυτοσχέδια βόμβα εκρήγνυται μέσα στο σώμα των αστυνομικών δυνάμεων, οι οποίες

²⁴ B. Mandel, *Samuel Gompers: A Biography*, Γιέλουου Σπρίνγκς, Οχάιο 1963, σ. 54

²⁵ Φ. Φόνερ, *ό. π.*, σ. 38

αντιδρώντας άνοιξαν πυρ προς τους διαδηλωτές. Ο Πολ Άβριτς²⁶, αρκετά χρόνια αργότερα, υποστήριξε ότι οι νεκροί αστυνομικοί προήλθαν από τους αδιάκριτους πυροβολισμούς των ίδιων των αστυνομικών δυνάμεων προς το πλήθος, μέσα στο οποίο είχαν αναπτυχθεί και οι δυνάμεις της τοπικής αστυνομίας.

Το κίνημα για το οκτάωρο στέφθηκε από επιτυχία. Οι αγώνες των εργατών του Σικάγο, αλλά και των υπόλοιπων πόλεων των Η.Π.Α. για την κατοχύρωση των σύγχρονων δικαιωμάτων τους στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, μπορούν να αναδείξουν το επίκαιρο νόημα της 1^{ης} Μάη, ένα νόημα που βασίζεται στην ενότητα της εργατικής τάξης πάνω στην πάλη της για την κατοχύρωση δικαιωμάτων που να ανταποκρίνονται στις σύγχρονες κάθε φορά ανάγκες. Σύμφωνα με καταγεγραμμένα στοιχεία, 185.000 απεργοί εργάτες κατοχύρωσαν την οκτάωρη εργασία μέσα στους χώρους δουλειάς, ενώ άλλοι 200.000 εργάτες κατάφεραν να μειώσουν την εργάσιμη μέρα σε 10 και 9 ώρες. Οι ομοσπονδιακές στατιστικές της περιόδου σημειώνουν ότι ο εργάσιμος χρόνος των απεργών του 1886 μειώθηκε από 62 σε λιγότερες από 59 ώρες την εβδομάδα²⁷.

Οι δικαιωμένοι απεργοί και αγωνιζόμενοι εργάτες του Σικάγο και όλων των μεγάλων πόλεων των Η.Π.Α. μπορούσαν από αυτό το σημείο και έπειτα να τραγουδούν ελεύθερα τον ύμνο του αγώνα τους, το επονομαζόμενο από τους ίδιους «τραγούδι του οκτάωρου».

«...Σκοπεύουμε ν' αλλάζουμε τα πράγματα. Όχι πια να μοχθούμε, απ' τα χαράματα. Ίσα ίσα μόνο για να ζούμε, να μην έχουμε ποτέ μια ώρα για να σκεφτούμε.

Είμαστε σίγουροι πως είναι θέλημα Θεού και τ' αποφασίσαμε να έχουμε οκτάωρο. Καλούμε τις δυνάμεις μας από ναυπηγεία και εργοστάσια:

Οκτώ ώρες για εργασία, οκτώ ώρες για ανάπαυση κι οκτώ ώρες για ό,τι θέλουμε²⁸!...».

1.7. Οι εργάτριες των Ηνωμένων Πολιτειών στο προσκήνιο-Η καθιέρωση της Παγκόσμιας Ημέρας της Γυναίκας

Το εργατικό κίνημα στις Η.Π.Α. για ακόμα μια φορά, αναδεικνύει στα μάτια της επιστημονικής κοινότητας του παρόντος αλλά και του μέλλοντος, μια από τις πιο ένδοξες σελίδες της ιστορίας του, μια σελίδα που δικαιολογεί για ακόμα μια φορά την

²⁶ P. Avrich, *The Haymarket Tragedy*, Πρίνστον 1984, σ. 88-90

²⁷ Φ. Φόνερ, *ό.π.*, σ. 44 & 45

²⁸ P. S. Foner, *American Labor Songs of the Nineteenth Century*, Ιλινόις, 1975, σ. 581-582

πρόκληση της μελέτης και της ανάδειξης των πλευρών του στη σημερινή πραγματικότητα. Το παρόν υποκεφάλαιο θα αναδείξει το ζήτημα της γυναικείας ανισοτιμίας, μέσα στις συνθήκες του ανθίζοντος καπιταλισμού στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής. Πολύ περισσότερο, σκοπός της είναι αφενός να αποτίσει φόρο τιμής στις αγωνιζόμενες εργάτριες της Νέας Υόρκης, όπως επίσης και στις εργαζόμενες ολόκληρου του κόσμου, στην πάλη τους για την κοινωνική απελευθέρωση από κάθε είδους εκμετάλλευση. Αφετέρου όμως, σκοπός του παρόντος υποκεφαλαίου είναι να αναδείξει το ζήτημα της ενωμένης πάλης του εργατικού και λαϊκού κινήματος στο σύνολο του, με μόνη κατεύθυνση την κατάκτηση των σύγχρονων κάθε φορά αναγκών του.

Επομένως, σε αυτό το σημείο, χρήζει αξιέπαινης σημασίας η ανάδειξη των αγώνων των Νεοϋορκέζων εργατριών υφάσματος το 1857, με κύρια αιτήματα την μείωση των πολύ υψηλών ωρών εργασίας, την αύξηση των ημερομισθίων όπως επίσης και την εξισορρόπηση των δικαιωμάτων των γυναικών με τους άνδρες εργάτες. Η απεργία της 8^{ης} Μάρτη του 1857, εκτός από την χαρακτηριστική μαζικότητα και μαχητικότητα που την διέκρινε, επάξια αναδεικνύεται ως ένας από τους σημαντικότερους σταθμούς του αμερικανικού αλλά και του διεθνούς εργατικού κινήματος²⁹. Για ακόμα μια φορά βέβαια, η δημοκρατία του «εθνικού συμφέροντος», κατέπνιξε στο αίμα την απεργία των Νεοϋορκέζων εργατριών υφάσματος. Επίσημα, η πρώτη *Διεθνής Μέρα της Γυναίκας* γιορτάστηκε στις 8 Μάρτη του 1908, μετά από συνεννόηση του *Σοσιαλιστικού Κόμματος των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής* με την *Επιτροπή για τη Διεκδίκηση της Γυναικείας Ψήφου*. Η πρώτη βέβαια καταγεγραμμένη συγκέντρωση γυναικών στις Η.Π.Α. ορίζεται στις 23 Φεβρουαρίου 1909 στο αμφιθέατρο *Murray Hill* της Νέας Υόρκης, με την εργάτρια Ελεονώρα Ο'Ράλυ να θέτει τους στόχους του γυναικείου κινήματος της εποχής³⁰.

Αποτιμώντας το κεφάλαιο που προηγήθηκε, είναι χρήσιμο να αναδείξουμε ορισμένα αξιοπρόσεκτα συμπεράσματα που μπορούν να βοηθήσουν στην εννοιολογική σύνδεση του παρόντος με τα κατοπινά κεφάλαια, στα πλαίσια της συγκεκριμένης έρευνας, όπως αυτή εξελίσσεται.

²⁹ «8η του Μάρτη – Διεθνής Μέρα της Γυναίκας», στην ιστοσελίδα: *edon*, διαθέσιμο στο: <https://www.edon.org.cy/index.php/dik-antilipsi/diethnis-istoria/2633-8h-marth-diethnis-mera-tis-gunaikas>, ημερομηνία προσπέλασης: 15.5.2021

³⁰ T. Kaplan, «On the Socialist Origins of International Women's Day», στο: *Feminist Studies*, τχ. 11 (1985), σ. 163–171

Έτσι λοιπόν, το πρώτο στοιχείο είναι μια εν μέρει αντικειμενική άποψη ενός εξωτερικού αναγνώστη για το κοινωνικό καθεστώς των Η.Π.Α., η οποία καταρρίπτεται από την αναδύμενη μοναδικότητα του θέματος που αναλύει το παρόν κεφάλαιο. Το εργατικό κίνημα της χώρας του Ατλαντικού, πολύ περισσότερο η ίδια η εξέλιξη και η δράση του αποτελούν έναν από τους στυλοβάτες της νεότερης και σύγχρονης ιστορίας της χώρας της «αστερόεσσας». Οι μετανάστες και αυτόχθονες εργάτες των μεγάλων εταιρειών στις δυτικές και ανατολικές Πολιτείες, οι απλοί βιοπαλαιστές της πόλης και της υπαίθρου, ο κάθε Σπάις και Πάρσονς, είναι οι παραγωγοί και οι στυλοβάτες του «αμερικάνικου ονείρου». Είναι η κινητήρια δύναμη της περίφημης «γης της επαγγελίας», που στην πραγματικότητα υφίσταντο όλη την σκληρή εκμετάλλευση, ανάμεσα στο σφυρί και το αμόνι του «του νέου κόσμου».

Συνεχίζοντας, το δεύτερο στοιχείο που μπορούμε να αντλήσουμε, είναι η εξέλιξη του όρου της ταξικής πάλης, μέσα σε συνθήκες έντασης της εκμετάλλευσης από το αναδύμενο αμερικάνικο κατά κύριο λόγο κεφάλαιο. Η διαμορφούμενη εργατική τάξη των Ηνωμένων Πολιτειών, μέσα από μια πορεία παλινδρομήσεων, με βάση το παράδειγμα των γεγονότων του Σικάγο, δείχνει στην κοινωνία του σήμερα, ότι η πάλη για τα κάθε φορά σύγχρονα δικαιώματα στην ίδια τη ζωή είναι επίκαιρη και νικηφόρα με τον σωστό κάθε φορά προσανατολισμό και κατεύθυνση, μακριά από κάθε λογής λογικές και τακτικές αναβλητικότητας, κοινωνικής συναίνεσης και ειρήνης.

Οι απεργοί εργάτες της πλατείας Χέιμαρκετ, οι γυναίκες εργάτριες της Νέας Υόρκης αναμετρήθηκαν με τις εγχώριες δυνάμεις καταστολής αλλά πολύ περισσότερο με τους κεφαλαιούχους της εποχής, σε μια σύγκρουση με ποικίλα χαρακτηριστικά, η οποία-έστω και σε εμβρυακό ακόμα σημείο-ανέδειξε την αγεφύρωτη διαφορά δυο εντελώς διαφορετικών κόσμων.

Αδιαμφισβήτητα, βγήκαν νικητές για τον απλούστατο λόγο ότι οι αγώνες τους είναι επίκαιροι και στις μέρες μας, οι αγώνες για τα σύγχρονα δικαιώματα στην ίδια τη ζωή είναι επίκαιροι και αναγκαίοι και στις μέρες μας, η πίστη και η ελπίδα για την ίδια τη ζωή είναι πάντα επίκαιρες για τον βιομηχανικό εργάτη, τον υπάλληλο, τον φοιτητή και τον επιστήμονα σε κάθε χώρα του κόσμου.

Β' Κεφάλαιο

Η δράση και η οργάνωση του εργατικού κινήματος στις Η.Π.Α. κατά την εμφάνιση και άνθιση των πρώτων μονοπωλιακών ομίλων

Η ίδια η ιστορία του αμερικάνικου λαού, είναι μια ιστορία σκληρής ταξικής πάλης, είναι ένας οργανισμός εν κινήσει με μια πληθώρα γεγονότων και προοπτικών με εξαιρετικά πλούσιο και διδακτικό υπόβαθρο. Υπό αυτή την έννοια, η θέση που μόλις σημειώθηκε, δικαιολογεί για ακόμη μια φορά το στοιχείο της μοναδικότητας που χαρακτηρίζει την παρούσα εργασία και δη τον βασικό και κινητήριο της άξονα, που δεν είναι άλλος από τον ανθρώπινο παράγοντα και το πως αυτός έδρασε, δημιουργώντας το περιβάλλον του περίφημου «αμερικάνικου ονείρου».

Συγκεκριμένα, η πολυποικιλότητα είναι το στοιχείο αυτό που μπορεί να χαρακτηρίσει το παρόν κεφάλαιο. Έτσι σε πρώτο στάδιο, οι μεταλλωρύχοι εργάτες της περιοχής του *Λάντλοου*, επί ένα χρόνο, συγκρούονται μέχρι και στο τελικό στάδιο με το μονοπώλιο της εξορυκτικής βιομηχανίας, την οικογένεια *Ρόκφελερ*, όσον αφορά το δικαίωμα στο συνεταιρίζεσθε, αλλά πολύ περισσότερο πάνω στην πάλη για την κατοχύρωση των σύγχρονων δικαιωμάτων τους.

Παράλληλα, το ίδιο το εργατικό κίνημα, μέσα σε συνθήκες μαζικοποίησης και πολιτικής άνδρωσης, βρίσκεται αντιμέτωπο με τις προκλήσεις της εποχής. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, αναλύεται η στάση της *Αμερικάνικης Ομοσπονδίας Εργασίας*, του «τυπικά» κατοχυρωμένου συνδικαλιστικού φορέα στο εργατικό κίνημα της εποχής, με μια στάση τουλάχιστον τυπική ή καλύτερα «τυπολατρική» μπροστά στις νέες εξελίξεις που εμφανίζονται στο προσκήνιο. Στην αντίπερα όχθη, εμφανίζονται οι *Βιομηχανικοί Εργάτες του Κόσμου*, μια συνδικαλιστική οργάνωση χωρίς τα «στεγανά» του παρελθόντος, η οποία «ταράζει τα νερά», θέτοντας αιτήματα ευρύτερου αγώνα και πάλης σε κεντρικό πολιτικό και οικονομικό επίπεδο. Αυτό το γεγονός συνεπικουρείται και από την ίδρυση του *Κομμουνιστικού Κόμματος Η.Π.Α.*, λίγο μετά το ξέσπασμα της Οκτωβριανής Σοσιαλιστικής Επανάστασης.

Τέλος, το εργατικό κίνημα της εποχής, εκτός από την ευθεία και άμεση εργοδοτική τρομοκρατία σε επιμέρους κλάδους και μέσα στους χώρους δουλειάς, καλείται να αντιμετωπίσει και την «επίσημη» ή «ανεπίσημη» κρατική τρομοκρατία και καταστολή, όπως αυτή εκφράζεται. Αδιαμφισβήτητα, το παρόν κεφάλαιο προσφέρεται για καίρια εξαγωγή συμπερασμάτων και κριτικής με βάση και τις συνθήκες του σήμερα.

2.1. Οι Βιομηχανικοί Εργάτες του Κόσμου

Ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της εργατικής τάξης των Η.Π.Α., η οποία βρίσκεται ακόμα σε φάση διαμόρφωσης, είναι αυτό της πληθώρας ανειδίκευτων εργατών, οι οποίοι αναγκάζονταν να μετακινούνται ανάμεσα σε εργασιακούς κλάδους που πολλές φορές δεν είχαν καμία παραγωγική σχέση μεταξύ τους. Έτσι λοιπόν, η μάζα αυτή, όπου σε ένα μεγάλο ποσοστό ήταν μετανάστες, με ότι και αν σήμαινε αυτό για το ζήτημα της ενσωμάτωσης τους στις νέες συνθήκες, απασχολούνταν στον οικοδομικό κλάδο, μετέπειτα στον σιδηροδρομικό κλάδο(συγκεκριμένα στην κατασκευή του σιδηροδρομικού δικτύου των Η.Π.Α.), στον κλάδο της ζωικής ή αγροτικής παραγωγής και τούμπαλιν. Επομένως, είναι απόλυτα κατανοητό, ακόμα και με τα σημερινά δεδομένα, ότι δεν είχαν σε καμία περίπτωση κατοχυρωμένα εργασιακά δικαιώματα.

Συμπερασματικά, πολλές φορές καλούνταν να αντιμετωπίσουν εξοντωτικά ωράρια εργασίας και μισθούς εξωφρενικά χαμηλούς, ειδικά στην ηπειρωτική χώρα. Είναι χαρακτηριστική η δήλωση του Προέδρου των Η.Π.Α. Γούντροου Ουίλσον, στην εφημερίδα *Νέα Ελευθερία* της Νέας Υόρκης, το 1913, ότι «...Οι μεγάλες, αγωνιζόμενες μάζες των ανώνυμων ανθρώπων που βρίσκονται στη βάση των πάντων αποτελούν τη δύναμη που ανυψώνει την κοινωνία. Ένα έθνος είναι τόσο σπουδαίο όσο σπουδαία είναι η βάση του και μόνο τόσο³¹...».

Το πολιτικό αυτό κενό αναπλήρωσε η ίδρυση των *Βιομηχανικών Εργατών του Κόσμου*, το 1905. Το 1^ο τους Ιδρυτικό Συνέδριο αποτυπώνει την πολιτική τους τοποθέτηση. Διαβάζουμε: «...Τα παγκόσμια οικονομικά δεινά που μαστίζουν την εργατική τάξη μπορούν να εξαλειφθούν μόνο με τη δημιουργία ενός παγκόσμιου εργατικού κινήματος. Ένα τέτοιο κίνημα της εργατικής τάξης είναι αδύνατο όσο υπάρχει η κατ'επάγγελμα διάσπαση και οι χωριστές συμφωνίες γύρω από τους μισθούς με την εργοδοσία, που ευνοούν μόνο αυτήν και βλάπτουν όλα τα άλλα επαγγέλματα της ίδιας βιομηχανίας, και όσο γίνεται άσκοπη σπατάλη δυνάμεων σε αναποτελεσματικούς δικαστικούς αγώνες οι οποίοι εξυπηρετούν μόνο την αύξηση της προβολής των ανώτερων στελεχών των συνδικάτων³²...». Κύριο πολιτικό χαρακτηριστικό των επονομαζόμενων και *Wobblies*, ήταν η θέση ότι η κινητήρια δύναμη κάθε χώρας ήταν η εργατική τάξη ή οποία από αυτή τη θέση πρέπει να κατέχει τις βιομηχανίες κάθε

³¹ Ρ. Μπόγερ-Χ. Μορέ, *Η άγνωστη ιστορία του εργατικού κινήματος των Η.Π.Α. (Από τον Εμφύλιο μέχρι το Μακαρθισμό)*, Αθήνα 2020, σ. 297

³² Ρ. Μπόγερ-Χ. Μορέ, *Η άγνωστη ιστορία του εργατικού κινήματος των Η.Π.Α.*, σ.297

χώρας. Παράλληλα, υποστήριζαν ότι η δύναμη των εργατών και μόνο αυτή αρκούσε για να εγγυηθεί τις κατακτήσεις που δικαιούνταν να έχει. Έτσι λοιπόν, μην πιστεύοντας πάρα πολύ την έννοια των συλλογικών συμβάσεων εργασίας, καθιέρωσαν την τακτική του εξαναγκασμού των εργοδοτών σε υποχωρήσεις και παραχωρήσεις, υπό τον φόβο της κήρυξης απεργίας. Μία από τις πιο αναγνωρίσιμες και αγαπητές μορφές μέσα στους κόλπους των Βιομηχανικών Εργατών του Κόσμου ήταν ο *Τζο Χιλ*, ο οποίος μετά από σκευωρία δικάστηκε και εκτελέστηκε το 1915.

Ο πρώτος μεγάλος αγώνας των *Industrial Workers of the World*, ήταν η πραγματική κατοχύρωση της ελευθερίας του λόγου, πάνω στην αντίστοιχη 1^η Τροπολογία του Συντάγματος των Η.Π.Α. Μέχρι την ουσιαστική κατοχύρωση της, το 1912, η 1^η Τροπολογία δεν ίσχυε για τους μεταλλεργάτες και τους ξυλοκόπους, μέλη των *I.W.W.*, διότι θεωρούνταν αντιαμερικανικά και γενικά αντεθνικά στοιχεία.

2.2. Η Αμερικανική Ομοσπονδία Εργασίας

Το εργατικό κίνημα των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, μέσα στις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα, βρίσκεται σε ένα μεταβατικό στάδιο δημιουργικής ανασυγκρότησης και πολιτικής στερέωσης. Βάσει αυτής λοιπόν της τοποθέτησης, το «αντίπαλον δέος» των *Βιομηχανικών Εργατών του Κόσμου* ήταν η *Αμερικανική Ομοσπονδία Εργασίας* (*American Federation of Labor* ή *A.F.L.*). Ιδρυθείσα το 1886, με πρώτο και μακροβιότερο Πρόεδρο της τον Άγγλο μετανάστη και κατασκευαστή πούρων *Σάμιουελ Γκόμπερς*, εισήγαγε στο εργατικό κίνημα των Η.Π.Α. έννοιες όπως του «κατ' επάγγελμα» συνδικαλιστή ή του συνδικαλισμού «ανά κλάδο», σε αντίθεση με τον συνδικαλισμό «ανά εθνικότητα» των προγενέστερων *Ιπποτών της Εργασίας*.

Παράλληλα, στο μεγαλύτερο μέρος της σταδιοδρομίας του ως Πρόεδρος της *Αμερικανικής Ομοσπονδίας Εργασίας*, ήταν υπέρμαχος του «ανεξάρτητου» και «ακηδεμόνευτου» «αγνού και παλιού» συνδικαλισμού. Συγκεκριμένα, θεωρούσε ότι οι ειδικευμένοι εργάτες, στους οποίους η *Ομοσπονδία* βάσισε την στόχευση και ύπαρξη της, μπορούσαν να κατακτήσουν ή να κατοχυρώσουν δικαιώματα, διαμορφώνοντας ένα πλαίσιο πάλης, μακριά από αιτήματα γενικότερης κοινωνικής ή πολιτικής αναμόρφωσης³³.

Ειδικά, το τελευταίο στοιχείο ήταν η βάση της πολιτικής του διαφωνίας με τους *Βιομηχανικούς Εργάτες του Κόσμου*, απέναντι στην λογική των τελευταίων για

³³ Ρ. Μπόγερ-Χ. Μορέ, *ό. π.*, σ. 317-319

μια «βιομηχανική ομοσπονδία η οποία θα ήταν η βάση του νέου κοινωνικού μορφώματος». Χαρακτηριστικό στοιχείο των θέσεων της *Ομοσπονδίας* είναι ότι ήταν «...αντίθετη στην ανεξάρτητη πολιτική πάλη και αντιτασσόταν το ίδιο σθεναρά με τους βιομήχανους στην παροχή επιδομάτων ανεργίας και συντάξεων από το κράτος³⁴...».

Σε αυτό το σημείο, πρέπει να σημειώσουμε ότι, μόλις το 1914, είχε επιτύχει για τους σχεδόν 2.000.000 ειδικευμένους εργάτες-μέλη της, αύξηση των εβδομαδιαίων αποδοχών τους από τα 18 στα 24 δολάρια, ενώ η αντίστοιχη εργάσιμη βδομάδα μειώθηκε από τις 62 στις 56 ώρες. Στον αντίποδα βέβαια, η πραγματική δημοσιονομική πραγματικότητα δεν φαίνεται να δικαιώνει την πολιτική τακτική της *Αμερικανικής Ομοσπονδίας Εργασίας*.

Έτσι λοιπόν «...αν εξετάσουμε συνολικά τα 15 χρόνια ανάμεσα στο 1900 και στο 1914, τα ποσά των πραγματικών αποδοχών που υπερέβαιναν το εκατό(τον μέσο όρο της περιόδου 1890-1899) ήταν ακριβώς τα ίδια με τα ποσά που έπεφταν κάτω από το μέσο όρο(...).οι εργαζόμενοι στη βιομηχανία δεν μπορούσαν να εξασφαλίσουν μόνιμα οφέλη. Οι αυξήσεις των μισθών εξανεμίζονταν από ανάλογες αυξήσεις του κόστους ζωής³⁵...».

Οριοθετώντας σε αυτό το σημείο, το αντιθετικό σχήμα των *Βιομηχανικών Εργατών του Κόσμου* και της *Αμερικανικής Ομοσπονδίας Εργασίας*, καταλήγουμε σε δυο βασικά συμπεράσματα, τα οποία μπορούν να εμπλουτίσουν την εξελισσόμενη έρευνα που διεξάγεται.

Αφενός, οι *Βιομηχανικοί Εργάτες του Κόσμου*, βασιζόμενοι στους ανειδίκευτους(κατά πλειοψηφία) και μετακινούμενους ανά κλάδο εργάτες, προβάλλουν, μέσα από την πάλη αυτών, ένα εντελώς νέο πολιτικό και κοινωνικό σύστημα, το οποίο θα βασίζεται στους ίδιους τους παραγωγούς του πλούτου, όπως τουλάχιστον αφήνεται να εννοηθεί. Έτσι, σε αυτό το σημείο, διακρίνουμε τα πρώτα ψήγματα πολιτικής(αν και ακόμα ατελούς ή υπό διαμόρφωση) πρότασης στο κεντρικό πολιτικό και κοινωνικό στάδιο.

Αφετέρου, οι δυνάμεις της *Αμερικανικής Ομοσπονδίας Εργασίας*, βασιζόμενη στους εξειδικευμένους εργάτες από κλάδο σε κλάδο, προβάλλει ένα είδος «εργοδοτικού συνδικαλισμού», ο οποίος δυνητικά θα μπορεί να κατακτάει ή να κατοχυρώνει δικαιώματα, μέσα στα πλαίσια όμως του κοινωνικού καθεστώτος, με

³⁴ P. Μπογερ-Χ. Μορε, *ό.π.*, σ. 315

³⁵ P. H. Douglas, *Real Wages in the United States (1890-1926)*, Βοστώνη 1930, σ. 232

την θέσπιση «στενών» οικονομικών αιτημάτων, χωρίς το υπόβαθρο ή την προοπτική μιας κοινωνικής αλλαγής ή ενός κινήματος που θα την θέσει στο προσκήνιο.

Σε κάθε περίπτωση όμως, μέσα από το αντιθετικό σχήμα των δυο αυτών κινηματικών σχηματισμών, προβάλλεται(μέσα από τις αντιθετικές πλευρές που αναλύθηκαν παραπάνω) η ίδια η εξελικτική πορεία του εργατικού κινήματος των Η.Π.Α.

2.3. Ο πόλεμος του άνθρακα και τα γεγονότα του *Ludlow*³⁶

«...Οι άνθρωποι αυτοί περνούσαν στην Αμερική και γίνονταν ανθρακωρύχοι. Έχουμε υποχρέωση να ζωντανεύουμε μνήμες που καθόρισαν την εργατική ιστορία στην Αμερική καθώς μάλιστα συνέβαλαν συμπατριώτες μας στον αγώνα για τα εργατικά δικαιώματα που επηρέασε όλο τον κόσμο³⁷ ...».

«...Η ιστορία του Λάντλοου είναι ελάχιστα γνωστή ακόμη και στην Αμερική(...)η σύγκρουση έχει επηρεάσει την πορεία της εξέλιξης του εργατικού δικαίου, θέτοντας τις βάσεις για να διαμορφωθούν κάποιες ρυθμίσεις³⁸ ...».

Οριοθετώντας το παρόν υποκεφάλαιο, χρήζει ιδιαίτερης σημασίας να ορίσουμε τους βασικούς άξονες, πάνω στους οποίους θα παρακολουθήσουμε την μετέπειτα εξέλιξη του. Έτσι λοιπόν, αρχικά πρέπει να αναφερθεί ότι μέσα στο παρόν και περιρρέον χρονικό διάστημα, διευρύνεται η ήδη ακμάζουσα παραγωγική δραστηριότητα στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής. Συγκεκριμένα, οι τομείς που πρωτοστατούν σε αυτή την οικονομική άνθηση είναι αυτοί της μεταλλευτικής βιομηχανίας, με έμφαση στην εξορυκτική κυρίως δραστηριότητα, ο κλάδος των κατασκευών, με έμφαση στην κατασκευή του μεταφορικού σιδηροδρομικού δικτύου κατά κύριο λόγο και τέλος ο κλάδος της βιοτεχνικής αλλά και βιομηχανικής μεταποίησης.

³⁶ 1) Ν. Βεντούρας, «*Ludlow, Οι Έλληνες στους πολέμους του άνθρακα*», στην ιστοσελίδα: youtube, 5.11.2019, διαθέσιμο στο: https://www.youtube.com/watch?v=ZUNTFtZ-Jf0&t=2714s&ab_channel=tuxepinephelus, ημερομηνία προσπέλασης: 6/3/2021.

2) Α. Βαρδαρός, «*Παλληκάρι, Ο Λούης Τίκας και η Σφαγή του Λάντλοου*», στην ιστοσελίδα: the press project, 1.4.2020, διαθέσιμο στο: https://www.youtube.com/watch?v=22U0Hwb-7ao&ab_channel=ThePressProject, ημερομηνία προσπέλασης: 6/3/2021. Η παραγωγή έγινε από τη μη κερδοσκοπική εταιρεία *Αποστόλης Μπερδεμπές*.

³⁷ Α. Βαρδαρός, «*Ludlow, Οι Έλληνες στους πολέμους του άνθρακα*», στο: 18^ο Φεστιβάλ Ντοκιμανταίρ Θεσσαλονίκης(11-20 Μαρτίου 2016), <https://www.filmfestival.gr/el/professionals-tdf-gr/press/news-press-el/3228-newsid-el-2247>, ημερομηνία προσπέλασης: 6/3/2021

³⁸ Συνέντευξη τύπου της Φ. Τσούκα, υπεύθυνη έρευνας και παραγωγής του ντοκιμανταίρ «*Ludlow, Οι Έλληνες στους πολέμους του άνθρακα*», στο: 18^ο Φεστιβάλ Ντοκιμανταίρ Θεσσαλονίκης(11-20 Μαρτίου 2016), διαθέσιμο στο: <https://www.filmfestival.gr/el/professionals-tdf-gr/press/news-press-el/3228-newsid-el-2247>, ημερομηνία προσπέλασης: 6.3.2021

Μέσα στο υπάρχον οικονομικό περιβάλλον, η ηγέτιδα δύναμη που πρωταγωνιστεί εκ μέρους της ακμάζουσας αστικής τάξης των Η.Π.Α., είναι ο όμιλος εταιρειών της οικογένειας *Ροκφελερ*. Η ναυαρχίδα του ομίλου εκείνης της εποχής, η εταιρεία *Colorado Fuel and Iron Company* (C.F. & I.), έχοντας την παραγωγική της βάση στην επαρχία *Πονέμπλο* της πολιτείας του Κολοράντο, αποτέλεσε το μονοπώλιο της εποχής στον τομέα της εξόρυξης άνθρακα αλλά και της μεταλλευτικής βιομηχανίας, με μια καθετοποιημένη παραγωγή, όπου βασιζόταν στην κατοχή των ορυχείων και των κοιτασμάτων άνθρακα και έφτανε στην τελική τους επεξεργασία και πώληση. Επί ιδιοκτησίας *Τζον Ροκφελερ* του πρεσβύτερου, η εταιρεία έφτασε το 1905 να απασχολεί περίπου 10.000 εργάτες μεταλλωρύχους, οι οποίοι είχαν περιέλθει σε ένα καθεστώς ιδιότυπης και καθαρά εκμεταλλευτικής μεταχείρισης από την εταιρεία.

Συγκεκριμένα, ο τρόπος πληρωμής τους βασιζόταν σε ένα ιδιότυπο μέσο χρηματικής αξίας, το *scrip*. Έτσι λοιπόν, το προαναφερθέν *scrip* κατείχε την αξία ενός ιδιότυπου είδους χρήματος «εσωτερικής κατανάλωσης», το οποίο αν και δεν είχε νομισματική αξία στο εθνικό νομισματικό σύστημα των Η.Π.Α., εντούτοις αντικαθιστούσε τον μηνιαίο μισθό ενός εργάτη στα ορυχεία της εταιρείας. Με το συγκεκριμένο είδος «ψευδονομίσματος» και μόνο, οι εργάτες ήταν υποχρεωμένοι να πραγματοποιούν τις αγορές τους στα καταστήματα της εταιρείας, όπως επίσης και κάθε αγοραστική τους δραστηριότητα, φυσικά μόνο σε καταστήματα που ανήκαν στην εταιρεία. Επομένως, η εταιρεία εξασφάλιζε ασταμάτητα κέρδη από τους εργάτες που απασχολούσε.

Παράλληλα, είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι εκτός του ότι οι εργάτες των ορυχείων ήταν εξαιρετικά αναλώσιμοι, καθώς ζούσαν και εργαζόντουσαν σε επικίνδυνες και απόλυτα ανθυγιεινές συνθήκες εργασίας³⁹, στεγαζόντουσαν σε οικήματα τα οποία τους παραχωρούσε η ίδια η εταιρεία, σύμφωνα με μια εθνολογική διαίρεση⁴⁰, που είχε διαμορφώσει η ίδια η εταιρεία στον ίδιο τον οικισμό του *Ludlow*.

Έτσι λοιπόν, αν υπολογίσουμε το γεγονός ότι μέχρι και τα πρόθυρα της μεγάλης απεργίας του 1913, η εταιρεία απασχολούσε ακόμα περί τις 10.000 εργάτες, αυτή η εθνολογική διαίρεση, θα καθιστούσε την επικοινωνία τους εξαιρετικά δύσκολη, με αποτέλεσμα και την μειωμένη έως και απίθανη δυνατότητα

³⁹ D. Saitta, «Ludlow, οι Έλληνες στους πολέμους του άνθρακα, στην ιστοσελίδα: *youtube*, 5.11.2019, διαθέσιμο στο: https://www.youtube.com/watch?v=ZUNTFtZ-Jf0&ab_channel=tuxepinephelus, ημερομηνία προσπέλασης: 6.3.2021

⁴⁰ R. Feurer, *ό. π.*

συνδικαλισμού τους, για τη διεκδίκηση δικαιωμάτων στο χώρο εργασίας, αλλά και για την ίδια τους τη ζωή, μέσα στις νέες συνθήκες που καλούνταν να προσαρμοστούν.

2.3.1. Το πλαίσιο αιτημάτων των ανθρακωρύχων του Ludlow

Επομένως, μέσα στο προαναφερθέν πλαίσιο, λίγο πριν το ξέσπασμα της απεργίας του 1913, το σωματείο με την επωνυμία *United Mine Workers Association (U.M.W.A.)*, διαμόρφωσε ένα πλαίσιο αιτημάτων, τα οποία αντικατόπτριζαν τις συνθήκες που αντιμετώπιζαν οι μεταλλωρύχοι του Κολοράντο, στην πλειοψηφία τους μετανάστες.

Τα πιο σημαντικά από αυτά, αναδείκνυαν ζητήματα όπως αυτά της κατοχύρωσης του δικαιώματος του συνδικαλιζέσθε, μέσω της αναγνώρισης του σωματείου τους, όπως επίσης και της κατοχύρωσης ημερομίσθιου το οποίο θα είναι ανάλογο με την εκάστοτε δραστηριότητα του κάθε εργάτη μέσα στην παραγωγική διαδικασία. Παράλληλα, τέθηκε η κατοχύρωση της οκτάωρης εργασίας, η οποία μέχρι αυτό το σημείο έφτανε τις 12 έως και 14 ώρες την ημέρα, όπως επίσης και η επιλογή από τους ίδιους τους εργάτες του εργοδηγού, ο οποίος ήταν υπεύθυνος για το ζύγισμα του τελικού προϊόντος από την εξαγωγή και επεξεργασία του άνθρακα, με σκοπό να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο του «εσφαλμένου» ζυγίσματος, το οποίο καθόριζε το τελικό ημερομίσθιο. Τέλος, τίθεται η παύση της πληρωμής μέσω *scrip*, η πληρωμή της νεκρής δουλειάς, δηλαδή την πληρωμή των επιπλέον εργασιών στο ορυχείο εκτός της κύριας παραγωγικής δραστηριότητας και η παύση της δράσης των οπλισμένων φρουρών της εταιρείας, ενός σώματος το οποίο αποτελούνταν κυρίως από πρώην κατάδικους, το οποίο θα διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο το αμέσως επόμενο διάστημα.

Μέσα από τα αιτήματα που διαμόρφωσε το σωματείο και αγκάλιασε η συντριπτική πλειοψηφία των μεταλλωρύχων του Λάντλοου, μπορούμε να διακρίνουμε αφενός την ίδια τη στάση της εταιρείας *Colorado Fuel and Iron Company Inc.* απέναντι στους εργάτες, μια στάση που μπορεί να χαρακτηριστεί αμιγώς εκμεταλλευτική, αφετέρου όμως και τη διαμόρφωση μιας νέας συνείδησης από τους ίδιους τους εργάτες, η οποία τους οδηγούσε στην κατανόηση της θέσης τους μέσα στην παραγωγική και όχι μόνο διαδικασία, όπως βέβαια αυτή θα εξελιχτεί μέσα στο

συγκεκριμένο χρονικό πλαίσιο, αλλά και ευρύτερα μέσα στα πλαίσια της παρούσας έρευνας.

Εντέλει, πρέπει να αναδείξουμε ότι το κύριο στοιχείο που χαρακτηρίζει τα αιτήματα των εργατών του *Λάντλοου*, είναι αυτό της έντονης εκμετάλλευσης αλλά και της ανάπτυξης μιας συνείδησης που αποκτάει πιο οξυμένα χαρακτηριστικά γύρω από ζητήματα οικονομικής πάλης, τα οποία μπορούσαν να αντιμετωπίσουν τις εκμεταλλευτικές σχέσεις που υφίσταντο στο σύνολο της καθημερινότητας τους.

Τα αιτήματα των απεργών κατατέθηκαν στους απεσταλμένους εκπροσώπους της εταιρείας *C.F. & I.*, οι οποίοι τα απέρριψαν αμέσως. Έτσι το σωματείο των ανθρακωρύχων, προκήρυξε απεργία την ακριβώς επόμενη μέρα, στις 23/9/1913. Είναι αξιοσημείωτο πως στην υπεράσπιση της απεργίας, την οποία είχε προκηρύξει το σωματείο *United Mine Workers of America*, συμμετείχαν πάνω από 10.000 ανθρακωρύχοι και μόνο από τον καταυλισμό του *Λάντλοου* συμμετείχαν σχεδόν 1.200 εργάτες ανθρακωρύχοι όλων των ειδικοτήτων.

Χαρακτηριστικό στοιχείο της δράσης του σωματείου ανθρακωρύχων είναι το γεγονός ότι σχεδόν αμέσως προμήθευσε με αντίσκηνα το σύνολο των απεργών, όπως επίσης διέθετε σε κάθε απεργό το ποσό των 3 δολαρίων την ημέρα, αυξανόμενο κατά 0,50 δολάρια για κάθε παιδί που είχε, λαμβάνοντας έτσι τα πρώτα μέτρα για την διαβίωση των απεργών, μέσα στις νέες συνθήκες που ανέκυψαν. Δείγμα αυτής της δράσης είναι και ο τρόπος με τον οποίο στήθηκε ο συγκεκριμένος καταυλισμός, ο οποίος ήταν στραμμένος κατά 35 με 40 μοίρες προς την παρακείμενη σιδηροδρομική γραμμή, με σκοπό να αποφευχθούν φαινόμενα απεργοσπασίας, όπως επίσης και εισβολής από τη φρουρά της εταιρείας.

Παράλληλα, μέσα στην κατασκήνωση, διέμεναν σε κοντινά αντίσκηνα εργάτες όλων των εθνικοτήτων, καταργώντας στην πράξη τον εθνολογικό διαχωρισμό που τους είχε επιβάλλει η εταιρεία, όπως έχει αναφερθεί και προηγουμένως. Το γεγονός αυτό αποκτάει ακόμα μεγαλύτερη σημασία το χειμώνα του 1913, όπου ενώ ολόκληρη η πολιτεία του Κολοράντο πλήττεται από σφοδρές χιονοπτώσεις, ο τρόπος διαμονής των απεργών ανθρακωρύχων, εξελίσσεται σε ένα πολύπλευρο κύμα αλληλεγγύης. Συμπερασματικά, μέχρι αυτό το σημείο, οι απεργοί του *Ludlow*, αναπτύσσουν την αγωνιστική τους αλληλεγγύη και την πίστη στο δίκαιο του αγώνα τους, ζητήματα τα οποία θα αναδειχτούν και στη συνέχεια.

2.3.2. Η στάση της εταιρείας *Coal, Mines and Iron Company*, της πολιτειακής και της ομοσπονδιακής κυβέρνησης

Η εταιρεία ιδιοκτησίας της οικογένειας *Ροκφελερ*, από την πρώτη στιγμή, στάθηκε απέναντι στα αιτήματα των απεργών του *Λάντλοου*. Ακόμα και μετά τη λήξη των γεγονότων στο νότιο Κολοράντο, ο *Μοντγκόμερι Μπάουερς*, σύμβουλος του *Τζον Ροκφελερ* του πρεσβύτερου, ήταν κάθετος στην αναγνώριση του Σωματείου των ανθρακωρύχων. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι, αν και η έδρα του ομίλου *Ροκφελερ* ήταν στη Ν. Υόρκη, αυτό το γεγονός δεν εμπόδισε καθόλου την ηγεσία του Ομίλου να προσλάβει την εταιρεία *Μπαλντγουιν-Φελτς*, αναθέτοντας της το έργο της φύλαξης των εγκαταστάσεων στο *Λάντλοου*, αλλά και την προστασία των απεργοσπαστών, οι οποίοι εξαναγκάζονταν κατά κύριο λόγο, να διασπάσουν τον αγώνα της πλειοψηφίας των ανθρακωρύχων και του σωματείου τους. Είναι χαρακτηριστικό το στοιχείο ότι η εταιρεία *Μπ.-Φελτς* απαρτιζόταν από πρώην κατάδικους και μπράβους, οι οποίοι σε πολλές περιπτώσεις επάνδρωναν την πολιτειακή Εθνοφρουρά και στρέφονταν ενάντια στους απεργούς.

Σε δεύτερο στάδιο, η ίδια η πολιτειακή κυβέρνηση του Κολοράντο είχε αποστείλει σώματα της Εθνοφυλακής, με σκοπό την τήρηση της τάξης. Είναι χαρακτηριστικό πως ακόμα και στο επόμενο στάδιο, αυτό της ομοσπονδιακής κυβέρνησης, είχαν πραγματοποιηθεί μια σειρά από αλληπάλληλες συνεδριάσεις, οι οποίες εξέταζαν το «πρόβλημα» του *Λάντλοου*. Εξάλλου, ο ίδιος ο πρόεδρος των Η.Π.Α., Γούντροου Γουίλσον, ενώ διατάσσει να αποσυρθούν οι δυνάμεις της Εθνοφρουράς, επιτρέπει την παραμονή 2 μονάδων της στον καταυλισμό του *Λάντλοου* και στην παρακείμενη πόλη του *Τρίνιταντ*. Η ενέργεια αυτή κρίνεται ως απολύτως δικαιολογημένη και στοχευμένη, καθώς και οι δυο προαναφερθείσες μονάδες είχαν συμμετάσχει στους πολέμους στις Φιλιππίνες και στο Μεξικό, αναπτύσσοντας ρατσιστικά χαρακτηριστικά για κάθε είδος μετανάστη. Επικεφαλής της 2^{ης} Μονάδας των δυνάμεων «τήρησης της τάξης» τίθεται ο Λοχαγός *Καρλ Λίντερφελντ*, ο οποίος θα διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο στη συνέχεια.

2.3.3. Οι τελικές συγκρούσεις στο *Ludlow* και ο «πόλεμος των 10 ημερών»

Η απεργία των ανθρακωρύχων του *Λάντλοου* εξέφραζε ένα γενικότερο πλαίσιο διεκδίκησης σύγχρονων δικαιωμάτων, αντικατόπτριζε έναν αγώνα και παράλληλα μια στόχευση του εργατικού κινήματος της εποχής για την ενσωμάτωση

των μεταναστευτικών κοινοτήτων στους κόλπους της εργατικής τάξης. Σε κάθε περίπτωση, τα γεγονότα που θα εκτυλιχθούν αντικατοπτρίζουν αυτή την κατεύθυνση.

Έτσι λοιπόν, μετά τον πολύμηνο αγώνα των απεργών, την επόμενη μέρα του Πάσχα του 1914, ο Διοικητής των εναπομεινάντων μονάδων της Εθνοφρουράς *Χάμροκ* καλεί τον Κρητικό *Λούη Τίκα* (*Ηλία Σπαντιδάκη*), έναν εκ των ηγετών και οργανωτών του *Σωματείου Ανθρακωρύχων* για ακρόαση. Αφότου σημειώνονται 2 εκρήξεις βομβών από απροσδιόριστο λόγο, οι δύο πλευρές ετοιμάζονται για την ένοπλη πλέον σύγκρουση. Ακόμα και μέσα στη λαίλαπα των συγκρούσεων, ο *Λούης Τίκας* ζητάει ανακωχή και συλλαμβάνεται από τον Λοχαγό *Κ. Λίντερφελντ*, ο οποίος τον τραυματίζει στο πρόσωπο με το κοντάκι του όπλου του. Αρχικά, αφού αφήνεται ελεύθερος ο *Λ. Τίκας*, με διαταγή του *Κ. Λίντερφελντ*, δολοφονείται πισώπλατα και εν ψυχρώ από τις εναπομείνουσες δυνάμεις της Εθνοφρουράς, μαζί με τον ταμία του *Σωματείου Τζέιμς Φάϊλερ* και τον Ιταλό απεργό *Τζον Μπαρτολότι* στις 20 Απριλίου 1914.

Οι απεργοί εργάτες για τις επόμενες 10 ημέρες καταλαμβάνουν το νότιο Κολοράντο, όπου επιδίδονται σε σφοδρές μάχες με τις δυνάμεις της *Εθνοφυλακής*, αλλά και του *Ομοσπονδιακού Στρατού*, ο οποίος καταφτάνει στην περιοχή, μετά από διαταγή του Προέδρου των Η.Π.Α., Γούντροου Γουίλσον. Η επονομαζόμενη *Σφαγή του Λάντλοου* υπολογίζεται ότι άφησε πίσω της σχεδόν 150 νεκρούς. Παράλληλα, σχεδόν 300 απεργοί εργάτες οδηγήθηκαν στο δικαστήριο. Από πλευράς των δυνάμεων της Εθνοφρουράς, όσα μέλη της οδηγήθηκαν στο δικαστήριο, αθωώθηκαν. Ακόμα και ο ηθικός αυτουργός της δολοφονίας του Λούη Τίκα, λοχαγός *Κ. Λίντερφελντ* έλαβε μια απλή επίπληξη. Εντέλει, η απεργία των ανθρακωρύχων του Λάντλοου, έληξε στις 10/12/1914.

Αποτιμώντας τα γεγονότα που εκτυλίχθηκαν προηγουμένως, οδηγούμαστε στο συμπέρασμα πως το *Λάντλοου* τοποθετείται-αυτοδίκαια-μέχρι και αυτό το σημείο, μέσα στις σημαντικότερες καμπές του εργατικού κινήματος των Η.Π.Α. Η μαζική και ιδιαίτερα οξυμένη εργατική διαμαρτυρία, εμπεριείχε τα χαρακτηριστικά της επαναστατικής κατάστασης, σύμφωνα πάντα με τα δεδομένα της εποχής.

Αφετέρου όμως, αυτό το μεταβατικό στάδιο, βασίστηκε όχι σε ένα καθαρά πολιτικό σχέδιο για την «επόμενη μέρα», αλλά σε ένα είδος μετασχηματισμού των υλικών και οικονομικών αναγκών της εποχής, τα οποία οδήγησαν σε μια διεκδίκηση με ευρέα χαρακτηριστικά.

Συμπερασματικά, μπορεί άμεσα ο αγώνας των απεργών του Λάντλοου να κρίνεται σαν αποτυχημένος, αλλά μακροπρόθεσμα κρίνεται εξαιρετικά ελπιδοφόρος. Η άποψη αυτή δικαιολογείται από το γεγονός πως το 1935, επί Προεδρίας του Φρανκλίνου Ρούσβελτ, ψηφίζεται ο *Νόμος Wagner* ή αλλιώς *Νόμος περί εργασιακών σχέσεων* (*National Labor Relations Act*)⁴¹, ο οποίος αναγνώρισε τα σωματεία σαν επίσημους εκπροσώπους των εργαζομένων και επέβαλλε στους εργοδότες να προβαίνουν μαζί τους στην συλλογική διαπραγμάτευση. Επομένως, σε αυτό το σημείο, κατοχυρώνεται η θέση των εργαζομένων, οι οποίοι από καλύτερες θέσεις θα μπορέσουν να διευρύνουν ακόμα περισσότερο τα δικαιώματά τους στο μέλλον.

Το επονομαζόμενο *απεργιακό τραγούδι του Κολοράντο*, με τίτλο «*The Union Forever*», δίνει τον τόνο:

«...Θα κερδίσουμε τον αγώνα σήμερα, αδέρφια, Θα κερδίσουμε τον αγώνα σήμερα Κραυγάζοντας στη μάχη το σύνθημα του Συνδικάτου!

Συνδικάτο για πάντα, ζήτω, αδέρφια, ζήτω! Ερχόμαστε Κολοράντο, ερχόμαστε από όλους τους δρόμους(...)

Αγωνιζόμαστε για τα δικαιώματά μας αδέρφια, Αγωνιζόμαστε για τα σπίτια μας, Άνθρωποι/αγωνιστές έχουν πεθάνει για να κερδηθεί ο αγώνας! Έχουν πεθάνει για την ελευθερία, Κραυγάζοντας στη μάχη το σύνθημα του Συνδικάτου⁴²...».

2.4. Οι μεταναστευτικές ροές ως φορείς μετασχηματισμού και ριζοσπαστικοποίησης του εργατικού κινήματος

Επανατοποθετώντας τα συμπεράσματα που εξήχθησαν μέχρι και αυτό το σημείο, μπορούμε με ασφάλεια να αναδείξουμε ένα μείζον ζήτημα, το οποίο προκύπτει μέσα από τις παρούσες συνθήκες οργάνωσης και δράσης του εργατικού κινήματος των Η.Π.Α.

⁴¹ Δ. Αθανασά, «Το κραχ Του '29, το New Deal και ο Keynes», στην ιστοσελίδα: *Power Politics*, 25.4.2017, διαθέσιμο στο:

<https://powerpolitics.eu/%CF%84%CE%BF-%CE%BA%CF%81%CE%B1%CF%87-%CF%84%CE%BF%CF%85-29-%CF%84%CE%BF-new-deal-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%BF-keynes/>, ημερομηνία προσπέλασης 10.3.2021

⁴² Οι στίχοι του τραγουδιού γράφτηκαν από τον Πρόεδρο του Σωματείου «*United Mine Workers of America*», Frank Hayes τον Σεπτέμβρη του 1913. Τραγουδήθηκε στα γεγονότα του Νότιου Κολοράντο και έκτοτε ξεχάστηκε. 1) Ανδρέας Δενεζάκης, «Ludlow, οι Έλληνες στους Πολέμους του Άνθρακα», στην ιστοσελίδα: *Ημεροδρόμος*, 8.4.2016, διαθέσιμο στο: <https://www.imerodromos.gr/>, ημερομηνία προσπέλασης: 7.3.2021. 2) Γραφείο Τύπου Ε.Ρ.Τ., «Ludlow, οι Έλληνες στους Πολέμους του Άνθρακα», στην ιστοσελίδα: *press.ert.gr*, 12.3.2018, διαθέσιμο στο: <https://press.ert.gr/tv/ert2-doc-on-ert-ludlow-oi-ellines-stoys-polemoys-toy-anthraka-19-03-2018/>, ημερομηνία προσπέλασης: 7.3.2021

Συγκεκριμένα, μέχρι και αυτό το σημείο, τα γεγονότα που κατατάσσονται στις κορυφαίες στιγμές της εργατικής πάλης στις Η.Π.Α., από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα, μέχρι και την πρώτη ουσιαστικά δεκαετία του 20^{ου}, αναδεικνύουν ένα κοινό συνδετικό κρίκο. Αυτό είναι το στοιχείο της αυτενέργειας, το οποίο μπορεί να χαρακτηριστεί καλύτερα ως ζήτημα ενός είδους «αυτοματοποιημένης» αντίδρασης, απέναντι στην εντεινόμενη εκμετάλλευση από πλευράς εργοδοσίας των μεγάλων εταιριών, με την σαφή συνεπικουρία των επίσημων ομοσπονδιακών και πολιτειακών θεσμών.

Παράλληλα, αυτού του είδους η αντίδραση απέκτησε σε κάθε περίπτωση οξυμένα και μαζικά χαρακτηριστικά, υπό το πρίσμα ότι το διαμορφωθέν διεκδικητικό πλαίσιο του εργατικού κινήματος της εποχής, απαντούσε στις ανάγκες του ανθρακωρύχου ή της υφαντεργάτριας για λιγότερες ώρες εργασίας, αύξηση των μισθών ή μια γενικότερη βελτίωση των συνθηκών εργασίας και διαβίωσης. Από εκεί και πέρα όμως, υποβόσκει και σε πολλές φορές συνυπάρχει το φαινόμενο της αποσπασματικότητας, υπό την έννοια ότι οι διεκδικήσεις και οι κατακτήσεις των εργαζομένων της εποχής, σε πολλές περιπτώσεις συνοψίζονται σε ένα στενό όριο οικονομικών κατακτήσεων, οι οποίες πολλές φορές δεν εφαρμόζονται πραγματικά.

Επομένως, σε αυτό το σημείο, γίνεται ορατή η απουσία μιας σαφούς και ολοκληρωμένης πολιτικής παρέμβασης και δράσης «για την επόμενη μέρα». Συγκεκριμένα, το στοιχείο που λείπει είναι η παρουσία μιας πολιτικής πρωτοπορίας, η οποία θα μπορούσε και θα έπρεπε να εμπλουτίσει το εργατικό κίνημα της εποχής με τα στοιχεία της στοχευμένης παρέμβασης αλλά και ενός ολοκληρωμένου σχεδίου, το οποίο θα περικλείει την πάλη για το απλούστερο ζήτημα και θα το συνέδεε με την προοπτική του αύριο, με την πολιτική πρόταση για την επόμενη μέρα. Εντέλει, λείπει σε αυτό το σημείο, η παρουσία και η δράση της πολιτικής αυτής πρωτοπορίας, η οποία θα μπορούσε και θα έπρεπε να επιτελέσει αυτό το έργο.

Μέσα σε αυτά τα πλαίσια, πολύ σημαντικό ρόλο διαδραμάτισαν οι μεταναστευτικοί πληθυσμοί, οι οποίοι ήδη αποτελούν τουλάχιστον ένα διακριτό κομμάτι του διαμορφούμενου εργατικού κινήματος της εποχής. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός, ότι το 1911, μια κρατική επιτροπή των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής υπολόγισε ότι σχεδόν τα 3/5 των εργατών της εγχώριας βιομηχανίας

αποτελούνταν από μετανάστες πρώτης και δεύτερης γενιάς⁴³. Πρέπει να τονίσουμε βέβαια, ότι αυτή η παρέμβαση δεν έγινε απευθείας ορατή, πολύ περισσότερο δε διαμορφώθηκε μέσα στις συνθήκες μιας ενσωμάτωσης, η οποία πέρασε από «40 κύματα».

Αρχικά, η κύρια διάθεση των μεταναστευτικών ροών μεταφράστηκε στην ανάγκη ταχείας ενσωμάτωσης στις νέες συνθήκες εργασίας και διαβίωσης, με την παρουσία πολλές φορές αντιδραστικών πολιτικών και κινηματικών τοποθετήσεων. Η άποψη αυτή βασίζεται στο γεγονός, ότι οι κύριοι μεταναστευτικοί πληθυσμοί της εποχής, όπως μετανάστες από την ανατολική και νοτιοανατολική Ευρώπη, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας, δεν είχαν την εμπειρία της πολιτικής και της εργατικής πάλης, με αποτέλεσμα να οδηγούνται σε μια στάση, η οποία χαρακτηρίζεται από τη λογική της ενσωμάτωσης, με κάποιες κεντρομόλες τάσεις αντιδραστικοποίησης.

Αυτή η τάση αλλάζει ριζικά μέσω της προσαρμογής των μεταναστευτικών πληθυσμών στις ήδη προαναφερθείσες οικονομικές και πολιτικές συνθήκες, οι οποίες αποτέλεσαν την υποδομή και το έναυσμα για την ριζοσπαστικοποίηση της δράσης τους. Ως αποτέλεσμα έχουμε τον ριζοσπαστικό μετασχηματισμό του ίδιου του εργατικού κινήματος της εποχής, με την όξυνση της ιδεολογικής διαπάλης μέσα στους κόλπους του, μαζί με μια επιχειρούμενη τάση σύνδεσης του και με τις διεθνείς εξελίξεις, με αφορμή και το ξέσπασμα της Οκτωβριανής Σοσιαλιστικής Επανάστασης, στην πρώην τσαρική Ρωσική Αυτοκρατορία.

Ένα από τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα της αρχικής διαφοροποίησης στο κομμάτι του μισθού μεταξύ των «γηγενών» και των μεταναστών εργατών, αποτελεί η πόλη του *Λόουελ*, ένα από τα μεγαλύτερα βιομηχανικά κέντρα της πολιτείας της Μασαχουσέτης. Έτσι, το 1912, το μέσο ετήσιο εισόδημα των γηγενών(συμπεριλαμβανομένων και των μεταναστών 1^{ης} γενιάς) ανερχόταν στα 573 δολάρια, ενώ αυτό των μεταναστών 2^{ης} και 3^{ης} γενιάς(κυρίως Έλληνες και Ιταλοί) στα 384 δολάρια αντίστοιχα⁴⁴. Μια ειδικότερη πτυχή που μπορεί να αποτυπώσει την αρχική αντίθεση των εργατικών συνδικάτων με τους εργατικούς μεταναστευτικούς πληθυσμούς βασίζεται στο στοιχείο της εθνοτικής αντιπαλότητας και το κατά πόσο αυτή αντικατοπτριζόταν στο πεδίο της εργασίας.

⁴³ Κ. Καρπόζηλος, *Κόκκινη Αμερική-Έλληνες μετανάστες και το όραμα ενός Νέου Κόσμου(1900-1950)*, Ηράκλειο 2017, σ. 32

⁴⁴ The Commonwealth of Massachusetts-The Director of the Bureau of Statistics, *Forty-third Annual Report on the Statistics of Labor for the Year 1912*, Βοστώνη 1913, σ. 29

Η βασική και ουσιαστική επιθυμία και ανάγκη των νεοφερμένων μεταναστών από τις χώρες της νοτιοανατολικής Ευρώπης ήταν η εξασφάλιση «των προς το ζην», με κάθε κόστος. Αυτό σήμαινε την αποδοχή κάθε ημερομίσθιου, όσο χαμηλό και να ήταν αυτό. Εντέλει όμως, αυτή η στάση επιδείνωσε σε γενικές γραμμές και το ημερομίσθιο της πλειοψηφίας των εργατών. Χαρακτηριστικό δείγμα της στάσης των νεοφερμένων μεταναστών στη νέα πραγματικότητα, ήταν οι «νουθεσίες» της εφημερίδας *Ελληνικός Αστήρ* προς αυτούς, πως «...οφείλουν να οργανωθούν και να μορφωθούν σύμφωνα με τους αμερικανικούς τρόπους, προκειμένου να αποφεύγουν να προξενούν ζημιά στους συναδέλφους τους⁴⁵...».

Πρέπει να σημειώσουμε βέβαια, ότι μέχρι και το 1924, χρονιά κατά την οποία εισάγονται πιο αυστηροί περιορισμοί στην εισροή μεταναστευτικών ροών στα εδάφη των Ηνωμένων Πολιτειών, οι καταγεγραμμένοι ως Έλληνες ανέρχονταν στους 500.000⁴⁶. Αυτό το ποσό δεν ήταν απαραίτητα μετανάστες που αναγκάστηκαν λόγω συνθηκών να εισέλθουν στη χώρα, αλλά ήταν και αυτοί που είχαν την οικονομική δυνατότητα να στηρίξουν αυτό το υπερατλαντικό ταξίδι. Επομένως, αυτή η εν μέρει ενσωματώσιμη συμπεριφορά των Ελλήνων μεταναστών αποκτάει ακόμα μια τελολογική υπόσταση.

Η μεταναστευτική, κυρίως ελληνική, εργασία εκφράστηκε με το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστών εργατών να απασχολείται στις μεγάλες πόλεις, στα ορυχεία των δυτικών πολιτειών, στην κατασκευή του σιδηροδρομικού δικτύου και στα υφαντουργεία της Νέας Αγγλίας. Αυτή η κατάσταση αντικατοπτρίζεται εξαιρετικά εύστοχα στο κάτωθι απόσπασμα. Διαβάζουμε: «...*Αν εξαιρέση κανείς το πολύ έν είκοσι επί τοις εκατόν, όλους τους άλλους Έλληνας της Αμερικής ημπορεί(...)*να τους φαντασθή με την σκαπάνην και με το πτυάριον εις τας σιδηροδρομικάς γραμμάς, με τον λύχνον του μεταλλωρύχου εις τα ανήλια βάθη της γης, με τον πέλεκυν του υλοτόμου εις τα δάση, με το overall του βιομηχανικού δημιουργού εις τα εργοστάσια και όπου αλλού η Αμερικανική επιχειρηματικότητα απασχολεί βραχίονας στιβαρούς δια την δημιουργίαν έργων και δολαρίων⁴⁷...».

⁴⁵ *The Strike in Chicago Ended: The Greek Strike-Breakers Ousted*, στην: *Ελληνικός Αστήρ*, χ.α., 15.4.1904, σ. 1

⁴⁶ Χ. Χατζηιωσήφ, *Ιστορία της Ελλάδας του 20^{ου} αιώνα(ενότητα Α')*: οι απαρχές, 1900-1922, Αθήνα 1999, τ. Α1, σ. 128

⁴⁷ Κ. Καρπόζηλος, *Κόκκινη Αμερική*, σ. 42

Παράλληλα, μπορούμε να διακρίνουμε το στοιχείο της εθνολογικής σύστασης και απεικόνισης, με την παντελή απουσία όμως στοιχείων συλλογικής εργατικής διεκδίκησης.

2.4.1. Οι σοσιαλιστικές ιδέες ως φορείς ριζοσπαστικοποίησης του εργατικού κινήματος

Πρωταγωνιστικό ρόλο μέσα σε αυτό το πλαίσιο αναλαμβάνουν οι μεταναστευτικές σοσιαλιστικές οργανώσεις της εποχής. Το πρώτο γεγονός που εμπλουτίζει και αποδεικνύει αποφασιστικά αυτή τη θέση, είναι η συζήτηση που έλαβε χώρα στις 31 Μαρτίου 1912, στο Σαν Φρανσίσκο, μετά από κάλεσμα των *Εργατικών Τάξεων της Ελλάδας*, με σκοπό να συζητηθεί η κατάσταση που αντιμετώπιζαν οι εργάτες στις μεγάλες υλοτομικές επιχειρήσεις των δυτικών και βορειοδυτικών ακτών των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής. Το ελπιδοφόρο στοιχείο αυτής της αναφοράς είναι το γεγονός πως, εκτός του γεγονότος ότι η προσέλευση στη συγκεκριμένη εκδήλωση ξεπέρασε κάθε προηγούμενο, οι ίδιοι οι ομιλητές της δεν προέρχονταν καν από τον στενό κύκλο των Ελλήνων σοσιαλιστών της εποχής.

Έτσι, το πολύβουο και πολυπληθές ακροατήριο άκουγε τις ομιλίες των *Austin Lewis* και *Caroline Nelson*, οι οποίοι καλούσαν τους Έλληνες εργάτες να ενταχθούν στα εργατικά σωματεία της περιοχής. Ο ανταποκριτής της ελληνόφωνης εφημερίδας *Έρευνα*, πιστοποιεί την σημασία και τα μηνύματα που εξέπεμψε το συγκεκριμένο γεγονός, σημειώνοντας στον επίλογο της επιστολής του ότι «...απειλείται επανάστασις από ημέραν εις ημέραν⁴⁸...».

Ακόμα και μετά την «αποτυχημένη» απεργία των υλοτόμων μεταναστών εργατών στις βορειοδυτικές πόλεις των Ηνωμένων Πολιτειών, με την πρωτοπόρα δράση των Ελλήνων εργατών και την πολιτική καθοδήγηση των ενώσεων που ανήκαν στους *Βιομηχανικούς Εργάτες του Κόσμου*, η ανάδειξη του «κοινωνικού ζητήματος» και η διασπορά αυτής της κατεύθυνσης σε μια σειρά πολιτείες της χώρας, είναι το ιδιαίτον χαρακτηριστικό, το οποίο θα επηρεάσει και θα διαμορφώσει την εργατική πάλη το αμέσως επόμενο διάστημα⁴⁹.

Η μαχητικότητα που επέδειξαν οι Έλληνες, αλλά και ένας αρκετά μεγάλος αριθμός μεταναστών εργατών, στις απεργιακές συγκρούσεις της περιόδου από το

⁴⁸ «Ειδήσεις από τους Κλάδους του Συνδέσμου», στην: *Έρευνα*, χ.α., 3.6.1912, , σ. 3

⁴⁹ Κ. Καρπόζηλος, *ό. π.*, σ. 48

1912 μέχρι το 1914, επέτρεψε στους σοσιαλιστικούς κύκλους της εποχής να διακρίνουν το «μαλακό υπογάστριο» του πολυπόθητου «επαναστατικού μετασχηματισμού». «...Ο μονοπωλιακός καπιταλισμός δημιουργεί ένα νέο προλεταριάτο...», σημειώνει από τη Νέα Υόρκη ο ιταλικής καταγωγής κομμουνιστής *Louis Fraina* και συνεχίζει: «...Η ομοιότητα στην εκμετάλλευση δημιουργεί συναδελφικό πνεύμα (...)όταν η ανειδίκευτη εργασία στη χαλυβουργία επαναστατήσει, όταν η βασική αυτή βιομηχανία νιώσει την τανάλια της Επανάστασης, τότε ο Καπιταλισμός θα ταραχτεί συθέμελα⁵⁰...». Αναλύοντας την τελευταία αναφορά, είναι χρήσιμο να αναδείξουμε ορισμένες κατευθύνσεις που προκύπτουν, οι οποίες μπορούν να στοιχειοθετήσουν περισσότερο το υπόβαθρο που μόλις αναδείχτηκε.

Αρχικά, γίνεται ορατή η ανάδειξη του περίφημου «κοινωνικού ζητήματος», υπό το πρίσμα ότι τίθεται στο προσκήνιο σαν διεκδικητικός πόλος, έστω και σε πρωτόλειο ακόμα στάδιο. Παράλληλα, είναι πασιφανής η επίδραση των πολιτικών αρχών των *Βιομηχανικών Εργατών του Κόσμου*, καθώς και στην αναφορά του *L. Fraina*, προβάλλει το επαναστατικό προλεταριάτο⁵¹ ενός κλάδου της βασικής βιομηχανίας, το οποίο τίθεται αντιμέτωπο με τις υπάρχουσες καπιταλιστικές σχέσεις παραγωγής.

Ακόμα όμως και σε αυτό το σημείο, αυτή η υποφαινόμενη ριζοσπαστικοποίηση, είναι μεν μια εξελικτική πλευρά της δράσης του εργατικού κινήματος της εποχής, αφετέρου όμως κατά κύριο λόγο βασίζεται στη συνειδησιακή αντίδραση απέναντι στην εντεινόμενη και ιδιαίτερα σκληρή εκμετάλλευση των εργατών κάθε εθνικότητας, σε μια σειρά πολιτείες. Επομένως, ακόμα «λάμπει δια της απουσίας της» η συγκροτημένη πολιτική πρωτοπορία, η οποία θα μπορούσε να καθοδηγήσει και να ενσαρκώσει τους πόθους και τις επιθυμίες της εργατικής τάξης των Η.Π.Α., τουλάχιστον όπως αυτές εκφράζονται σε αυτό το σημείο.

Χρήζει ιδιαίτερης σημασίας να αναδειχτεί και μια άλλη επιμέρους πλευρά της δράσης του εργατικού κινήματος στις Η.Π.Α., στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, η οποία μπορεί να αποτελέσει τροφή για σκέψη στο παρόν.

Οι ριζοσπαστικές-ακόμα- συνδικαλιστικές οργανώσεις έθεταν, με τον τρόπο και για το λόγο που αναλύθηκε προηγουμένως, το ζήτημα κατάργησης της μισθωτής εργασίας, υποστηρίζοντας ότι το καθεστώς των συλλογικών συμβάσεων αποτελεί ένα

⁵⁰ L. Fraina, «The Call of the Steel Worker», στο: *International Socialist Review*, χ.τ., (1913), σ. 84

⁵¹ (Σημ.) Ως προλεταριάτο, μπορεί να οριστεί ο εργάτης κάθε κλάδου, όπου ο επιχειρηματίας ανταλλάσσει το κεφάλαιο του με την εργατική δύναμη του δεύτερου, συγκεντρώνοντας κέρδος μέσα από αυτή τη διαδικασία. Κ. Μαρξ, *Το Κεφάλαιο*, Αθήνα 1976, τ. 1, σ. 460

είδος «Δούρειου Ίππου» εκ μέρους των εκπροσώπων της μισθωτής εργασίας, με σκοπό να ενσωματώσουν ή έστω να ουδετεροποιήσουν τις εξεγερτικές διαθέσεις που εκφράζονται. Η άποψη αυτή κρίνεται ως τουλάχιστον αποσπασματική ή ημιτελής, καθώς η συλλογική σύμβαση αποτύπωνε και συνεχίζει να το κάνει, τη θέση του εργαζόμενου, σε συνδυασμό με την κατοχύρωση των σύγχρονων κάθε φορά δικαιωμάτων του, απέναντι στις επιδιώξεις του εκάστοτε εργοδότη.

Επομένως, η διεκδίκηση για την κατοχύρωση αυτής της θέσης, μπορούσε και έπρεπε να είναι ένας από τους βασικότερους πυλώνες των αγώνων της περιόδου που μελετάται. Από εκεί και πέρα, η ύπαρξη ή η εν τοιαύτη περιπτώσει απουσία της συγκροτημένης πολιτικής πρωτοπορίας μπορεί και πρέπει να διαμορφώνει ένα τέτοιο κίνημα, το οποίο να θέτει σαν συνολικό πλαίσιο πάλης την κατάκτηση των κάθε φορά σύγχρονων αναγκών της εργατικής τάξης, σε κάθε χώρα, με γραμμή συσπείρωσης την πολυπόθητη «επαναστατική αλλαγή».

Εντέλει, το συμπέρασμα της παρούσας περιόδου συνοψίζεται στο γεγονός ότι ο στόχος της πολιτικής και κοινωνικής ισότητας, συνδεόταν με έναν ριζικό κοινωνικό μετασχηματισμό, ο οποίος τίθεται σαν στόχος και σαν ζήτημα ιδεολογικής διαπάλης, το αμέσως επόμενο διάστημα.

2.5. Η εθνοτική υπόσταση των μεταναστών εργατών σε σχέση με το ζήτημα διεθνοποίησης της πάλης τους

Το εργατικό κίνημα στις Η.Π.Α, στο μεσοδιάστημα της πρώτης δεκαετίας του 20^{ου} αιώνα, βρίσκεται πρακτικά στη μέση ενός διλήμματος, το οποίο έρχεται αντικειμενικά να επηρεάσει τις εξελίξεις της προηγούμενης περιόδου.

Συγκεκριμένα, η νέα κατάσταση που διαμορφώνεται βασίζεται πάνω στην κατεύθυνση που καλείται να κινηθεί το εργατικό κίνημα της εποχής, ως αποτέλεσμα των βαρυσήμαντων γεγονότων της προηγούμενης περιόδου, αλλά πολύ περισσότερο ως αποτέλεσμα των νέων προοπτικών που αναδείχτηκαν μέχρι και αυτό το σημείο. Επομένως, τα γεγονότα που οδήγησαν σε μια από τις μεγαλύτερες νίκες του εργατικού κινήματος των Η.Π.Α., στις υφαντουργικές επιχειρήσεις της πόλης *Λόρενς*, αλλά και στο μεγαλύτερο μέρος της πολιτείας της *Νέας Αγγλίας*, δικαιολογούν τον τίτλο του *International Socialist Review*, ότι «...*Η Μεγάλη Μάχη μόλις άρχισε*⁵²...».

⁵² L. H. Marcy, F. S. Boyd, «One Big Union Wins», στο: *The International Socialist Review*, τχ. Απριλίου (1912), σ. 613-630

Το βασικό ζήτημα που αναδύεται στην επιφάνεια είναι αυτό της σύνδεσης της καθημερινής οικονομικής πάλης, με την πάλη για την «κοινωνική αλλαγή». Συγκεκριμένα, η πιο χαρακτηριστική πλευρά αυτού του ζητήματος έγκειται στο γεγονός ότι η ριζοσπαστική πάλη των μεταναστών εργατών, παράλληλα με τη αγωνιστική διάθεση που επέδειξαν στο παρελθόν, δεν συνδέεται ακόμα προοπτικά με την πάλη για την κατάργηση του καθεστώτος της μισθωτής εργασίας.

Ειδικά η τελευταία θέση, όχι μόνο δεν είναι αυθαίρετη, αλλά είναι το συνεκτικό στοιχείο των αγώνων που έχουν αναπτυχθεί όλο το προηγούμενο διάστημα. Επανατοποθετώντας συνδυαστικά το διεκδικητικό πλαίσιο των αγώνων της προηγούμενης περιόδου, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι τα αιτήματα που καθόρισαν τους αγωνιστικούς σταθμούς του παρελθόντος, βασίζονται στην κατοχύρωση της θέσης των εργατών-μεταναστών και μη- απέναντι στους εργοδοτικούς φορείς της εποχής. Από εκεί και πέρα όμως, η διασπορά των αγωνιστικών διαθέσεων σε μια σειρά κλάδους, αλλά και πολιτείες των Ηνωμένων Πολιτειών, σε συνδυασμό και με την αξιοπρόσεκτη και συσπειρωτική δράση οργανώσεων, όπως οι *Βιομηχανικοί Εργάτες του Κόσμου*, οδηγεί στην ανάγκη στοιχειοθέτησης ενός συνολικού προγράμματος «για την επόμενη μέρα».

Αυτή η συμπερασματική επιχειρηματολογία μπορεί να ενισχυθεί και από τα αποσπάσματα της ανακοίνωσης του *Γενικού Συμβουλίου των Βιομηχανικών Εργατών του Κόσμου*, το 1916, με αφορμή τη συμμετοχή των Η.Π.Α. στον 1^ο Παγκόσμιο Πόλεμο. Διαβάζουμε:

«...Σ' αυτό το παράλογο χάος της αιματοχυσίας και της σφαγής που έχει κυριεύσει τον πλανήτη(...)επιβάλλεται τα μέλη της *I.W.W.* να διαφυλάξουν τα δικαιώματα τους και να αγωνιστούν για τις αρχές τους με ανανεωμένη δύναμη και θάρρος. (...)Θα θέλαμε να ενημερώσουμε τα αφεντικά μας ότι αντιτιθέμεθα να συμμετέχουμε σε ένα πόλεμο(...)που το μόνο που μπορεί να αφήσει είναι στερήσεις και δεινά σε εκατομμύρια εργάτες(...)και το μόνο που θα πετύχει θα είναι(...)να διασφαλίσει ακόμα περισσότερο τη δύναμη που έχουν οι λίγοι να ελέγχουν τη μοίρα των πολλών⁵³...».

Σε κάθε περίπτωση, το αποτέλεσμα των αγώνων της περιόδου ήταν η θεσμοθέτηση επιμέρους ρυθμίσεων, αλλά όχι νόμων, οι οποίες επέτρεψαν τη γενική βελτίωση των συνθηκών ζωής και διαβίωσης των εργατών, όπως επίσης και η

⁵³ P. Buhle-N. Schulman, *Wobblies! Μια εικονογραφημένη ιστορία των Βιομηχανικών Εργατών του Κόσμου*, Αθήνα 2007, σ. 208

συνειδητοποίηση του ζητήματος της «οργάνωσης», πλευρά η οποία αποτελεί την πιο σημαντική ίσως παρακαταθήκη. Οι δραστηρίες μέχρι και αυτό το σημείο μεταναστευτικές «μειοψηφίες» καταλαμβάνουν τη θέση ενός πολιτικού υποκειμένου.

Οι κόλποι της αμερικανικής αριστεράς, οι φορείς της ατελούς ακόμα διεθνούς πολιτικής και οικονομικής ισότητας, υποδέχονται, χωρίς την απουσία βέβαια τριγμών και εσωτερικών συγκρούσεων, τον νέο αγωνιστικό και διεκδικητικό πόλο. Το ζήτημα της αντίθεσης ανάμεσα στη συσσώρευση πλούτου και την εντεινόμενη εξαθλίωση των εργατών έρχεται στο προσκήνιο. Η συμμετοχή του *Γιουτζήν Ντέμψ*, εκ μέρους του *Σοσιαλιστικού Κόμματος των Η.Π.Α.* στις εκλογές του 1912⁵⁴, και η επιτυχημένη του πορεία, σε συνδυασμό με τη σκέψη του εκλεγέντα σοσιαλιστή δημάρχου του *Μπέρκλεϋ* ότι «...ήταν απλώς θέμα χρόνου μέχρις ότου το βασίλειο της κοινωνικής δικαιοσύνης και της ανθρώπινης αδελφοσύνης εγκαθιδρυθεί στην αμερικανική γη⁵⁵...», σήμαινε την αναπόφευκτη ανάδειξη του ζητήματος «της επόμενης μέρας» στο προσκήνιο. Η εξελικτική πορεία των σοσιαλιστικών αρχών στο στάδιο του επιστημονικού σοσιαλισμού επηρέασε αποφασιστικά ή τουλάχιστον γοήτευσε τους σοσιαλιστικούς κύκλους των διασπορικών εργατικών πληθυσμών.

Μέσα σε αυτά τα πλαίσια, ξεχωρίζουν εξ αρχής οι ελληνικές σοσιαλιστικές ενώσεις, οι οποίες ήταν φορείς της σύνδεσης με ένα διεθνές κίνημα, το οποίο υπέτασσε τις εθνοτικές διαφορές και ιδιαιτερότητες προς όφελος των κοινών ταξικών συμφερόντων, όπως αυτά βέβαια καθορίζονται σε αυτό το χρονικό σημείο. Στα μάτια των Ελλήνων σοσιαλιστών στις Η.Π.Α., ο εργάτης μεταβάλλεται σε μια μορφή, η οποία αποκτάει κοινά συνδεδετικά στοιχεία και οριοθετεί την θέση του. Η διασκευή της Διεθνούς, στοιχειοθετεί τα νέα χαρακτηριστικά του εργάτη.

Διαβάζουμε: «...*Εργάται των όλων Φυλών και χωρών, γενήτε εν σώμα συντρίψετε' εχθρόν(...)*Εργάται τον πλούτον παράγετ' εσείς, σεις όμως πεινάτε κι είν'άλλοι ευτυχείς(...)Συλλογίσου τι είσαι!(...)Εσύ δικαιούσαι να κατέχης το παν(...)Ο πλούτος του κόσμου είνε τόσον πολύς, ώστε όλοι εργαζόμενοι θα είνε ευτυχείς⁵⁶...».

⁵⁴ (Σημ.) Το Σοσιαλιστικό Κόμμα των Η.Π.Α. αριθμούσε αυτή την περίοδο πάνω από 100.000 μέλη, Κώστας Καρπόζηλος, *ό. π.*, σ. 60

⁵⁵ J. Stitt Wilson, *The Impending Social Revolution or the Trust Problem Solved*, Μπέρκλεϋ 1911, σ. 3

⁵⁶ Σ. Λουκάς, «Προς τον Εργάτην», στην: *Έρευνα*, χ.α. 3.6.1912, σ. 2

2.6. Η ένταξη των μεταναστευτικών οργανώσεων στο σοσιαλιστικό κίνημα των Ηνωμένων Πολιτειών

Οι μεταναστευτικές οργανώσεις των αρχών του 20^{ου} αιώνα στις Η.Π.Α. επηρεάζουν σε ιδιαίτερα σημαντικό βαθμό την πορεία δράσης και οργάνωσης του ίδιου του εργατικού κινήματος. Επομένως, από αυτό το σημείο και έπειτα, αποτελούν έναν από τους πιο καθοριστικούς παράγοντες εξέλιξης του σοσιαλιστικού και αργότερα κομμουνιστικού κινήματος των Η.Π.Α., τουλάχιστον μέχρι το χρονικό πλαίσιο που ορίζεται στην παρούσα έρευνα.

Μέσα στην παρούσα χρονική περίοδο, η έκφραση των αρχικών σοσιαλιστικών ιδεών συνοψίζεται μέσα από τις γραμμές του Σοσιαλιστικού Κόμματος των Ηνωμένων Πολιτειών. Ιδρυμένο στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, το *Σοσιαλιστικό Κόμμα των Η.Π.Α.*, επέτρεπε στις μεταναστευτικές οργανώσεις να ενταχθούν στις γραμμές του, διατηρώντας την ίδια στιγμή την πολιτική και οργανωτική τους αυτοτέλεια. Παράλληλα, πρέπει να σημειώσουμε ότι και μέσα στο ίδιο το *Σοσιαλιστικό Κόμμα*, συνυπήρχαν αντίθετες ιδεολογικές κατευθύνσεις σε συνδυασμό με μια ευέλικτη οργανωτική διάταξη.

Σε αυτό το σημείο, μπορούμε να εξάγουμε το πρώτο συμπέρασμα, όσον αφορά αρχικά την πορεία ενσωμάτωσης των μεταναστευτικών πληθυσμών στη νέα πραγματικότητα των Ηνωμένων Πολιτειών. Συγκεκριμένα, οι μετανάστες εργάτες, μπορούμε να πούμε ότι κατά τι «εξαργυρώνουν» τη στάση τους στο άμεσο παρελθόν, με την αναγνώριση-συνολικά-της οντότητας τους, μέσα στους κόλπους του εργατικού κινήματος. Μέσα σε αυτό το περιβάλλον γενικά έντονης αλλά συνάμα και εντεινόμενης πολιτικής κινητικότητας, η *Ελληνική Ομοσπονδία*, που ανήκε οργανωτικά στο *Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα*, εκδίδει, ανάμεσα στο 1916 και 1917 την εφημερίδα *Οργάνωσις*, στο *Σινσινάτι* της πολιτείας του *Οχάιο*.

Διενεργώντας μια παρεμβολή στην εξέλιξη της μελέτης που αναπτύσσεται, χρήζει σημασίας να αναδείξουμε την επιλογή της ελληνικής ομοσπονδίας να ενταχτεί στο *Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα (Socialist Labor Party)*, έναν πολιτικό σχηματισμό μικρότερης εμβέλειας από το *Σοσιαλιστικό Κόμμα των Η.Π.Α.* και ιδρυθέν το 1876 από Γερμανούς μετανάστες. Η επιλογή αυτή βασίζεται στην πορεία ενός εκ των βασικών οργανωτών των λεγόμενων «εσελεπιστών», του Πέτρου Τσιστίνια⁵⁷.

---

⁵⁷ Κ. Καρπόζηλος, *ό. π.*, σ. 72

Ο Πέτρος Τσιστίνας, γεννημένος στην Καστοριά το 1882, μεταναστεύει σε νεαρή ηλικία με την οικογένεια του στις Η.Π.Α., όπου σύμφωνα με την απογραφή του πληθυσμού, το 1910 εμφανίζεται ως κάτοικος του Σινσινάτι. Η βιομηχανική πόλη των ανατολικών πολιτειών είναι το σημείο συνάντησης του Π. Τσιστίνια με τις σοσιαλιστικές βαλκανικές ομάδες, οι οποίες συνδέονταν με το *Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα*, μέσω της τοπικής σοσιαλιστικής εφημερίδας με την κροατική ονομασία *Radnička Borba* (Πάλη των Εργατών)⁵⁸. Ο Π. Τσιστίνας εγγράφεται μέλος του *Κόμματος* στις 28 Σεπτεμβρίου 1912.

Η επιλογή των Ελλήνων *εσελεπιστών*⁵⁹ να ενταχθούν στο *Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα*, ξέχωρα από την πολιτική σταδιοδρομία του Π. Τσιστίνια, είναι μια συνειδητή επιλογή, τηρουμένων των συνθηκών ότι ο φορέας ενσωμάτωσης τους ενέτασσε την τυχόν εθνική ή εθνοτική διαφορά στο ζήτημα της αντίθεσης μεταξύ κεφαλαίου και εργασίας, θέση που γίνεται όλο και πιο φανερή, αλλά παράλληλα αποτελεί και ένα από τα εφαλτήρια των έντονων ιδεολογικών διαφορών που θα ακολουθήσουν.

Παράλληλα, ένας ακόμη λόγος της ένταξης των Ελλήνων στο *Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα* ήταν και η ίδια η ταξική του διάρθρωση, καθώς οι ιδρυτές του, γερμανικοί πληθυσμοί, καθώς και οι ελληνικοί απασχολούνταν σε κλάδους με έντονη εργοδοτική εκμετάλλευση. Επομένως, το ταξικό τους κριτήριο ήταν πιο οξύμενο, επηρεάζοντας με αυτόν τον τρόπο την πολιτική τους τοποθέτηση.

Ένα ακόμα ποιοτικό στοιχείο που έρχεται για να επηρεάσει πολύπλευρα το διεθνές και κατ' επέκταση το αμερικάνικο σοσιαλιστικό κίνημα, είναι αυτό της ιδεολογικής οριοθέτησης του επιστημονικού σοσιαλισμού, με την αρχή της ανειρήνευτης ταξικής πάλης. Η αξία της ιδεολογικής αυτής κατεύθυνσης, μέσα και έξω από τους κόλπους του *Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος*, ήταν ο συνδυαστικός κρίκος που σταθεροποιούσε τους περίπου 300 συνδρομητές της *Οργανώσεως* και τα ακόμα λιγότερα ενεργά μέλη του *Κόμματος*, στην κατεύθυνση της «ιδεολογικής καθαρότητας» με σκοπό την πραγματοποίηση του «μεγάλου πόθου», που δεν είναι άλλος από την κατάργηση του συστήματος της μισθωτής εργασίας. Ο Δ. Σ.

⁵⁸ Ohio History Central, «Radnička Borba», στην ιστοσελίδα: *Ohiohistorycentral*, διαθέσιμο στο: https://ohiohistorycentral.org/w/Radni%C4%8Dka_Borba, ημερομηνία προσπέλασης: 23.3.2021

⁵⁹ (Σημ.) Το προσωνύμιο προέρχεται από τα αρχικά του *Socialist Labor Party*

Κοτσώνης σημειώνει ότι τα μέλη του Κόμματος είχαν την υποχρέωση να είναι «...πειθαρχικοί στρατιώται, καλώς εφοδιασμένοι και πάντοτε εις τας θέσεις τους⁶⁰...».

2.6.1. Η Νέα Υόρκη ως κέντρο των εξελίξεων στο αμερικανικό εργατικό και σοσιαλιστικό κίνημα

Η εργατική πάλη που εκτυλίχθηκε μέχρι και αυτό το σημείο στις ανατολικές και μεσοδυτικές πολιτείες των Η.Π.Α., έθεσε αρχικά τις βάσεις ύπαρξης και οργάνωσης του σοσιαλιστικού κινήματος στην υπερατλαντική χώρα, αλλά δεν κατάφερε να προσδώσει την εξέλιξη που απαιτούσαν όχι ίσως οι συνθήκες, αλλά πολύ περισσότερο οι ίδιοι οι πόθοι και οι προσδοκίες των γηγενών και μεταναστευτικών σοσιαλιστικών οργανώσεων.

Ο κύριος φορέας των εργατικών διεκδικήσεων και κατακτήσεων του παρελθόντος, οι *Βιομηχανικοί Εργάτες του Κόσμου*, χάνουν την αίγλη της πρωτοπορίας του παρελθόντος, λόγω μιας σειράς παραγόντων. Αρχικά, η πολεμική ατμόσφαιρα αφενός-λόγω και της έναρξης του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου-σε συνδυασμό και με μια υποφαινόμενη ανάπτυξη της αμερικανικής οικονομίας της εποχής, όπως επίσης και η εντεινόμενη κρατική και αστυνομική καταστολή απέναντι στους *Εργάτες*, οδήγησαν στην κάμψη της ριζοσπαστικής δράσης τους και στην μετατροπή τους σε μια σκιώδη εργατική οργάνωση.

Την ίδια στιγμή όμως, ένας αντίρροπος παράγοντας διαδραμάτισε ίσως τον πιο καθοριστικό ρόλο στην πολιτική εξαφάνιση ή καλύτερα στην πιο εμπλουτισμένη εξέλιξη του πολιτικού προγράμματος των *Εργατών του Κόσμου*. Αυτός δεν ήταν άλλος από την ιδεολογική συγκρότηση σε πολιτική πρόταση των αρχών του επιστημονικού σοσιαλισμού, μέσα κυρίως από το *Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα*.

Η Νέα Υόρκη ήταν η πόλη αυτή που μπορούσε να σηκώσει το βάρος των εξελίξεων αυτών. Η σημαντική αυτή πόλη των ανατολικών πολιτειών ήταν ένα κέντρο έντονου εκδοτικού ενδιαφέροντος και κόμβος υποδοχής όλων των εξελίξεων του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου στη Γηραιά Ήπειρο. Μέσα σε αυτές τις συνθήκες, η Νέα Υόρκη μοιάζει σαν το ιδανικό «χωνευτήρι» των ειδήσεων από την ανατολική πλευρά του Ατλαντικού, η οποία μπορεί να είναι ο φορέας μετασχηματισμού τους σε νέες ιδέες και προοπτικές για το αναδυόμενο εργατικό και σοσιαλιστικό κίνημα των Ηνωμένων Πολιτειών.

⁶⁰ Δ. Σ. Κοτσώνης, «*Αριθμούς ή οργάνωσιν;*», στην: *Οργάνωσις*, χ.α., 9ος 1922, σ. 1

Το αδιαμφισβήτητο γεγονός που επηρέασε-ίσως όσο κανένα άλλο- την στάση των μεταναστευτικών πληθυσμών μέσα σε αυτές τις συνθήκες, ήταν το ξέσπασμα της *Μεγάλης Οκτωβριανής Σοσιαλιστικής Επανάστασης* στην πρώην τσαρική Ρωσία. Το μεγαλύτερο μέρος του μεταναστευτικού τύπου της εποχής εκφράζει τον θαυμασμό για την Οκτωβριανή Επανάσταση, σε συνδυασμό με μια υποβόσκουσα επιθυμία για τη διεθνοποίηση των αποτελεσμάτων που αυτή έφερε. Το μηνιαίο περιοδικό *International Socialist Review* υποστήριζε ότι «...τα όνειρα μας υλοποιούνται στη Ρωσία...». Λίγο αργότερα, στις αρχές του 1918, η εφημερίδα *Revolutionary Age*, με τον υπότιτλο για το «...Χρονικό και ερμηνεία των γεγονότων της Ευρώπης⁶¹...», τάσσεται και αυτή υπέρ του κύματος διεθνοποίησης αφενός της θέσης του αμερικανικού εργατικού και σοσιαλιστικού κινήματος, αλλά αφετέρου προσδένεται στο άρμα της μελέτης και ανάδειξης του κοσμοϊστορικού γεγονότος στα εδάφη της πρώην τσαρικής Ρωσίας. Το παγκόσμιας εμβέλειας λογοτεχνικό έργο του Τ. Ριντ, *10 μέρες που συγκλόνισαν τον κόσμο*, το οποίο γράφτηκε στη Νέα Υόρκη το 1919, αποτελεί την κορωνίδα της εξωτερίκευσης των νοημάτων, της σημασίας και της επίρειας που άσκησε η Οκτωβριανή Επανάσταση γενικά στο παγκόσμιο εργατικό και σοσιαλιστικό κίνημα.

Οι διασπορικές μεταναστευτικές οργανώσεις, για άλλη μια φορά, αυτή τη φορά με επίκεντρο την πόλη της Νέας Υόρκης, πρωταγωνιστούν στην εξελικτική διαδικασία του σοσιαλιστικού κινήματος στις Η.Π.Α. Η έκδοση της εφημερίδας *Η Φωνή του Εργάτου*, το καλοκαίρι του 1918⁶², πιστοποιεί μια κλιμάκωση στη διαμόρφωση του αγωνιστικού υποκειμένου μέσα στο σοσιαλιστικό κίνημα της εποχής. Άλλωστε, λίγους μήνες πριν, ιδρύεται πάλι στη Ν. Υόρκη η *Ελληνική Σοσιαλιστική Ένωση*, η οποία σε μικρό χρονικό διάστημα εξελίσσεται στην *Ελληνική Ομοσπονδία του Σοσιαλιστικού Κόμματος*. Επομένως, αυτό το γεγονός μειώνει την ιδεολογική και υπαρξιακή απόσταση της ελληνικής μεταναστευτικής κοινότητας, από τις υπόλοιπες, που με ταυτόσημη διαδικασία, έχουν ήδη ενταχτεί στις γραμμές του *Σοσιαλιστικού Κόμματος*.

Σε αυτό το σημείο, πρέπει να σημειώσουμε ότι το ξέσπασμα της Οκτωβριανής Επανάστασης στη Ρωσία και η εγκαθίδρυση των νέων σοσιαλιστικών σχέσεων στην οικονομία και κοινωνία, επηρέασαν σε ακραίο βαθμό μια σειρά σοσιαλιστικά και εργατικά κόμματα, ανά τον κόσμο. Αυτή η τομή βασίζεται στη

⁶¹ «*To our Dead Comrades*», στην: *Revolutionary Age*, χ.α., 25.1.1919, σ. 1

⁶² Κ. Καπόζηλος, *ό. π.*, σ. 86

θέση που κλήθηκαν να πάρουν αυτά τα κόμματα όσον αφορά το χαρακτήρα της επανάστασης, αλλά πολύ περισσότερο την υπεράσπιση ή μη των αρχών της σοσιαλιστικής οικοδόμησης, όπως αυτή εφαρμόστηκε. Μέσα σε αυτές τις συνθήκες, το *Σοσιαλιστικό Κόμμα των Ηνωμένων Πολιτειών*, διαπεράστηκε από μια έντονη ιδεολογική αντιπαράθεση, πάνω στο ζήτημα που αναλύθηκε προηγουμένως.

Κύριος φορέας υπεράσπισης του πρώτου σοσιαλιστικού κράτους υπήρξε η *Αριστερή Τάση*, εντός του Κόμματος, όπου μέσα σε αυτήν η *Ελληνική Σοσιαλιστική Ένωση* διαδραμάτισε πρωταγωνιστικό ρόλο. Αυτή η ιδεολογική μετατόπιση συνοψίζεται στην άποψη ότι «...η εμφάνιση ομάδων και οργανώσεων σε διαφορετικά σημεία του πλανήτη, οδήγησε στη διάρρηξη των δεσμούς τους με τα αντίστοιχα, και μέχρι τότε επικρατούντα σοσιαλιστικά και εργατικά κόμματα, (...) μετατοπίζοντας την πίστη τους, (...) εμπνεόμενες από το παράδειγμα της Ρωσικής Επανάστασης⁶³...».

Αυτή η ιδεολογική μετατόπιση αποδεικνύεται και από το περιεχόμενο της ίδιας της εφημερίδας *Φωνή του Εργάτου*. Ο χαρακτήρας της νέας εφημερίδας φαίνεται στο παρακάτω απόσπασμα. Διαβάζουμε: «...Εργάται την γράφουν, εργάται την διαβάζουν, με χρήματα εργατών συντηρείται(...) Η *Φωνή του Εργάτου* είναι με λίγα λόγια εφημερίς των εργατών, που αποτελείται προς τους εργάτες για τα συμφέροντα των εργατών⁶⁴...».

2.7. Η απεργία του 1919 στο Σιάτλ και η υπόθεση *Palmer Raids*

Το αποτύπωμα των ιδεολογικών ζυμώσεων στους κόλπους του εξελισσόμενου εργατικού και σοσιαλιστικού κινήματος, γίνεται άμεσα ορατό, μέσα από την προκηρυγμένη απεργία, στην βιομηχανική πόλη του Σιάτλ, τον Φεβρουάριο του 1919.

Αυτά τα γεγονότα, εκτός του ότι συνταράσσουν την πόλη, αποδεικνύουν την ευθεία αντίθεση των δυο συγκρουόμενων ιδεολογικών και πολιτικών στρατοπέδων. Οι αναφορές της εποχής αποδεικνύουν περίτρανα αυτή ακριβώς τη θέση. Ο Ιταλός διανοούμενος και μια από τις επιφανέστερες προσωπικότητες του εργατικού κινήματος της εποχής, *Louis Fraina*, γράφει, μέσα από τα γεγονότα ότι «...η τελική απόφαση για το εάν ο καπιταλισμός ή ο σοσιαλισμός θα εξουσιάσουν τον πλανήτη θα καθορισθεί στις *Ηνωμένες Πολιτείες*⁶⁵...». Στην ίδια ακριβώς κατεύθυνση, ο

⁶³ R. Samuel *People's History and Socialist Theory*, Λονδίνο 1981, σ. 152-153

⁶⁴ «Το πρόγραμμά μας», στην: *Η Φωνή του Εργάτου*, χ.α., Ιούλιος 1918, σ. 1

⁶⁵ L. Fraina, «Problems of American Socialism», στην: *Class Struggle*, Φεβρουάριος 1919, χ.α., σ. 26

Αμερικανός ανταποκριτής του περιοδικού της *Κομμουνιστικής Διεθνούς* υποστηρίζει ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες μοιάζουν σαν ένα «...κοχλάζον ηφαίστειο⁶⁶...». Η επέμβαση της εθνοφυλακής λήγει τους απεργιακούς αγώνες. Το αποτύπωμα όμως που άφησαν είναι εξόχως σημαντικότερο.

Μια από τις πιο «γνωστές-άγνωστες» υποθέσεις της εποχής είναι αυτή με το όνομα *Palmer Raids*⁶⁷. Συγκεκριμένα, κατά τη διάρκεια των κινητοποιήσεων στην πόλη του Σιάτλ, ο Ιταλός μετανάστης και αναρχικός *Carlo Valdinocci*, προσπαθώντας να πραγματοποιήσει βομβιστική επίθεση στην οικία του Υπουργού Δικαιοσύνης των Η.Π.Α. *A.M. Palmer*, τραυματίζεται, καθώς η βόμβα εκρήγνυται, πριν βρει τον αρχικό της στόχο. Ο Υπουργός Δικαιοσύνης, με αφορμή αυτή την επίθεση, οργανώνει μια αυτοτελή υπηρεσία, την *Υπηρεσία Πληροφοριών* (*Bureau of Investigation*) και προκάτοχο της *Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας Πληροφοριών* (*Federal Bureau of Investigation*), τοποθετώντας επικεφαλής της τον νεαρό τότε δικηγόρο και μετέπειτα Πρόεδρο των Ηνωμένων Πολιτειών *J. Edgar Hoover*. Η υπηρεσία αυτή εξαπέλυσε μια πολύμορφη εκστρατεία ενάντια στο εργατικό κίνημα της εποχής με την ονομασία *Ερυθρή Τρομοκρατία*, με σαφείς υπαινιγμούς προς την «πανδημία» - όπως χαρακτηρίζεται- της Οκτωβριανής Επανάστασης.

Ο *J. E. Hoover*, με την συνεπικουρία και του Υπουργείου Εργασίας των Η.Π.Α., συντάσσει ένα αρχείο με περισσότερους από 400.000 ατομικούς φακέλους ατόμων, τα οποία θεωρούνταν ύποπτα για τα πολιτικά τους φρονήματα. Η επιχείρηση με την ονομασία *Palmer Raids*, στράφηκε ενάντια στο ριζοσπαστικό εργατικό κίνημα της εποχής⁶⁸, εξαπολύοντας μια άνευ προηγουμένου εκστρατεία τρομοκρατίας και φυλακίσεων. Ακόμα και η «τυφλή επίθεση» του αναρχικού *Carlo Valdinocci*, εκτός του ότι δεν είχε καμία σχέση με την οργανωμένη πάλη-με τις όποιες ιδιαιτερότητες αυτή είχε- των εργατών του Σιατλ, αποτέλεσε ίσως τον πιο σημαντικό λόγο έναρξης της εκστρατείας, που ακόμα και σήμερα θεωρείται ως προς τους σκοπούς και τις μεθόδους της αμφισβητήσιμη.

⁶⁶ «America: The Foundation of a Communist Party», στο: *The Communist International* 5, τχ. 3ος 1919, σ. 84

⁶⁷ «Palmer Raids», στην ιστοσελίδα: fbi.gov, διαθέσιμο στο: <https://www.fbi.gov/history/famous-cases/palmer-raids>, ημερομηνία προσπέλασης: 24/3/2021

⁶⁸ Ο.π. (Σημ.) Ακόμα και σήμερα, αναφέρεται, ότι αν και αμφισβητήσιμη για τις μεθόδους και τα αποτελέσματα της, η υπόθεση *Palmer Raids* εγκαινίασε και παρουσίασε μια πλούσια εμπειρία στην έρευνα και παρακολούθηση απέναντι στην τρομοκρατία, υπό το πρίσμα της προστασίας των ατομικών ελευθεριών και των συνταγματικών δικαιωμάτων.

2.8. Η υπόθεση των Σάκο και Βιντσέτι

Η δημιουργία του πρόδρομου της *Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας Πληροφοριών* των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, (*Federal Bureau of Investigation*), εγκαινίασε μια περίοδο, μέσα στην οποία εντάθηκε σε πολύ μεγάλο βαθμό η κρατική καταστολή ενάντια στο ίδιο το εργατικό κίνημα, με την κατηγορία του «μπολσεβικισμού» και της απειλής για την «ανατροπή του κοινωνικού καθεστώτος». Ταυτόχρονα όμως, η οικονομία του κράτους του ατλαντικού σημείωνε μια αλματώδη και μοναδική άνοδο στον τομέα της βιομηχανικής παραγωγής.

Είναι χαρακτηριστικό το στοιχείο ότι μέχρι και πριν το 1920, η αξία των βιομηχανικών προϊόντων εκτινάσσεται πάνω από τα 24 δις δολάρια. Ακόμα πιο ενδεικτικό στοιχείο όμως είναι η τάση-συνολικά- έντονης συγκέντρωσης και γενικότερα συγκεντροποίησης στους κόλπους της αμερικάνικης οικονομίας. Έτσι, μέχρι και τα τέλη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, μόλις το 2% των επιχειρήσεων που ξεπερνούσαν το εταιρικό κεφάλαιο των 100 εκατομμυρίων δολαρίων εκάστη, συγκέντρωσαν το 29% των κεφαλαίων όλων των μονοπωλιακών συγκροτημάτων⁶⁹. Αυτή η πρωτοφανής συγκέντρωση πλούτου και κεφαλαίων, βασίστηκε, όπως πολύπλευρα έχει αναδειχτεί μέχρι και αυτό το σημείο, για άλλη μια φορά στην εργασία εκατομμυρίων μεταναστών. Πρέπει να σημειώσουμε σε αυτό το σημείο, ότι από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα μέχρι και το 1920, εισήλθαν στις Η.Π.Α. 14.531.000 μετανάστες, εκ των οποίων 3.042.000 προερχόμενοι από την Αυστροουγγαρία, 3.155.000 από την Ιταλία, 2.519.000 από τη Ρωσία και μέσα σε αυτούς τους πληθυσμούς πρέπει να συνυπολογίσουμε και τις σχεδόν 500.000 Έλληνες μετανάστες⁷⁰.

Μέσα σε αυτές τις συνθήκες, όπως έχει άλλωστε αναδείξει μέχρι αυτό το σημείο η παρούσα έρευνα, έδρασε και εξελίχτηκε το εργατικό κίνημα των Η.Π.Α., με μια σειρά από αγωνιστικούς σταθμούς, διεκδικήσεις και κατακτήσεις, κυριολεκτικά μεταξύ «σφύρας και άκμονος». Ο Νικόλα Σάκο και ο Μπαρτολομέο Βιντσέτι αδιαμφισβήτητα αποτελούν δυο από τις κορυφαίες προσωπικότητες του εργατικού κινήματος της εποχής⁷¹. Οι δυο Ιταλοί μετανάστες, ιδεολογικά και πολιτικά, ανήκαν

⁶⁹ Ακαδημία Επιστημών Ε.Σ.Σ.Δ., *Παγκόσμια Ιστορία*, τόμος Ζ2, σ. 631-632

⁷⁰ «Από την ιστορία των εγκλημάτων των Η.Π.Α.- Η υπόθεση Σάκο και Βιντσέτι», στην ιστοσελίδα: *rizospastis*, 19.8.2007, διαθέσιμο στο: <https://www.rizospastis.gr/story.do?id=4166984>, ημερομηνία προσπέλασης: 20.5.2021

⁷¹ (Σημ.) Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός, ότι με αφορμή τη διεξαγωγή της πολύκροτης δίκης, ξεδιπλώνεται ένα παγκόσμιο κίνημα αλληλεγγύης στους 2 Ιταλούς, με προεξάρχουσα την

στον αναρχικό χώρο. Πιο συγκεκριμένα, μπορεί μεν να εξέφραζαν μια ταύτιση με τις υπό διαμόρφωση ακόμα κομμουνιστικές αρχές, οι οποίες αποτυπώνονταν στο εργατικό και σοσιαλιστικό κίνημα της εποχής, αφετέρου όμως έπεφταν σε πολιτικές αντιφάσεις, καθώς αντιτίθετο σε κάθε μορφή κράτους, ακόμα και του σοσιαλιστικού.

Ακόμα και υπό αυτές τις συνθήκες, το δίδυμο των Ιταλών αγωνιστών, ως πρωταγωνιστικές προσωπικότητες μέσα και από τις γραμμές των *Βιομηχανικών Εργατών του Κόσμου*, ανδρώνονται μέσα από τις πτυχές που ανέπτυξε η πάλη του εργατικού κινήματος της εποχής. Ιδιαίτερη, σε αυτά τα πλαίσια, είναι η δράση τους για την υπεράσπιση των μεταναστών κάθε εθνικότητας. Η συνδικαλιστική και αντιπολεμική τους δράση, καθώς εναντιώθηκαν στη συμμετοχή των εργατών στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, ήταν οι πλευρές αυτές που έστρεψαν πάνω τους το βλέμμα των κρατικών αρχών της εποχής.

Αφορμή για τη δίωξη τους ήταν η αντίδραση τους στην παράνομη κράτηση του Ιταλού τυπογράφου *Αντρέα Σαλσέντο*, για οκτώ εβδομάδες. Με αφορμή τη συγκέντρωση που διοργάνωναν για τις 9 Μάη 1920, στην πόλη *Μπρόκτον* της Μασαχουσέτης, συλλαμβάνονται από τις αστυνομικές αρχές, καθώς κατά τη στιγμή της σύλληψης τους, βρέθηκαν πάνω τους προπαγανδιστικά φυλλάδια της συγκέντρωσης, καθώς και ένα περίστροφο όπλο, το διάστημα που η οπλοκατοχή στις Ηνωμένες Πολιτείες ήταν νομοθετικά κατοχυρωμένη.

Η προκατασκευασμένη κατηγορία ήταν έτοιμη, καθώς οδηγούνται στο δικαστήριο με την κατηγορία της συμμετοχής σε κλοπή χρηματαποστολής στο *Σαουθ Μπρέϊντρι* της Μασαχουσέτης, σχεδόν ένα μήνα πριν, στις 15 Απριλίου⁷². Η διενέργεια της δίκης των δυο Ιταλών αγωνιστών, που άρχισε τις 31 Μαΐου 1921, είναι ο αντικατοπτρισμός των αξιώσεων της νομοθετικής και κατ' επέκταση δικαστικής εξουσίας της εποχής, για την απονομή δικαιοσύνης σύμφωνα με τους «θεσμούς της χώρας».

Ο Ουέμπστερ Θάγιερ, ορίζεται δικαστής σε μια δίκη, που προκάλεσε ένα παγκόσμιο κίνημα καταδίκης και συμπαράστασης προς τους δυο κατηγορούμενους. Χαρακτηριστικό στοιχείο αποτελεί η επιλογή των ενόρκων, ανάμεσα σε ανθρώπους

Κομμουνιστική Διεθνή, η οποία στο 4^ο Συνέδριό της, το Δεκέμβριο του 1922, συστήνει τη «*Διεθνή Εργατική Βοήθεια*». Παράλληλα, την αθώωση των Σάκο και Βιντσέτι στήριξαν και μια σειρά επιφανείς προσωπικότητες, όπως ο Μπέρναρντ Σο και ο Άλμπερτ Αϊνστάιν). «Από την ιστορία των εγκλημάτων των Η.Π.Α.- Η υπόθεση Σάκο και Βιντσέτι», *ό.π.*.

⁷² «*The Case of Sacco and Vanzetti*», στην ιστοσελίδα: Mass.gov, 30.4.2018, διαθέσιμο στο: <https://www.mass.gov/law-library/the-case-of-sacco-vanzetti>, ημερομηνία προσπέλασης: 26.3.2021

της «...κοινωνικής τάξεως και ηθικής(...)λευκοί, αγγλόφωνοι, θρήσκοι και αξιουσέβαστοι αστοί, οι λεγόμενοι 100% Αμερικανοί⁷³...».

Συνεχίζοντας, ένας από τους «αυτόπτες μάρτυρες», που προσκλήθηκε στη δίκη, προκύπτει ότι είναι πρώην αποφυλακισμένος ποινικός εγκληματίας, ο οποίος δέχεται να ψευδομαρτυρήσει, με διαφορετικό όνομα, με αντάλλαγμα την αποφυλάκιση του⁷⁴. Η απόδειξη του γεγονότος ότι η σφαίρα που σκότωσε τον υπάλληλο της χρηματοπιστολής ανήκε στο περίστροφο των Σάκο και Βιντσέτι, ανήκε σε έναν «εμπειρογνώμονα όπλων», χωρίς βέβαια να διενεργούνται βαλλιστικές εξετάσεις ακόμα, ο οποίος «έτυχε» να είναι ο Αστυνομικός Διευθυντής της Πολιτείας της Μασαχουσέτης, *Cpt. Proctor*. Η ομολογία του, λίγο διάστημα αργότερα, αποδεικνύει την «αμεροληψία» του συγκεκριμένου προσώπου, όπως και του συνόλου της δικαστικής εξουσίας.

Διαβάζουμε: «...Συμφωνήσαμε με τον εισαγγελέα να πω, ότι οι σφαίρες που βρέθηκαν στον τόπο της ληστείας προέρχονται κατά πάσα πιθανότητα από το πιστόλι του Νικόλα Σάκο. Όμως, επειδή υπήρχε κίνδυνος να αποκαλυφθεί το ψέμα, ο εισαγγελέας μου είπε ότι αν μου ζητηθούν αποδείξεις από κάποιο μέλος του δικαστηρίου, να πω ότι δεν έχω⁷⁵...». Η ενοχή των Σάκο και Βιντσέτι, αιτιολογείται από τον δικαστή Ο. Θάγιερ με το σκεπτικό ότι «...ακόμα και αν δεν έχουν διαπράξει το έγκλημα, που τους καταλογίζεται, είναι πάντως ηθικά ένοχοι, γιατί είναι εχθροί των σημερινών θεσμών⁷⁶...».

Ακόμα και όταν το Νοέμβρη του 1925, ο καταδικασμένος για ληστεία και φόνο, συγκρατούμενος του *N. Σάκο, Σελεστίνο Μαντέιρος*, ομολογεί ότι ήταν ο ίδιος παρών στο *Σάουθ Μπρέιντρι* και όχι οι δύο Ιταλοί⁷⁷, το δικαστήριο δεν συγκινείται επ' ουδενί και καταδικάζει τον *N. Σάκο* και *M. Βιντσέτι* σε θάνατο στην ηλεκτρική καρέκλα, με την ποινή να λαμβάνει χώρα στις 23 Αυγούστου 1927.

⁷³ Ε. Αϊς, *Η ψευδαίσθηση της Δικαιοσύνης- Οι μεγάλες δίκες της ιστορίας*(Τόμος 1^{ος}), Αθήνα 1990, σ. 166

⁷⁴ Δ. Παπαβασιλείου, *Στα εργαστήρια κατασκευής πολέμων*, Αθήνα 2002, σ. 43-44

⁷⁵ *ό.π.*, σ. 44

⁷⁶ *ό.π.*, σ. 45

⁷⁷ *ό.π.*

2.9. Οι ιδεολογικές ανακατατάξεις και η ίδρυση του *Κομμουνιστικού Κόμματος των Η.Π.Α.*

Όπως έχει αναφερθεί προηγουμένως, το γεγονός που επηρέασε αποφασιστικά τις ιδεολογικές αναπροσαρμογές στους κόλπους του συγκροτημένου σοσιαλιστικού κινήματος των Η.Π.Α. ήταν αδιαμφισβήτητα η εγκαθίδρυση της πρώτης σοσιαλιστικής εξουσίας στον κόσμο με τη νίκη της Οκτωβριανής Επανάστασης στη Ρωσία.

Μέσα σε αυτές τις συνθήκες, το *Σοσιαλιστικό Κόμμα*, μέσα στη διετία 1919-1920 επηρεάστηκε από μια σειρά ιδεολογικές ανακατατάξεις και διασπάσεις. Η *Ελληνική Σοσιαλιστική Ένωση* ακολούθησε τις μεταναστευτικές οργανώσεις, προερχόμενες από την ανατολική και νοτιοανατολική Ευρώπη, ανακοινώνοντας την απόφαση της να αποσχιστεί από το *Σοσιαλιστικό Κόμμα*, το Νοέμβριο του 1920, λόγω της διαφωνίας του με τις υποδείξεις της νεότευκτης τότε Γ' Διεθνούς.

Ήδη όμως, το Δεκέμβρη του 1919, αντιπρόσωποι της *Ελληνικής Σοσιαλιστικής Ένωσης*, συγκεντρώθηκαν στη Ν. Υόρκη, με σκοπό να επανακαθορίσουν την μετέπειτα στάση τους. Η πρώτη τους απόφαση, αναγράφει ότι είναι αποφασισμένοι να παλέψουν «...μέχρι την τελική νίκη, την κατάργηση του καπιταλιστικού καθεστώτος και την εγκαθίδρυση της Κομμουνιστικής Κοινωνίας του Κόσμου⁷⁸...». Έτσι λοιπόν, η συμμετοχή της *Ελληνικής Σοσιαλιστικής Ένωσης* στις διαδικασίες για τη συγκρότηση του *Εργατικού Κομμουνιστικού Κόμματος*, σφράγισε τις εξελίξεις μέσα στο εργατικό κίνημα της εποχής. Το γεγονός αυτό εξηγείται βάσει δυο παραγόντων, οι οποίοι είναι αλληλένδετοι μεταξύ τους.

Αρχικά, όπως υποστηρίζει και ο Κροάτης μετανάστης *Steve Nelson*, «...ενώ το *Σοσιαλιστικό Κόμμα* μιλούσε διαρκώς για την *Επανάσταση*, το νεότευκτο *Κομμουνιστικό Κόμμα* την επιδίωκε με ενεργητικό τρόπο⁷⁹...». Παράλληλα, η ένταξη της *Ελληνικής Σοσιαλιστικής Ένωσης* στις γραμμές του *Κομμουνιστικού Κόμματος* εμπειρείχε βαθύτερα ενοποιητικά στοιχεία, καθώς το πρότερο *Σοσιαλιστικό Κόμμα*, λειτουργούσε βάσει των αρχών του αγγλοσαξονικού σοσιαλισμού, διατηρώντας την ιδεολογική και πολιτική αυτοτέλεια των μεταναστευτικών οργανώσεων. Σε αυτό το πλαίσιο, η ελληνική αντίστοιχα κοινότητα, θα ήταν θεατής των εξελίξεων, στους κόλπους ενός κόμματος που εξ αρχής τήρησε μια τουλάχιστον επιφυλακτική στάση

⁷⁸ «Αι λεπτομέρειαι του συνεδρίου, αι ληφθείσαι αποφάσεις», στην: *Η Φωνή του Εργάτου*, χ.α., 18.12.1920, σ. 1-4

⁷⁹ S. Nelson-J. Barrett-R. Ruck, *Steve Nelson. American Radical*, Πίτσμπουργκ 1981, σ.19

απέναντι στην νεότευκτη Σοβιετική Ένωση. Απεναντίας, η επικράτηση των αρχών οικοδόμησης και δράσης του *Κομμουνιστικού Κόμματος* πάνω στις εκάστοτε εθνολογικές ιδιαιτερότητες, ήταν ένα βήμα «επιβράβευσης» της στάσης της *Ελληνικής Ένωσης*, στο άμεσο παρελθόν.

Η γενέθλια πράξη ίδρυσης του *Κομμουνιστικού Κόμματος Η.Π.Α.* πέρασε και αυτή μέσα «από χίλια κύματα». Η αίγλη του νεότευκτου σοσιαλιστικού κράτους και η ανάπτυξη του εργατικού κινήματος στις Ηνωμένες Πολιτείες διαμόρφωσαν ένα ορατό ρεύμα που απλωνόταν από την αριστερή τάση του *Σοσιαλιστικού Κόμματος*, μέχρι την γενικά «μετριοπαθή» *Αμερικανική Ομοσπονδία Εργασίας* και την πιο ριζοσπαστική οργάνωση των *Βιομηχανικών Εργατών του Κόσμου*. Οι πιο εξέχουσες προσωπικότητες αυτής της περιόδου ήταν ο *Τζον Ριντ* και ο *Τσαρλς Ρουτενμπεργκ*.

Κατά τη διάρκεια των εκλογών για την ανάδειξη της *Εκτελεστικής Επιτροπής* του *Σοσιαλιστικού Κόμματος*, τον Μάιο του 1919, ο *T. Ριντ* συνέλεξε 17.235 ψήφους, ο *T. Ρουτενμπεργκ* περισσότερες από 10.000, ενώ ο επικεφαλής της δεξιάς πτέρυγας του Κόμματος *T. Χίλκουιθ* 4.871 ψήφους. Η δεξιά πτέρυγα του *Σοσιαλιστικού Κόμματος*, απέκλεισε με πραξικοπηματικό τρόπο τους δημοκρατικά εκλεγμένους εκπροσώπους της *Αριστερής Τάσης*, ενώ στις 30 Αυγούστου, όταν ο *T. Ριντ*, εκπροσωπώντας την *Αριστερή Τάση*, ζήτησε το δικαίωμα του λόγου, στη συνεδρίαση της *Εκτελεστικής Επιτροπής*, η πτέρυγα του *Χίλκουιθ*, τον απέπεμψε από την αίθουσα, με τη βοήθεια των αστυνομικών αρχών.

Το αμέσως επόμενο διάστημα οι *T. Ριντ* και *T. Ρούτενμπεργκ* έθεσαν τις βάσεις ύπαρξης του *Κομμουνιστικού Κόμματος*. Συγκεκριμένα, στις 31 Αυγούστου 1921, ο *T. Ριντ*, ιδρύει το *Κομμουνιστικό Εργατικό Κόμμα*, όπου εγγράφονται σχεδόν 10.000 μέλη. Την επομένη, ο *T. Ρουτενμπεργκ* ιδρύει το *Κομμουνιστικό Κόμμα*, στο οποίο εγγράφονται σχεδόν 58.000 μέλη, κυρίως προερχόμενα από μεταναστευτικούς πληθυσμούς.⁸⁰ Η *Κομμουνιστική Διεθνής* καλεί τους δυο σχηματισμούς στην ένωση τους, σημειώνοντας πως «...η περαιτέρω αναβολή της ένωσης των δυο κομμουνιστικών οργανώσεων είναι έγκλημα απέναντι στην Κομμουνιστική Διεθνή(...)οι λίγες χιλιάδες κομμουνιστές χάνουν το χρόνο τους σε ενδοοργανωτικές αντιπαραθέσεις που δεν έχουν καμία πολιτική σημασία και μόνο ζημιά προξενούν(...)»⁸¹.

⁸⁰ «1919: Η ίδρυση του Κομμουνιστικού Κόμματος των ΗΠΑ», στον: *Ριζοσπάστη*, αρ. φ. 8060, 31.8.2001, σ. 2

⁸¹ Κ. Καπόζηλος, *ό.π.*, σ. 96

Εντέλει, τα δυο κόμματα ενοποιούνται τον Μάη του 1921, δημιουργώντας το *Ενιαίο Κομμουνιστικό Κόμμα των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής*. Ο *T. Ρουτενμπεργκ* εκλέγεται πρώτος *Γραμματέας* του, αν και ήταν στη φυλακή, ενώ το ίδιο το Κόμμα νομιμοποιείται το 1923⁸².

2.10. Η υποχώρηση του εργατικού κινήματος και ο επαναπροσδιορισμός της δράσης του

Η εκστρατεία με την κωδική ονομασία *Palmer Raids*, εγκαινίασε μια περίοδο, κατά την οποία μπήκαν στο στόχαστρο οι ριζοσπαστικές οργανώσεις της αμερικανικής Αριστεράς, μέσα στις οποίες εντάσσονται και οι ριζοσπαστικές ελληνικές μεταναστευτικές εργατικές ενώσεις, με πιο σημαντική την *Ελληνική Σοσιαλιστική Ένωση*. Η εισβολή της αστυνομίας στα γραφεία της Ένωσης στη Νέα Υόρκη, οδήγησε προς στιγμήν στη διακοπή της κυκλοφορίας της *Φωνής του Εργάτου*. Από αυτό το σημείο και έπειτα, οι ριζοσπαστικές ελληνικές οργανώσεις, αντιμετωπίζονται από τις υπόλοιπες ομοεθνείς οργανώσεις, ειδικά μετά και τις διώξεις που προηγήθηκαν, ως «...φορείς του μπολσεβικισμού, οι οποίες αποτελούσαν έναν εν δυνάμει κίνδυνο⁸³...».

Παράλληλα, η πολυδαίδαλη πορεία του νεοϊδρυθέντος *Κομμουνιστικού Κόμματος*, επηρέασε όλο αυτό το κλίμα. Η επήρεια αυτής της εξέλιξης διαμόρφωσε αντίστοιχα και την κυκλοφορία του ελληνόφωνου σοσιαλιστικού και κομμουνιστικού τύπου. Η εφημερίδα *Φωνή του Εργάτου*, φαίνεται να υπερισχύει της *Οργάνωσης*, αφού μέχρι και το 1924, η πρώτη φαίνεται πως διατήρησε ένα σταθερό δίκτυο 1.000 συνδρομητών, σε ολόκληρη την επικράτεια των Ηνωμένων Πολιτειών, ενώ η δεύτερη μέσα στην ίδια περίοδο, διατηρεί ένα δίκτυο σχεδόν 300 συνδρομητών, κυρίως στις μεσοδυτικές πολιτείες.

Το φαινόμενο αυτό, αποτυπώνεται και στην επικρατούσα ριζοσπαστική εφημερίδα *Η Φωνή του Εργάτου*, η οποία με έναν εκπαιδευτικό τόνο νουθεσίας παρουσιάζει την περιρρέουσα ατμόσφαιρα, όπως αυτή διαμορφώνεται, αναγράφοντας ενδεικτικά ότι «...*Η πρώτη απόπειρα των Ελλήνων σοσιαλιστών στην Αμερική να διδάξουν το Σοσιαλισμό και την Επανάσταση στους Έλληνες εργάτες(...)*» καταλήγει

⁸² «1919: Η ίδρυση του Κομμουνιστικού Κόμματος των ΗΠΑ», στον: Ριζοσπάστη, αρ. φ. 8359, 31.8.2002, σ. 2

⁸³ Κ. Καρπόζηλος, *ό.π.*, σ. 99

στο συμπέρασμα «...*Βοηθήστε μας να τους βρούμε*⁸⁴...». Η ιδεολογική και πολιτική αυτή μετατόπιση, με άξονα την προσαρμογή στις νέες συνθήκες, κορυφώνεται με την πρωτοβουλία της *Φωνής του Εργάτου*, να αλλάξει την ονομασία της, με σκοπό να αξιολογήσει ποιοτικότερα τον ήδη πρωτοπόρο ρόλο της. Η συλλογιστική της απόφασης αυτής γίνεται ορατή στο παρακάτω απόσπασμα. Έτσι, διαβάζουμε:

«...*Οι Έλληνες εργάτες είτε δεν το παραδέχονται, είτε δεν το ξέρουν, πως είναι εργάτες(...)* για να τους πλησιάσουμε και να τους πούμε (ότι είναι εργάτες), πρέπει να μην τους προδιαθέσουμε με τον τίτλο μας⁸⁵...». Εντέλει, η σύνταξη της *Φωνής του Εργάτου*, αναγγέλλοντας την μετονομασία της εφημερίδας μέσα στο καλοκαίρι του 1923, υποστήριξε ότι: «...*πολύ παραστατικός και ευκολοπρόφερτος, είναι και πολύ γνωστός μεταξύ των Ελλήνων(...)*είναι η πρώτη λέξις του Διεθνούς Ύμνου(...)*τίτλος συμβολικότατος: Εμπρός*⁸⁶...».

---

⁸⁴ «The Voice of the Worker, Organ of the Greek Socialist Union of America», στο: *The Intercollegiate Socialist* 7 (1919), σ. 55

⁸⁵ Ασημάκης, «*Ζητούνται Νονοί*», στην: *Η Φωνή του Εργάτου*, , χ.α., 26.5.1923, σ. 2

⁸⁶ Δ. Βαλάκος, «*Τα βαφτίσια πλησιάζουν*», στην: *Η Φωνή του Εργάτου*, χ.α., 9.6.1923, σ. 4

Γ' Κεφάλαιο

Η οικονομική κρίση της περιόδου 1929-1932 και η δράση του εργατικού κινήματος των Η.Π.Α., μέχρι και το επονομαζόμενο «*New Deal*»

Η παρούσα χρονική περίοδος, μέσα από τις πηγές και τη διεθνή επιστημονική ιστοριογραφία, αδιαμφισβήτητα χαρακτηρίζεται από το ξέσπασμα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, με αφετηρία τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής.

Σε κάθε περίπτωση όμως, είναι χρήσιμο, να επανατοποθετηθούν τα συμπεράσματα του ακριβώς προηγούμενου κεφαλαίου, ούτως ώστε να διατηρηθεί η απαραίτητη εννοιολογική σύνδεση με το παρόν κεφάλαιο. Έτσι λοιπόν, η πρώτη τριακονταετία του 20^{ου} αιώνα, χαρακτηρίζεται από μια αλματώδη ανάπτυξη της οικονομίας των Η.Π.Α., με βάση πρώτα και κύρια τον κλάδο της βιομηχανικής παραγωγής και μεταποίησης, ο οποίος αποτελεί αντικειμενικά και το στήριγμα της οικονομίας της υπερατλαντικής χώρας.

Αφετέρου όμως, η ίδια περίοδος χαρακτηρίζεται από την αποφασιστική εδραίωση και ανάπτυξη του εργατικού κινήματος των Η.Π.Α., μέσα από τις έντονες ιδεολογικές ανακατατάξεις που το επηρέασαν, σε συνδυασμό βέβαια και με την όξυνση της πάλης του. Απέναντι βέβαια σε αυτό το γεγονός, η «κρατική μηχανή» και το «επίσημο κράτος» των Η.Π.Α. δεν έμεινε καθόλου αμέτοχο. Ίσα ίσα, αναπτύσσοντας μια πολυεπίπεδη δράση, εγκαινίασε μια περίοδο εκτεταμένης καταστολής του εργατικού κινήματος και των επιδιώξεων που αυτό διεκδικούσε.

Επομένως, μπορούμε να οδηγηθούμε με ασφάλεια στο συμπέρασμα, ότι η επονομαζόμενη «ισχυρότερη δημοκρατία και οικονομία του κόσμου» κατέκτησε αυτό τον χαρακτηρισμό, μέσα από μια περίοδο έντονης κοινωνικής και πολιτικής κινητικότητας, η οποία βασίστηκε σε μια εντεινόμενη και πολυποίκιλη εκμετάλλευση της εργατικής τάξης και των μεταναστευτικών εργατικών κοινοτήτων.

Η «δύναμη του δολαρίου» και η πάλη για την κατάκτηση του «αμερικανικού ονείρου» φαίνεται ότι αποτέλεσαν δυο παράγοντες, οι οποίοι διαμόρφωσαν σε μεγάλο βαθμό την περίοδο, πριν από την οικονομική κρίση της περιόδου 1929-1932. Σε αυτό το σημείο, τίθεται το ερώτημα ποια ήταν και ποια ίσως έπρεπε να είναι η θέση του εργατικού κινήματος, μέσα στις νέες συνθήκες.

Η εναρμόνιση της πάλης του, στην πορεία κλιμάκωσης της, μέσα στις νέες συνθήκες, είναι ο πυρήνας μελέτης του παρόντος κεφαλαίου, το οποίο εκτυλίσσεται παρακάτω.

3.1. Η εκδήλωση της οικονομικής κρίσης το 1929

Η παγκόσμια οικονομική κρίση της περιόδου 1929-1932, παρουσιάζεται επιστημονικά, πολλές φορές, σαν ένα φαινόμενο, το οποίο προήλθε «ως δια μαγείας», λόγω μιας κακής δημοσιονομικής διαχείρισης ή λόγω της εγγενούς αποτυχίας του «μοντέλου» του καπιταλιστικού τρόπου οργάνωσης της παραγωγής και οικονομίας στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής. Η οικονομική άνθηση της προηγούμενης περιόδου, προοικονομούσε την ασφάλεια του αμερικανικού κρατικού και οικονομικού μηχανισμού, μπροστά στη νέα εποχή. Η ίδια η πραγματικότητα όμως, έρχεται να διαψεύσει αυτή την άποψη.

Έτσι λοιπόν, ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του 1920, το 60% των Αμερικανών πολιτών και εργαζομένων δεν διέθετε ένα ετήσιο εισόδημα, σύμφωνα με το Ινστιτούτο Μπρούκινγκς, το οποίο θα μπορούσε επαρκώς να εξασφαλίσει τις βασικές βιοποριστικές ανάγκες τους. Παράλληλα, λίγο πριν την εκδήλωση της κρίσης, οι 33.000.000 μισθωτοί των Η.Π.Α. εξασφάλιζαν κατά μέσο όρο 25 δολάρια την εβδομάδα, μην υπολογίζοντας βέβαια τις μισθολογικές διαφορές ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες ή τους μετανάστες εργαζόμενους, ειδικά στην αμερικανική ενδοχώρα. Την ίδια στιγμή, μόλις 1.000.000 εργαζόμενοι είχαν κατοχυρώσει την πενήμερη εργασία, με τη μέση εβδομαδιαία εργασία στους βασικούς παραγωγικούς κλάδους να διαμορφώνεται σχεδόν στις 57 ώρες.

Αφετέρου, μέσα στην ίδια περίοδο, παρατηρείται μια τεράστια συγκέντρωση πλούτου και κεφαλαίων, από τις οικονομικές και παραγωγικές ναυαρχίδες της εποχής, όπως οι εταιρείες *J.P. Morgan*, *National City Bank*, *Standard Oil*, *Melon*, *Ford* και φυσικά οι επιχειρήσεις της οικογένειας *Ροκφελερ*. Έτσι λοιπόν, οι οικονομικοί γίγαντες της εποχής, φτάνουν το 1929, να ελέγχουν λίγο περισσότερο από το 49% των κοινοπραξιών στις Η.Π.Α., με το αντίστοιχο κεφαλαιακό υπόβαθρο να ανέρχεται στα 74 δισεκατομμύρια δολάρια⁸⁷. Ο τόνος σε αυτή την φρενήρη περίοδο, δίνεται στα τέλη της δεκαετίας του 1920, από τον ίδιο τον Πρόεδρο των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής, Χέρμπερτ Χούβερ, ο οποίος δηλώνει ότι «...θα είμαστε σε θέση να δούμε τη μέρα που η φτώχεια σε αυτό το έθνος θα εξαφανιστεί⁸⁸(...)Στην Αμερική του σήμερα βρισκόμαστε πιο κοντά στον τελικό

⁸⁷ Ρ. Μπογερ- Χ. Μορε, *Η άγνωστη ιστορία του εργατικού κινήματος των ΗΠΑ (Από τον Εμφύλιο μέχρι το μακαρθισμό)*, Αθήνα 2020, σ. 416-423

⁸⁸ D. Wecter, *The Age of the Great Depression*, Νέα Υόρκη 1948, σ. 1

θρίαμβο πάνω στη φτώχεια απ' ότι οποιαδήποτε χώρα σε όλη την ανθρώπινη ιστορία. Τα πτωχοκομεία εξαφανίζονται από τη χώρα μας⁸⁹...».

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, οι οικονομικοί μεγιστάνες της εποχής, έδειξαν με τον πιο ξεκάθαρο τρόπο τις διαθέσεις τους. Συγκεκριμένα, το Νοέμβρη και το Δεκέμβρη του 1930, ο Τσαρλς Σουαμπ, ηγέτης της βιομηχανίας του χάλυβα και ο Αλφρεντ Σλοαν, πρόεδρος της *General Motors*, δηλώνουν έκαστος: «...ξέρω ότι η πορεία μας είναι προς τα εμπρός(...)δεν βλέπω το λόγο γιατί να μην είναι το 1931 μια εξαιρετική χρονιά⁹⁰...». Το αμέσως επόμενο διάστημα, η εταιρεία *U.S. Steel*(ιδιοκτησίας Τ. Σουαμπ) ανακοινώνει μισθολογικές περικοπές 110%, με τη σκυτάλη να αναλαμβάνει η *General Motors*, με αντίστοιχες μειώσεις 10-20%. Ακόμα και ο Η. Ford, πατέρας του «κοινωνικού εταιρισμού», δηλώνοντας ότι «...ο μέσος άνθρωπος δεν κάθεται να κάνει τη δουλειά μιας μέρας, εκτός εάν τον στριμώξεις και δεν μπορεί να ξεφύγει. Υπάρχει πολλή δουλειά για όσους θέλουν να δουλέψουν⁹¹...», κλείνει το συγκρότημα της Ford, απολύοντας 75.000 εργάτες.

Η «Μεγάλη Ύφεση», όπως είναι διαφορετικά γνωστή η περίοδος της οικονομικής κρίσης, αντικατοπτρίζεται στο παρακάτω απόσπασμα. Διαβάζουμε: «...Ελπίζω να μη χρειαστεί κανένας να περάσει κάτι τέτοιο, ποτέ ξανά. Για τους περισσότερους από εμάς, που ήμασταν φτωχοί, η Ύφεση ήταν σαν τούτη την καταραμένη αρθρίτιδα που έχω. Ήρθε αργά αργά, και πάντα ήλπιζες ότι θα φύγει. Πονούσες αόρητα και υπέφερες σιωπηλά, γιατί ήσουν εγκλωβισμένος και δεν μπορούσες να ξεφύγεις⁹²...».

Η πρώτη αναφορά του όρου *depression* γίνεται στις γραμμές της ελληνόφωνης εφημερίδας *Εθνικός Κήρυκας*, τον Μάρτιο του 1930, στα πλαίσια μιας ανταπόκρισης από την πόλη Τολέδο στην πολιτεία του Οχάιο⁹³. Ο Μάρτιος του 1930, μπορεί να μνημονευτεί ως μια ξεχωριστή περίοδος, μέσα στην περίοδο της οικονομικής κρίσης, καθώς ήταν ο πρώτος μήνας, όπου μια σειρά από βιομηχανικές μονάδες ανακοίνωσαν προγράμματα μισθολογικών περικοπών, σε συνδυασμό και με το γεγονός ότι ήταν η πρώτη περίοδος όπου οι απολύσεις ήταν περισσότερες από τις προσλήψεις. Από αυτό το σημείο και για το επόμενο διάστημα, η ακμμία και άτρωτη

⁸⁹P. Μπογερ- Χ. Μορε, *ό.π.*, σ. 441

⁹⁰P. Μπογερ- Χ. Μορε, *ό.π.*, σ. 441

⁹¹P. Μπογερ- Χ. Μορε, *ό.π.*, σ. 441

⁹²C. M. Constant, *Austin Lunch. Greek-American Recollections*, Ρίβερ Βεϊλ, Νιού Τζέρσεϋ, 2004, σ. 32

⁹³ Σ. Καλλατζιδάκης, «Toledo, Ohio. Οι ομογενείς εκτοπίζονται από τας επιχειρήσεις», στον: *Εθνικό Κήρυξ*, χ.α., 6 Μαρτίου 1930, σ. 4

οικονομία των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής προσομοιάζει περισσότερο σε έναν τρεμάμενο πύργο που είναι έτοιμος να καταρρεύσει.

Μέσα σε αυτές τις συνθήκες, επηρεάστηκε αδιαμφισβήτητα και η εθνοτική διασπορά, στα μεγάλα αστικά κέντρα και στην ενδοχώρα των Ηνωμένων Πολιτειών. Οι εθνοτικοί σύλλογοι αλληλοβοήθειας, μέχρι πρότινος εν είδη πολιτιστικοί, περιορίστηκαν σε μια αποσπασματική και ασυνεχή βοήθεια, με μικρή σχετικά διάρκεια. Αρχικά, η *Greek Benevolent Society* και η *Λέσχη Ελληνίδων Κυριών*⁹⁴, παρείχαν επιδόματα μικρής διάρκειας και είδη βοήθειας περισσότερο άμεσου και υποστηρικτικού χαρακτήρα.

Η πολυπληθέστερη αμερικανο-ελληνική οργάνωση «αλληλοβοηθητικού» χαρακτήρα είναι η *A.H.E.P.A. (American Hellenic Educational and Progressive Association)*, που ιδρύθηκε στις 26 Ιουλίου 1922, στην Ατλάντα της πολιτείας της Γεωργίας. Στην κορύφωση της παρέμβασης της, στις αρχές της δεκαετίας του 1930, αριθμούσε περισσότερα από 250.000 μέλη, με τον πυρήνα της δράσης της να βασίζεται σε πρωτοβουλίες κυρίως εκπαιδευτικού και κοινωνικού χαρακτήρα. Αν και η παρέμβαση της, μπορεί να θεωρηθεί αρχικά σημαντική, εντούτοις όμως η συνολική της παρέμβαση κρίνεται ασθενής, λόγω ιδεολογικών κυρίως συγκρούσεων και μιας ευρείας οικονομικής δυσπραγίας, τηρουμένων των αναλογιών ότι μόλις το 1934, η οργάνωση κατάφερε να συστήσει ένα κεντρικό ταμείο⁹⁵.

Κρίνοντας σε αυτό το σημείο τη δράση των ελληνόφωνων αλληλοβοηθητικών οργανώσεων της εποχής, οδηγούμαστε σε δυο καίρια συμπεράσματα. Αρχικά, οι οργανώσεις ανθρωπιστικού κυρίως χαρακτήρα, δεν μπόρεσαν να επιτελέσουν, τουλάχιστον σε έναν ευδιάκριτο βαθμό, το έργο της βοήθειας και της στήριξης στους οικονομικά αδύναμους Έλληνες εργάτες, μέσα στην περίοδο της κρίσης. Αυτή η θέση βασίζεται στο γεγονός ότι τα βοηθήματα υποστηρικτικού χαρακτήρα, ήταν ένα μεν άμεσο στήριγμα, αφετέρου όμως δεν είχαν μια μακρόπνοη προοπτική και δεν μπορούσαν να αντιμετωπίσουν-συνολικά- την ίδια καθημερινότητα του εργάτη στην βιομηχανία ή στην βιοτεχνία.

Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι στην περίοδο από το 1929 μέχρι το 1932, δεν υπήρχε η έννοια της συλλογικής σύμβασης. Συγκεκριμένα, δεν ήταν-ενιαία- κατοχυρωμένη η θέση του εργαζόμενου μέσα στο χώρο δουλειάς, όσον αφορά

⁹⁴M. Antoniou, *Welfare Activities Among the Greek People in Los Angeles*, διπλωματική εργασία, University of South California, Λος Άντζελες 1939

⁹⁵G. Leber, *The History of the Order of AHEPA, 1922-1972*, Ουάσινγκτον 1972, σ. 262-266

τα κατεκτημένα-σε γενικές γραμμές- δικαιώματα της προηγούμενης περιόδου, ήδη από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Επομένως, ως προϊόν της παρούσας έρευνας, μέχρι αυτό το σημείο, το ίδιο το εργατικό κίνημα της εποχής, με τη σημαντική βοήθεια των ελληνόφωνων μεταναστών εργατών, θα διαδραματίσει τον πρωταγωνιστικό ρόλο, στην πορεία προστασίας της εργατικής τάξης των Η.Π.Α., αναλαμβάνοντας ποικίλες πρωτοβουλίες, μέσα από τους νέους σχηματισμούς που θα δημιουργήσει.

3.1.1. Το εργατικό κίνημα μέσα στις συνθήκες της οικονομικής κρίσης

Η έννοια της «οργάνωσης» επανέρχεται στο προσκήνιο, προσαρμοσμένη στις νέες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες. Ένα αντιπροσωπευτικό παράδειγμα, κατά τι ετεροχρονίζον με το χρονικό όριο του παρόντος υποκεφαλαίου, είναι η αρχική προσαρμογή των μικρών «ανεξάρτητων» ελληνικών επιχειρήσεων στις νέες συνθήκες που προκάλεσε η οικονομική κρίση. Πρέπει να σημειώσουμε ότι ο ελληνόφωνος τύπος, μέχρι και πριν αυτό το σημείο, χαρακτήριζε τις ελληνόκτητες επιχειρήσεις σαν παράδειγμα μίμησης, σκληρής δουλειάς, ένα τεκμήριο κοινωνικής καταξίωσης. Λίγα χρόνια αργότερα, οι ίδιες σχεδόν κατηγορίες επιχειρήσεων «...κλονίζονται, φθίνουν και εξαφανίζονται⁹⁶...».

Ο επονομαζόμενος «*πυρετός των αλυσίδων*⁹⁷» και το απειλητικό φάσμα των *Τσαϊν Στορς*⁹⁸, αλλάζουν σχεδόν ολοκληρωτικά τις καταναλωτικές συνήθειες του μέσου Αμερικανού και Έλληνα εργαζόμενου και επιτείνουν το οικονομικό αδιέξοδο των μικρών επιχειρήσεων. Η υιοθέτηση μιας γενικευμένης αντίθεσης στην εξάπλωση των αλυσίδων καταστημάτων, εμπλούτιζε τον λόγο των μικροκαταστηματαρχών με ποικίλα αντιμονοπωλιακά στοιχεία.

Οι διεργασίες που ακολούθησαν, οδήγησαν στην ίδρυση της *Master Shoe Rebuilders and Hat Renovators Association of America*, το καλοκαίρι του 1932⁹⁹. Μπορεί η δράση της συγκεκριμένης οργάνωσης να ήταν εντέλει πενιχρή, αλλά το βασικό στοιχείο είναι η νέα κατεύθυνση που εισάγει, όσον αφορά το ζήτημα της συλλογικής δράσης των μικρών καταστηματαρχών, με σκοπό να αντιμετωπίσουν τις νέες συνθήκες που διαμορφώνονται. Η νέα αυτή αντίληψη, συνοψίζεται λίγο

⁹⁶Η. Τζανετής, «Αι αμερικανικαί οργανώσεις και ο ελληνισμός εν Αμερική», στον: *Εθνικό Κήρυξ*, χ.α., 19.5.1930, σ.4

⁹⁷L. Cohen, *Making a New Deal: Industrial Workers in Chicago, 1919-1939*, Κέμπριτζ 1990, σ. 4

⁹⁸(Μτφ.) Ο όρος αναφέρεται στις μεταγενέστερες *αλυσίδες καταστημάτων*.

⁹⁹Κ. Καρπόζηλος, *Κόκκινη Αμερική-Έλληνες μετανάστες και το όραμα ενός Νέου Κόσμου(1900-1950)*, Ηράκλειο 2017, σ. 180

αργότερα, μέσω του *Εθνικού Κήρυκα*, καθότι «...το κυριότερον δίδαγμα της τετραετούς κρίσεως δι'ημάς τους Έλληνας, όπως και δια τον άλλον κόσμον, είναι το δίδαγμα της ομαδικής δράσεως με πνεύμα συμπράξεως¹⁰⁰...».

Λίγο διάστημα αργότερα, το 1933, έτος κατά το οποίο κορυφώθηκε η περίοδος της επονομαζόμενης «Μεγάλης Ύφεσης», 1 στους 4 εργαζόμενους, συμπεριλαμβανομένων Αμερικανών και μη εργατών, ήταν άνεργος ή τουλάχιστον είχε απωλέσει το μεγαλύτερο μέρος του μέχρι πρότινος εισοδήματός του. Επομένως, εμφανίζεται μια νέα διάσταση, άγνωστη μέχρι τότε, αυτή της εκτεταμένης ανεργίας.

Το φαινόμενο της ανεργίας και πολύ περισσότερο αυτό των εκτεταμένων απολύσεων σε μια σειρά εργασιακών κλάδους, γίνεται ήδη ορατό από το 1930, και συγκεκριμένα από τις 16 Ιανουαρίου του ίδιου έτους. Έτσι, στο ανατολικό Μπρόνξ, έξω από το εστιατόριο *Miller's Market*, ο Έλληνας *Στέφανος Κατόβης*, πέφτει θύμα της αυθαιρεσίας εκ μέρους του αστυνομικού *Harry Kiritz*, όταν ο πρώτος μαζί με άλλους εργαζόμενους επιχείρησε να διαμαρτυρηθεί για την απόλυση ενός εργαζόμενου στην συγκεκριμένη επιχείρηση. Την ίδια μέρα με τα γεγονότα στο *Miller's Market*, η *Εκτελεστική Γραμματεία της Κομμουνιστικής Διεθνούς* προχωράει στην κήρυξη μιας παγκόσμιας μέρας δράσης ενάντια στο φαινόμενο της ανεργίας, ενάντια «...στην προσπάθεια της μπουρζουαζίας να φορτώσει τις συνέπειες της υπό ωρίμανση οικονομικής κρίσης στους ώμους της¹⁰¹...».

Είναι χαρακτηριστικό ότι το 1931, στο Σικάγο, σχεδόν 1 στους 2 εργαζόμενους ήταν άνεργοι, ενώ αντίστοιχα το 1933, τα ημερομίσθια των ήδη εργαζόμενων είχαν πέσει στο ένα τέταρτο, με τιμές αναφοράς τα ημερομίσθια του 1929¹⁰². Το φαινόμενο της αγωνιώδους αναζήτησης εργασίας, περιγράφεται αντιπροσωπευτικά, από επιστολή της εποχής. Διαβάζουμε: «...Είμεθα αρκετοί Έλληνες και μάλιστα αρκετά μορφωμένοι (...)Ζητούμεν εργασίαν σ'ανατολή και δύσι. Γυρίζομεν νύκτα και μέρα και δεν καταφθάνομε να εξοικονομήσομε ούτε το ξερό ψωμί κάθε ημέρα¹⁰³...».

Επομένως, σε αυτό το σημείο, εξάγονται δυο συμπεράσματα, τα οποία μπορούν να βοηθήσουν στην εξέλιξη της παρούσας έρευνας. Αρχικά, διαφαίνεται η μεγάλη αντίθεση ανάμεσα στους οικονομικούς εκπροσώπους του καπιταλιστικού

¹⁰⁰Ε. Κεχαγιάς, «Ο Εθνικός Κήρυξ οργανούται με νέας οικονομικές και ηθικές δυνάμεις», στον: *Εθνικό Κήρυξ*, χ.α., 29.8.1933, σ. 1

¹⁰¹E.H. Carr, *Twilight of the Comintern (1930-1935)*, Νέα Υόρκη 1982, σ. 9

¹⁰²L. Cohen, *Making a New Deal*, Κέμπριτζ 1990, σ. 241 & 243

¹⁰³Κ. Καρπόζηλος, *ό. π.*, σ. 194

τρόπου οργάνωσης της παραγωγής στις Ηνωμένες Πολιτείες, με την υπερσυσσώρευση κερδών που σημείωσαν, και αφετέρου στην ίδια την εργατική τάξη, η οποία δημιούργησε αυτά τα κέρδη, μέσα σε συνθήκες εντατικοποίησης της εργασίας της και σαρωτικής εκμετάλλευσης της.

Παράλληλα, η μείωση του εργατικού εισοδήματος, ενέτεινε αυτή την αντίθεση, η οποία με τη σειρά της ήταν ένας από τους βασικότερους παράγοντες εκδήλωσης της οικονομικής κρίσης. Μέσα σε αυτές τις συνθήκες, δημιουργείται ένα νέο «υβρίδιο» κοινωνικού στρώματος, αυτό των ανέργων, το οποίο αντιμετωπίστηκε από τις οργανώσεις του εργατικού κινήματος και δη της κομμουνιστικής ειδικά αριστεράς ως το εν δυνάμει «επαναστατικό υποκείμενο», που δεν είχε πλέον να χάσει τίποτα άλλο «εκτός από τις αλυσίδες του».

Επομένως, οι οργανώσεις του εργατικού κινήματος, στρέφονται προς αυτό το «νέο» κοινωνικό στρώμα, αναδεικνύοντας αφενός ένα πλαίσιο πάλης για την αντιμετώπιση του άμεσου ζητήματος της ανεργίας, αλλά αφετέρου επιχειρώντας την ιδεολογική και πολιτική στροφή του για την τελική ανατροπή του ίδιου του καπιταλισμού στην άλλοτε ακλόνητη χώρα του Ατλαντικού¹⁰⁴. Μέσα λοιπόν σε αυτές τις συνθήκες, αναπτύσσεται μια δραστηριότητα και προοπτική, η οποία ως βασικά χαρακτηριστικά έχει τη δικαιολογημένη οργή, τον αυθόρμητο πολλές φορές τρόπο δράσης και την άμεση δράση σε επιμέρους και όχι μόνο ζητήματα που προκύπταν.

3.2. Τα Συμβούλια Ανέργων: μια νέα προοπτική στη δράση του εργατικού κινήματος

Αδιαμφισβήτητα, οι Αμερικάνοι κομμουνιστές και πρωτοπόροι εργάτες της προηγούμενης περιόδου, με την εμπειρία και την αποφασιστικότητα που τους χαρακτήρισε, πρωταγωνίστησαν στην ανάδειξη αυτής της νέας πλευράς, μέσα στους κόλπους του εργατικού κινήματος των Ηνωμένων Πολιτειών.

Το πρώτο σημείο ουσιαστικής επαφής της κομμουνιστικής δράσης με το νεότευκτο στρώμα των ανέργων, ήταν μέσα από τη δημιουργία των *συμβουλίων ανέργων*. Αυτές οι νέες μορφές οργάνωσης αναπτύσσουν ένα διεκδικητικό πλαίσιο, το οποίο εμπεριέχει αιτήματα περί μη έξωσης ανέργων οικογενειών, πάγωμα των ενοικίων αλλά και τη γενικότερη εξασφάλιση κατοικίας για τους άνεργους των Ηνωμένων Πολιτειών. Σε ανώτερο στάδιο, αυτές οι νέες μορφές οργάνωσης των

¹⁰⁴H. Klehr, *The Communist Experience in America. The Depression Decade*, Νέα Υόρκη 1984, σ. 49

ανέργων, διεκδίκησαν την θεσμοθέτηση επιδόματος ανεργίας, ζήτημα το οποίο αντιμετώπιζόταν από την *Αμερικανική Ομοσπονδία Εργασίας*, ως ένα ζήτημα στη λογική του «κοινωνικού εταιρισμού», όπου όπως αναδείκνυε το Εκτελεστικό της Συμβούλιο, ήδη από το 1927 «...δεν υπάρχει τίποτε απ' όσα κάνει ένα σωματείο εταιρίας(...)που να μην μπορεί ένα εργατικό σωματείο να πετύχει με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα¹⁰⁵...».

Συμπερασματικά, αυτή η ζύμωση που σημειώθηκε μέσα στο στρώμα των ανέργων, μετέτρεψε το αίσθημα ντροπής που τους διακατείχε, λόγω της οικονομικής και εργασιακής τους κατάστασης, σε αίσθημα διεκδίκησης αιτημάτων που όχι μόνο ανταποκρινόταν σε άμεσα ζητήματα, αλλά άνοιγε και μια νέα προοπτική, αυτή της αμφισβήτησης του καπιταλιστικού συστήματος, όπως αυτό εφαρμοζόταν στις Ηνωμένες Πολιτείες. Η εφημερίδα των Ελλήνων εργατών της Αμερικής *Εμπρός*, σημείωνε «...επεκτείνονται αι διαδηλώσεις των αέργων για ψομί και κοινωνική ασφάλειαν¹⁰⁶...», με το πρωτοσέλιδο της ίδιας εφημερίδας να σημειώνει τη ρήση του Καρλ Μαρξ: «...εργάται όλου του κόσμου ενωθείτε. Δεν έχετε να χάσετε τίποτα παρά μόνο τις αλυσίδες σας, αλλά έχετε να κερδίσετε έναν κόσμο ολόκληρον...».

Από αυτό το σημείο, αναδεικνύεται μια νέα προοπτική, μπροστά στην οποία οι κομμουνιστές και πρωτοπόροι εργάτες της εποχής, όφειλαν να αναπροσαρμόσουν την πολιτική τους δράση. Το νέο στοιχείο βασίζεται στο γεγονός, ότι οι άνεργοι εργάτες της βιομηχανίας, της μεταποίησης και μιας σειράς άλλων κλάδων, είχαν να αντιμετωπίσουν τα αποτελέσματα της ανεργίας στην οποία προήλθαν επιζητώντας αιτήματα-σαφώς πολιτικά αφενός-αλλά αφετέρου ανταποκριτέα στις νέες συνθήκες που είχαν διαμορφωθεί. Την ίδια στιγμή όμως, και οι δυνάμεις του *Κομμουνιστικού Κόμματος των Η.Π.Α.* έπρεπε να προσαρμόσουν την πολιτική πρότασή τους πάνω σε ένα νέο και ευδιάκριτο στρώμα, που είχε διαμορφωθεί τα τελευταία χρόνια μέσα στο εργατικό κίνημα.

Από την πρώτη στιγμή, *συμβούλια ανέργων* συγκροτούνται σε μια σειρά βιομηχανικές πόλεις, όπως αυτές του Σικάγο και του Οχάιο. Ιδιαίτερα στο Σικάγο, το αντίστοιχο *Συμβούλιο Ανέργων*, απαριθμούσε περί τα 600 μέλη, και στεγάστηκε στις εγκαταστάσεις του *Ελληνικού Εργατικού Εκπαιδευτικού Συνδέσμου*¹⁰⁷. Αντίστοιχα κέντρα είχαν διαμορφωθεί επίσης στις πόλεις του *Πίτσμπουργκ*, της *Φιλαδέλφεια*

¹⁰⁵P. Μπογιερ- Χ. Μορε, *Η άγνωστη ιστορία του εργατικού κινήματος των ΗΠΑ- Από τον Εμφύλιο μέχρι το μακαρθισμό*, Αθήνα 2020, σ. 406

¹⁰⁶Κ. Καρπόζηλος, *ό. π.*, σ. 198

¹⁰⁷Κ. Καρπόζηλος, *ό. π.*, σ. 199

όπως επίσης και στην περιοχή της ανατολικής *Πενσυλβάνια*. Αναπτύσσοντας τη δράση τους, ειδικά στις παραπάνω πόλεις, οι Έλληνες και όχι μόνο κομμουνιστές, έπρεπε να ανταποκριθούν σε ένα ακροατήριο εθνικού και τοπικού χαρακτήρα, με θέσεις που πολλές φορές ήταν ασύνδετες ή σε μεγάλη απόσταση από το ζήτημα της πάλης για την ανατροπή του καπιταλιστικού συστήματος στις Ηνωμένες Πολιτείες. Όπως αναφέρεται σε ανταπόκριση της εποχής «...*Η μεγάλη μερίς των Ελλήνων οικογενειάρχων και ανυπάνδρων ομογενών μας υποφέρουν, στερούνται και αυτού του επιούσιου άρτου(...). Είναι ανάγκη όπως ενεργήσωμεν όλοι μαζί και έλθωμεν εις βοήθειαν των πασχόντων*¹⁰⁸...».

Η πρώτη «εθνική εκδήλωση διαμαρτυρίας» κατά της ανεργίας έλαβε χώρα στις 6 Μαρτίου 1930, διοργανωμένη από το *Κομμουνιστικό Κόμμα των Η.Π.Α.* και το *Συνδικαλιστικό Ένωτικό Συνασπισμό*. Η συμμετοχή των άνεργων εργατών σε μια σειρά πόλεις, μεταξύ των οποίων το Ντιτρόιτ, το Σικάγο, τη Φιλαδέλφεια και το Λος Άντζελες, ξεπέρασε το 1.000.000. Χαρακτηριστικό στοιχείο της δυναμικής του «κινήματος των ανέργων» αποτελεί η δήλωση του *Φιορέλο Λα Γκαρντια*, μέλους του Κογκρέσου, κατακεραυνώνοντας την επικείμενη *Επιτροπή Φις*, που στόχο είχε την έρευνα για τη «διείσδυση κομμουνιστικών δυνάμεων στον κρατικό μηχανισμό». Διαβάζουμε: «...*Εγώ θα ξόδευα αυτά τα χρήματα σε κάτι εποικοδομητικό, που θα συνέβαλε στο να λυθεί το πρόβλημα της ανεργίας(...)* *Ας μην αφήσουμε το πρόσχημα της ασφάλειας να μας παρασύρει σε μια κίνηση προς τη διάλυση των εργατικών σωματείων της χώρας*¹⁰⁹...». Εντέλει, ο σπόρος της οργής των ανέργων είχε νικηφόρα αποτελέσματα, καθώς στις πόλεις του Σικάγο και του Σεντ Λιούις, οι 3.000 και 5.000 αντίστοιχα αγωνιζόμενοι άνεργοι πέτυχαν την κατοχύρωση από τα δημοτικά Συμβούλια των δυο πόλεων των επιδομάτων ανεργίας και την βελτίωση των κρατικών δομών, στις οποίες διέμεναν, κατά τη διάρκεια της «*Μεγάλης Ύφεσης*».

3.2.1. Η ίδρυση του *Διεθνούς Τάγματος Εργατών (International Workers Order)*

Το πλήρωμα του χρόνου ή καλύτερα η απάντηση στις νέες συνθήκες που αναδείχθηκαν, ήταν η ίδρυση του *Διεθνούς Τάγματος Εργατών*, το 1930. Αυτή η οργάνωση, μπορούμε να πούμε ότι ήταν ένας εργατικός κινηματικός σχηματισμός, που σαν στόχο είχε την πολύπλευρη ιατροφαρμακευτική και ασφαλιστική περίθαλψη

¹⁰⁸Προσωρινή Επιτροπή των Ελλήνων Ανέργων, «Σύσκεψις όλων των σωματείων προς ανακούφισιν της ομογένειας», στον: *Εθνικό Κήρυξ*, , χ.α., 21.3.1933, σ. 2

¹⁰⁹ Ρ. Μπογιερ- Χ. Μορε, *ό. π.*, σ. 464-465

των ανέργων στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, στην πορεία λήξης της τριετούς οικονομικής κρίσης της περιόδου 1929-1932. Κύριος στόχος του *Τάγματος* ήταν «...η παροχή ασφαλιστικής κάλυψης στην αρρώστια, στο θάνατο και σε κάθε είδους ανικανότητα. Η *I.W.O.*¹¹⁰ παρέχει σε όλα τα μέλη της αδελφική ιατροφαρμακευτική βοήθεια. Οι αρχές της είναι ανοικτές και προσβάσιμες σε όλα τα κοινωνικά στρώματα ανεξαρτήτως φύλου, εθνικότητας, καταγωγής, θρησκευτικών πεποιθήσεων και πολιτικών τοποθετήσεων¹¹¹...».

Πλέον, η νέα κομματική αντίληψη μετατοπίζεται στο πεδίο επίλυσης και πολιτικού αγώνα για τα άμεσα οικονομικά ζητήματα των ανέργων. Από εκεί και πέρα βέβαια, η αυτοτελής ιδεολογική παρέμβαση και δράση του *Κομμουνιστικού Κόμματος* μέσα στο εργατικό κίνημα αναδιαμορφώνεται, θέτοντας ως νέο κινηματικό υποκείμενο, τις στρατιές των ανέργων, στην αδιάκοπη πάλη, ενάντια στον αμερικάνικο καπιταλισμό και στις κρίσεις που αυτός δημιουργεί.

Σε ένα σχετικά μικρό χρονικό διάστημα, το *Τάγμα* εδραίωσε τη δράση του σε μια σειρά πολιτείες και πόλεις, όπου από περίπου 4.000 μέλη που αριθμούσε το 1931, στα τέλη της δεκαετίας του 1930, η επάνδρωση του φτάνει σχεδόν στις 150.000 εργάτες, άνεργους και χαμηλά αμειβόμενους. Το *Διεθνές Τάγμα Εργατών* κρίνεται ως μια επιτυχής πρωτοβουλία του εργατικού κινήματος της εποχής, τηρουμένων των συνθηκών, ότι εξασφάλισε σε όλα τα μέλη του, χωρίς τους περιορισμούς παλιότερων οργανώσεων, ιατροφαρμακευτική και ασφαλιστική περίθαλψη. Παράλληλα, εκφράζει και τη στροφή της κομμουνιστικής Αριστεράς, στο ζήτημα της πάλης για άμεσα και πρακτικά ζητήματα, τα οποία απασχολούσαν ένα ευδιάκριτο ποσοστό της εργατικής τάξης των Η.Π.Α., μέσα στην δεκαετία του 1930.

Τα πρώτα ελληνικά παραρτήματα του *International Workers Order*, ιδρύθηκαν το 1931, στις πόλεις του Σικάγο και του Ντιτρόιτ. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, το κύριο πρόβλημα που είχαν να αντιμετωπίσουν οι Έλληνες κομμουνιστές, ήταν αυτό της σύνδεσης του χαρακτήρα του *I.W.O.* με τους εθνικοτοπικούς και εργατικούς ελληνόφωνους συνδέσμους και πιο συγκεκριμένα με το χαρακτήρα που αυτοί είχαν, στα χρόνια πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την κρίση της περιόδου 1929-1932.

¹¹⁰(Σημ.) Αρχικά του *International Workers Order*

¹¹¹University of Pennsylvania Press, *Red Scare in Court: New York versus the International Workers Order*, Πενσυλβάνια 2020

Ακόμα και σε αυτές τις συνθήκες, το *Διεθνές Τάγμα Εργατών*, η μετωπική και κινηματική οργάνωση του *Κομμουνιστικού Κόμματος Η.Π.Α.*, αποκτάει ρίζες μέσα στις οργανώσεις εθνικοτοπικού χαρακτήρα. Το πιο ξεκάθαρο και αντιπροσωπευτικό παράδειγμα ήταν η *Παγκυπριακή Αδελφότητα της Νέας Υόρκης*. Η πιο επιφανής προσωπικότητα της εθνολογικής αυτής οργάνωσης ήταν ο Μιχάλης Σαββίδης, εργαζόμενος στον επισιτιστικό κλάδο, με καταγωγή από τη Λάρνακα. Ο Μ. Σαββίδης, εργαζόμενος πλέον στο *Teachers College* του *Columbia University*, αφότου είχε δημιουργήσει γύρω του ένα κύκλο πρωτοπόρων εργατών, αναδεικνύεται Πρόεδρος της *Παγκυπριακής Αδελφότητας*, μετά τις εκλογές της, που διενεργήθηκαν το 1931.

Πλέον, η αμερικανική Αριστερά εισχωρούσε στο πεδίο των εθνοτοπικών οργανώσεων. Από αυτό το σημείο και έπειτα, το μετωπικό σχήμα του Κομμουνιστικού Κόμματος, μπορούσε από καλύτερες θέσεις, να συνδέσει το ζήτημα της οικονομικής καπιταλιστικής κρίσης με το γενικότερο εκμεταλλευτικό χαρακτήρα του ίδιου του καπιταλισμού.

Η οικονομική καπιταλιστική κρίση που εκδηλώθηκε αρχικά στις Ηνωμένες Πολιτείες, αλλά και σε μια σειρά χώρες στη συνέχεια, επιβεβαίωσε τις εκτιμήσεις του *Κομμουνιστικού Κόμματος Η.Π.Α.*, ότι η άλλοτε κραταιά οικονομία της χώρας του Ατλαντικού είχε σαθρές βάσεις. Αυτή η εκτίμηση προέκυψε μέσα από τις πολιτικές εκτιμήσεις των κομμουνιστών των Η.Π.Α. για τα ιστορικά όρια του καπιταλιστικού συστήματος, για το αναπόδραστο της κρίσης στην οποία και εισήλθε. Η εκτίμηση τους για την βασική και ανειρήνευτη αντίθεση ανάμεσα στις παραγωγικές δυνάμεις που έρχονταν σε ευθεία αντίθεση στην κοινωνία των Η.Π.Α., ήταν η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης τους στη νομοτελειακή πορεία της Ιστορίας.

Μέσα στο πρώτο κομμάτι της δεκαετίας του 1930, αναπτύχθηκε η θεωρία ότι «...οι τροχοί της ιστορίας γυρίζουν γρήγορα¹¹²...». Η γρήγορη εξέλιξη της Ιστορίας, που θα οδηγούσε στην επαναστατική ρήξη με τις καπιταλιστικές σχέσεις βασίστηκε στο νέο επαναστατικό υποκείμενο-τουλάχιστον όπως αυτό ήταν για το Κομμουνιστικό Κόμμα Η.Π.Α.- των ανέργων, αρχικά μέσα από τα *Συμβούλια Ανέργων*. Παράλληλα, οι μεγάλες διαδηλώσεις των ανέργων, το Μάιο του 1930, σε συνδυασμό και με τη δημιουργία από το Κογκρέσο μιας επιτροπής με τον

¹¹² M. J. Olgin, «From March Sixth to May First», στο: *The Communist*, 8.5.1930, σ. 417

προσδιορισμό *Fish Committee*¹¹³, με σκοπό την έρευνα των κομμουνιστικών δραστηριοτήτων στις Η.Π.Α., επεξέτειναν το αίσθημα ενός είδους «αποσταθεροποίησης», η οποία θα μπορούσε «οιωνεί» να οδηγήσει στην πολυπόθητη επαναστατική αλλαγή. Την ίδια στιγμή, η ίδια η ύπαρξη της ακμάζουσας Σοβιετικής Ένωσης, η οποία αδιαμφισβήτητα ήταν ο ένας πόλος της σύγκρισης δυο αντίθετων οικονομικών και πολιτικών συστημάτων, φάνταζε ο ιδανικός κόσμος, η έξοδος προς το όνειρο, για ένα τουλάχιστον ευδιάκριτο κομμάτι της εργατικής τάξης των Η.Π.Α. Είναι χαρακτηριστικό ότι στο πρώτο μισό του 1931, η σοβιετική αντιπροσωπεία στη Νέα Υόρκη είχε δεχτεί σχεδόν 100.000 αιτήσεις, για εργασία στη Σοβιετική Ένωση¹¹⁴.

3.3. Η αυτοτελής ύπαρξη και δράση του Κομμουνιστικού Κόμματος των Η.Π.Α. μέσα στις νέες συνθήκες

Η ίδια η πραγματικότητα για το εργατικό κίνημα της εποχής, μέρος του οποίου είναι και το Κομμουνιστικό Κόμμα των Η.Π.Α., είναι μεν διαφορετική αλλά και εξόχως διδακτική για τη σχέση που πρέπει να έχει το Κομμουνιστικό Κόμμα με το εργατικό κίνημα της εκάστοτε χώρας, σαν συνειδητή πολιτική του πρωτοπορία.

Μέσα στην περίοδο της οικονομικής κρίσης, από το 1929 έως το 1932, η οργανωτική δύναμη του Κομμουνιστικού Κόμματος των Η.Π.Α., κυμαινόταν από 9.000 έως 20.000 καταγεγραμμένα μέλη¹¹⁵. Εν συνεχεία, από το 1931 μέχρι και το 1933, ενώ είχαν εγγραφεί σχεδόν 30.000 εργάτες στις γραμμές του Κομμουνιστικού Κόμματος, λιγότεροι από 10.000 παρέμειναν μέλη του για περισσότερο από 1 χρόνο¹¹⁶. Παράλληλα, το ίδιο το εργατικό κίνημα, σαν οργανισμός, είχε εξασθενήσει σε σημαντικό βαθμό, λόγω κυρίως των συνεπειών της συνεχιζόμενης, ουσιαστικά και μετά το 1932, οικονομικής κρίσης.

Το φάντασμα της εκτεταμένης ανεργίας σε συνδυασμό και με την εντεινόμενη εκμετάλλευση στους μεγάλους χώρους δουλειάς και όχι μόνο, έριξαν το επίπεδο πολιτικής συνείδησης του μέσου εργάτη της εποχής, γυρίζοντας τον χρόνο πίσω, στη λογική «της εύρεσης εργασίας με κάθε κόστος».

¹¹³ C. Hoffer, «The Birth of Anticommunist National Rhetoric: The Fish Committee Hearings in 1930s Seattle», στην ιστοσελίδα: depts.washington.edu, 2009, διαθέσιμο στο: http://depts.washington.edu/depress/fish_committee.shtml, ημερομηνία προσπέλασης: 13.4.2021

¹¹⁴ «6.000 Americans to Work in Russia», στην: *The New York Times*, χ.α., 24.8.1931, σ. 7

¹¹⁵ H. Klehr, *ό. π.*, σ. 91

¹¹⁶ J. Degras, *The Communist International, 1919-1943: Documents, τόμος 3: 1929-1943*, Λονδίνο 1971, σ. 280

Ένα ιδιαίτερο και ουσιαστικά ποιοτικό στοιχείο, είναι η ίδια η κοινωνική διαστρωμάτωση του Κομμουνιστικού Κόμματος, την παρούσα εποχή. Συγκεκριμένα, το οργανωμένο έμπυχο δυναμικό του αποτελούνταν κατά ένα μεγάλο ποσοστό από άνεργους εργαζόμενους της προηγούμενης περιόδου, γεγονός που επεξηγεί και την αριθμητική αιμορραγία στο έμπυχο δυναμικό του Κόμματος.

Η στρατηγική των «βιομηχανικών σοβιέτ» που επιχειρήθηκε επανειλημμένα, καθώς το Κομμουνιστικό Κόμμα δεν κατόρθωσε να εισχωρήσει οργανωτικά, τουλάχιστον σε καίριο ποσοστό, μέσα στους κύριους βιομηχανικούς κλάδους δεν απέδωσε τους καρπούς που ανέμεναν οι «ανυπόμονοι» φορείς της νέας κοινωνικής και πολιτικής κατάστασης. Ακόμα και το βιβλίο του *William Foster*, υποψηφίου στις Προεδρικές εκλογές του 1932, εκ μέρους του Κομμουνιστικού Κόμματος, με τίτλο “*Toward Soviet America*”, αφενός προξένησε έκπληξη μέσα και στις γραμμές του Κόμματος του, αφετέρου όμως, και οι βασικές γραμμές της Γ΄ Κομμουνιστικής Διεθνούς, όπως διαφαίνονταν μέσα από το παρόν έργο, για την πάλη «τάξης ενάντια σε τάξη», την «κοινωνικοποίηση των μέσων παραγωγής» και τη νέα «πολιτιστική επανάσταση», φάνταζαν προωθημένες και πέρα από την οργανωτική και πολιτική δυνατότητα του Κομμουνιστικού Κόμματος των Η.Π.Α., αλλά σαφώς και του εργατικού κινήματος της εποχής.

3.4. *New Deal*: Το αποφασιστικό σταυροδρόμι μπροστά στο εργατικό κίνημα των Η.Π.Α.

Μέχρις αυτό το σημείο, το κυριότερο ίσως συμπέρασμα που χαρακτηρίζει τη σύγχρονη ιστορία των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, είναι αυτό των ιδιαίτερα έντονων διεργασιών στην χώρα του Ατλαντικού, τη χώρα των «ευκαιριών» και του περίφημου «αμερικάνικου ονείρου». Συγκεκριμένα, σχεδόν το 1/3 του 20^{ου} αιώνα, χρονική περίοδος που έχει διανυθεί μέχρι και αυτό το σημείο, απαρτίζεται από γεγονότα, τα οποία εμπεριέχουν τα στοιχεία της ιδιαίτερα έντονης πολιτικής και ταξικής πάλης, ανάμεσα στο εργατικό κίνημα της χώρας και την εγχώρια αστική τάξη, με γεγονότα και συγκρούσεις-σταθμούς, όχι μόνο για τη σύγχρονη αμερικανική ιστορία, αλλά πολύ περισσότερο για το παγκόσμιο εργατικό κίνημα.

Το σκηνικό «δια πυρός και σιδήρου» που διακατέχει την προαναφερθείσα χρονική περίοδο, συνεχίζεται και κατά την περίοδο του επονομαζόμενου *Νιου Ντηλ*, ζητήματος το οποίο θα αναδείξει το παρόν υποκεφάλαιο. Σε κάθε περίπτωση, η

περίοδος με την επωνυμία της *Νέας Συμφωνίας*, ανάμεσα στην κυβέρνηση του Φρανκλίνου Ρούζβελτ και τους επονομαζόμενους «κοινωνικούς φορείς», που ξεκινάει από το 1933 και ολοκληρώνεται ουσιαστικά το 1938, αποτελεί ένα πεδίο μελέτης ακόμα και για μια πληθώρα επιστημονικών και πολιτικών κλάδων του σήμερα. Το ζήτημα της ευρείας και εκτεταμένης κρατικής παρέμβασης στην δοκιμαζόμενη καπιταλιστική οικονομία των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, αποτελεί μια νέα προοπτική για την αμερικάνικη κοινωνία και σαφώς το εργατικό κίνημα της εποχής.

Μέσα σε αυτές τις συνθήκες, το εργατικό κίνημα της χώρας, αναδιατάσσει την τακτική και τη στρατηγική του, προσπαθώντας να προσαρμοστεί μπροστά στις νέες προκλήσεις που αναδύονται. Το παρόν υποκεφάλαιο, εντέλει, εμπεριέχει πληθώρα πλευρών, οι οποίες είναι ιδιαίτερα διδακτικές και πρόσφορες για προβληματισμό και σκέψη. Η πολιτική του *New Deal*, είναι αδιαμφισβήτητα ένα κεφάλαιο της σύγχρονης αμερικανικής ιστορίας, το οποίο επιδέχεται πολύπλευρη κριτική, ακόμα και από τον τομέα των οικονομικών και πολιτικών επιστημών, μέχρι και τις μέρες μας.

Το κύριο πεδίο κριτικής απέναντι στο πρόγραμμα ανοικοδόμησης της ασθμαίνουσας αμερικανικής οικονομίας και κοινωνίας, στην μετά υφεσιακή περίοδο, συνίσταται στο γεγονός της πραγματοποίησής του, του βάθους που αυτή έφτασε. Πιο συγκεκριμένα, η κριτική αυτή συνίσταται στην κατεύθυνση του συγκεκριμένου προγράμματος, όσον αφορά τον καθορισμό των βασικών κανόνων λειτουργίας της αμερικανικής οικονομίας, μπροστά στις νέες συνθήκες, που εμφανίζονται σαν απότοκο των αποτελεσμάτων της οικονομικής κρίσης της περιόδου 1929-1932.

Μέσα σε αυτές τις συνθήκες, το κανονιστικό πλαίσιο της *Νέας Συμφωνίας*, επιδέχεται δυο αντίρροπες πλευρές, οι οποίες έχουν μια κοινή αφετηρία. Αφενός, μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι η νέα μορφή εκτεταμένης κρατικής παρέμβασης, αποτελεί ένα αποφασιστικό στήριγμα, ένα εργαλείο οικονομικής και πολιτικής διάσωσης του ίδιου του καπιταλιστικού συστήματος στις Η.Π.Α., με σκοπό να ανταποκριθεί στις συνθήκες της αλματώδους ανάπτυξης του, μπροστά στα πρόθυρα έναρξης του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, λίγα χρόνια αργότερα. Χαρακτηριστικό στοιχείο αποτελεί η ίδια η στάση των λεγόμενων «εργοδοτικών φορέων» της εποχής, οι οποίοι όταν δεν εκφράζουν την άμεση αντίθεση τους στο επιχειρούμενο πρόγραμμα, εκφράζουν μια πληθώρα προβληματισμών, οι οποίοι πηγάζουν από τη

θέση τους, σαν τα υποφαινόμενα «θύματα» της νέας πολιτικής, από την κυβέρνηση του Δημοκρατικού Φ. Ρούσβελτ.

Αφετέρου, η *Νέα Συμφωνία*, μελετώντας και αναδεικνύοντας τις συνθήκες οργάνωσης και δράσης του εργατικού κινήματος της εποχής, μπορεί παράλληλα να εξεταστεί ως το «αυτοδίκαιο» αποτέλεσμα των αγώνων που εκτυλίχθηκαν, ιδιαίτερα μέσα στην περίοδο της *Μεγάλης Ύφεσης*, για την ουσιαστική κατοχύρωση της θέσης του εργαζόμενου και του άνεργου, στο χώρο εργασίας του και όχι μόνο. Παράλληλα, μέσα σε αυτές τις συνθήκες, αναδεικνύονται και μια σειρά νέες προοπτικές πλευρές, μέσα από τις οποίες το εργατικό κίνημα των Η.Π.Α. θα κληθεί να αναδιαμορφώσει την πολιτική, κινηματική και συνδικαλιστική του υπόσταση.

3.4.1. Οι νομοθετικές ρυθμίσεις της κυβέρνησης Ρούσβελτ

Η 4^η Μαρτίου 1933, αποτέλεσε μια ημερομηνία ορόσημο για την περίοδο, που αναλύεται μέσα στο προαναφερθέν πλαίσιο¹¹⁷. Τη στιγμή που ο Φ. Ρούσβελτ ορκιζόταν Πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, διεξαγόταν ένας αγώνας δρόμου για την απόσυρση των ατομικών καταθέσεων από την συντριπτική πλειοψηφία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων της χώρας. Οι καταστροφικές συνέπειες της κρίσης που προηγήθηκε οδήγησαν σε μια εκτεταμένη χρηματοπιστωτική αστάθεια, με το αποτέλεσμα αυτής να είναι ένα διευρυμένο πάγωμα πληρωμών κάθε είδους, μια εκτεταμένη και πολύπλευρη δυσλειτουργία του επιτελικού και πολιτειακού κράτους, στις Η.Π.Α.

Τα συγκεντρωμένα κεφάλαια της προηγούμενης περιόδου είχαν υπερσυσσωρευτεί σε τέτοιο βαθμό, ούτως ώστε σε συνδυασμό και με την πτώση της αγοραστικής δύναμης της εργατικής τάξης, οδήγησε την άλλοτε ακμαία οικονομία της χώρας του Ατλαντικού στα πρόθυρα του οικονομικού αδιεξόδου. Επομένως, οι ίδιες οι εξαγγελίες του Προέδρου των Η.Π.Α. έπρεπε όχι μόνο να είναι άμεσα εφαρμόσιμες, αλλά να έχουν και μια έκταση τέτοια, ούτως ώστε να περιπλέξουν με την απαιτούμενη δημοσιονομική ασφάλεια και σταθερότητα την ασθμαίνουσα οικονομία της χώρας.

¹¹⁷ Π. Μανδραβέλη, «Η «νέα συμφωνία» που άλλαξε τον κόσμο», στην ιστοσελίδα: *kathimerini*, 31.10.2010, διαθέσιμο στο: <https://www.kathimerini.gr/opinion/722490/i-nea-symfonia-poy-allaxeton-kosmo/>, ημερομηνία προσπέλασης: 17.5.2021

Το νομοθετικό έργο της νεοεκλεγείσας κυβέρνησης, περιλαμβάνει μεταξύ άλλων, τις κεντρικές νομοθετικές ρυθμίσεις του *National Industrial Recovery Act(N.I.R.A.)* και του *National Recovery Administration(N.R.A.)*. Σύμφωνα με το νόμο *N.R.A.*, τέθηκε κύρια η βιομηχανική παραγωγή και η αντίστοιχη διάθεση των παραγόμενων προϊόντων κάτω από τον κρατικό έλεγχο, υπό το πρίσμα ότι οι εργοδότες και οι εργαζόμενοι να συνέρχονται σε κάθε χώρο δουλειάς, με σκοπό να συντάξουν άρθρα, τα οποία θα όριζαν από εδώ και πέρα ζητήματα όπως αυτά του ελάχιστου ημερομίσθιου ή του καθημερινού ωραρίου εργασίας, με τον τελικό σκοπό του συγκεκριμένου νομοσχεδίου να είναι η τόνωση της εγχώριας παραγωγής και η ενίσχυση της απασχόλησης¹¹⁸, μέσα από κανόνες, που θα όριζε κεντρικά το ίδιο το επίσημο κράτος και θα συγκεκριμενοποιούσαν οι εκάστοτε «κοινωνικοί φορείς».

Αδιαμφισβήτητα, το «μήλον της έριδος», όσον αφορά τον πυρήνα της αντιπαράθεσης, που θα αναλυθεί παρακάτω, αποτελούσε ο *Νόμος περί της Εθνικής Βιομηχανικής Ανάκαμψης*. Συγκεκριμένα, το άρθρο 7a¹¹⁹ του συγκεκριμένου νόμου όριζε τις ελεύθερες συλλογικές διαπραγματεύσεις μεταξύ εργοδοτών και εργαζόμενων σε κάθε χώρο δουλειάς, ήτοι βιομηχανική για παράδειγμα μονάδα, αλλά την ίδια στιγμή έδινε το δικαίωμα στους ίδιους τους εργαζόμενους να επιλέξουν την εκπροσώπηση τους από το εκάστοτε σωματείο του εργασιακού ή κλαδικού τους τομέα, όπως επίσης και το δικαίωμα σύστασης σωματείου(εργατικής ένωσης) μέσα στο χώρο δουλειάς.

Σε κάθε περίπτωση όμως, αυτή η διαδικασία δεν ήταν σύντομη, αλλά πολύ περισσότερο οι αρχικές εξαγγελίες απείχαν πάρα πολύ από την ίδια την πραγματικότητα. Οι επίσημοι εργοδοτικοί φορείς, πολλές φορές οι ίδιες οι βιομηχανικές ή εταιρικές ηγεσίες, προέβαιναν στην ουσιαστική καταπάτηση του κατοχυρωμένου δικαιώματος του «συνδικαλιζέσθαι», με μια σειρά τρόπους, «νόμιμους ή όχι».

3.4.2. Η στάση των εργοδοτικών φορέων και των παρακρατικών μηχανισμών των Η.Π.Α. απέναντι στο ζήτημα της «Ανοικοδόμησης»

Η εφαρμογή των βασικών νόμων του «*New Deal*», απείχε παρασάγγας από την πραγματοποίησή τους, σε μια πληθώρα κλάδους, όπως αυτός της βιομηχανίας και της μεταποίησης.

¹¹⁸ Κ. Καρπόζηλος, *ό. π.*, σ. 229

¹¹⁹ Ρ. Μπόγερ- Χ. Μορε, *ό. π.*, σ. 488

Ευθύς αμέσως μετά την ψήφιση των νόμων *N.I.R.A.* και *N.R.A.*, η αμερικανική βιομηχανία, με εταιρείες όπως αυτές των *Chrysler*, *Western Union* και *Standard Oil*, μέσω του επίσημου φορέα αντιπροσώπευσης της, του *Εθνικού Συνδέσμου Βιομηχάνων*, μόνο το 1934, δαπανάει το ποσό των 80.000.000 δολαρίων για τη μίσθωση κατασκόπων, οι οποίοι ορμώμενοι από 230 γραφεία ιδιωτικών ερευνητών, εισχώρησαν στα εργατικά σωματεία της εποχής, συντάσσοντας «μαύρες λίστες» πρωτοπόρων συνδικαλιστών εργατών και διαλύοντας πληθώρα συνδικάτων.

Μόνο στο διάστημα από το 1933 έως και το 1936, η αμερικανική βιομηχανία δαπάνησε ένα ποσό πάνω από το 1.000.000 δολάρια για την προμήθεια πολεμικού υλικού, όπως πολυβόλα ή κυνηγετικά όπλα και αυτόματα πιστόλια, τα οποία χρησιμοποίησε πάνω στους αγωνιζόμενους εργάτες, μιλώντας την ίδια στιγμή για την «τήρηση της τάξης ενάντια στην κομμουνιστική απειλή». Παράλληλα, μια ειδική οργάνωση, με την επωνυμία *Ειδική Επιτροπή Διασκέψεων*, αποτελούμενη από τις μεγαλύτερες βιομηχανικές εταιρείες, μεταξύ των οποίων τις *General Motors*, *Goodyear*, *US Steel* και *Standard Oil*, επέδωσε επανειλημμένα ψηφίσματα προς το Κογκρέσο, θέτοντας ζητήματα όπως τις ανακλήσεις των ερευνών για την εργασιακή κατασκοπία και την αντίθεση της «Επιτροπής» για το ζήτημα του ελεύθερου συνδικαλισμού.

Μέσα στο ίδιο διάστημα, μια σειρά παρακρατικές και φασιστικές οργανώσεις επιστρατεύονται για την αντιμετώπιση του «κομμουνιστικού κινδύνου». Το 1934, έχουμε την αναβίωση των οργανώσεων της *Κου Κλουξ Κλαν* και των *Φρουρών της Δημοκρατίας*, με τη δράση τους να στρέφεται κατά του ίδιου του Φ. Ρούσβελτ και κατά της απειλής της δημοκρατίας στις Ηνωμένες Πολιτείες, που δεν ήταν άλλη από τα ίδια τα συνδικάτα και τους πρωτοπόρους αγωνιστές μέσα σε αυτά. Η οργάνωση *Μαύρη Λεγεώνα*, παράρτημα της *Κου Κλουξ Κλαν* στις βόρειες πολιτείες των Η.Π.Α., αριθμούσε στις αρχές του 1934 πάνω από 1.000 μέλη, τα οποία φορώντας μαύρες κουκούλες, οπλίζονταν με μαστίγια και πιστόλια χειρός *Revolver*. Μέχρι το 1935, τα μέλη της οργάνωσης, που λάμβανε χρηματοδότηση μεταξύ άλλων από την αυτοκινητοβιομηχανία *General Motors*, είχαν απαγάγει, βασανίζοντας, τουλάχιστον 10 εργάτες της εγχώριας αυτοκινητοβιομηχανίας, όπου με την κατηγορία της κομμουνιστικής δράσης, τους δολοφονούσαν¹²⁰.

¹²⁰ Ρ. Μπόγκερ- Χ. Μορέ, *ό. π.*, σ. 493-499

3.5. Η δράση του εργατικού κινήματος μέσα στην περίοδο του *New Deal* και οι νέες προοπτικές που αναδείχθηκαν

Όπως έχει αναδειχτεί και σε προηγούμενο σημείο, η περίοδος του επονομαζόμενου *New Deal*, αποτελεί το αποτέλεσμα των σκληρών και πολύμορφων αγώνων του εργατικού κινήματος των Η.Π.Α., μέσα στην περίοδο της *Μεγάλης Ύφεσης*. Επομένως, οι νόμοι για την κατοχύρωση των συλλογικών διαπραγματεύσεων και την ελευθερία της ίδρυσης και συμμετοχής σε συνδικάτο, μπορούν να χαρακτηριστούν από μια πλευρά ως το αποτέλεσμα των αγώνων που προηγήθηκαν.

Αδιαμφισβήτητα όμως, η απόσταση από την ψήφιση μέχρι την ουσιαστική εφαρμογή ενός νόμου, και δη των συγκεκριμένων, είναι πάρα πολύ μεγάλη. Επομένως, ο αγώνας για τις «αξιώσεις» της εργατικής τάξης των Η.Π.Α., για την ουσιαστική εφαρμογή των «εργασιακών νόμων» του *New Deal*, λαμβάνει ποικίλα χαρακτηριστικά, αναδεικνύοντας εντέλει και νέες προοπτικές.

Συγκεκριμένα, μόνο το 1933, σχεδόν 900.000 εργάτες όλων των κλάδων συμμετείχαν σε απεργιακές κινητοποιήσεις, για την αναγνώριση μιας σειράς συνδικάτων και την αύξηση του μισθού σε κλάδους και επιχειρήσεις. Η έννοια του συνδικαλισμού αυξήθηκε κατακόρυφα, καθώς οργανώνονται σε συνδικάτα συνολικά 775.000 εργάτες, με τους 500.000 να συμμετέχουν ακόμα και στην συντηρητική *Αμερικανική Ομοσπονδία Εργασίας*, 150.000 σε ανεξάρτητα συνδικάτα και 125.000 στο *Συνδικαλιστικό Ενωτικό Συνασπισμό*. Το ίδιο κλίμα καταγράφεται και τα δυο επόμενα χρόνια. Έτσι, ενδεικτικά, το 1934, οι απεργοί εργάτες έφτασαν τους 1.500.000, όπου μέσα σε αυτούς περισσότεροι από 450.000 υφαντουργοί σε μια σειρά πολιτείες κήρυξαν απεργία λόγω της δολοφονίας 16 συναδέλφων τους, στην περιφρούρηση μιας απεργίας. Εν συνεχεία, το 1935, συμμετείχαν σε απεργίες περί το 1.150.000 εργάτες, με αιτήματα την αναγνώριση των συνδικάτων και την βελτίωση των όρων δουλειάς. Συνολικά, μέσα στη διετία 1934-1936, 88 εργάτες έπεσαν θύματα της κρατικής και παρακρατικής καταστολής¹²¹.

Το χαρακτηριστικό και ιδιαίτερο στοιχείο των αγώνων αυτής της περιόδου, ήταν αυτό της αυτενέργειας, της αυτόβουλης πρωτοβουλίας, της δημιουργικότητας και της εντονότερης πολιτικοποίησης, υπό την έννοια της κατεύθυνσης και των αιτημάτων πάλις που τέθηκαν. Ενδεικτικό παράδειγμα των αγώνων που ξεδιπλώνονται αυτή την περίοδο είναι τα γεγονότα στο πασίγνωστο ξενοδοχείο

¹²¹ Ρ. Μπόγερ- Χ. Μορέ, *ό. π.*, σ. 489-490

Waldorf Astoria της Νέας Υόρκης. Συγκεκριμένα, στις 24.1.1934, η συντριπτική πλειοψηφία των εργαζομένων κάθε πόστου στο ξενοδοχείο της Νέας Υόρκης, αιφνιδιαστικά άφησαν την εργασία τους και παρατάχτηκαν στην είσοδο του κτηρίου, περικυκλώνοντας την. Ενδεικτικό αποδεικτικό στοιχείο είναι η αναφορά της «συντηρητικής» ελληνόφωνης εφημερίδας *Εθνικός Κήρυξ* για το συγκεκριμένο γεγονός. Διαβάζουμε:

«...Έτσι μιαν φοράν επεβεβαιώθη το επιχείρημα των πληβείων εκείνων της Ρωμαϊκής περιόδου(...)ότι οι πατρίκιοι δεν ημπορούσαν να κάμουν τίποτα χωρίς τους μυσ των πληβείων.(...)Σήμερα οι πληβείοι έχουν νοημοσύνη και οργάνωσιν. Αλλεώς δεν θα την πάθαινε ο μαιτρ ντ'Οτελ, (...)τόσον αιφνιδιαστικώς. Οι υπάλληλοι του, του εκήρυξαν πόλεμον προτού αντιληφθή περί τίνος επρόκειτο¹²²...».

Μέσα σε αυτές τις συνθήκες, παρατηρείται και μια αισθητή άνοδος της οργανωτικής και κινηματικής δύναμης και του ίδιου του *Κομμουνιστικού Κόμματος των Η.Π.Α.* Η οργανωτική του δομή πλέον απαριθμούσε πάνω από 25.000 ενεργά μέλη, με τη νεολαία του να απαριθμεί 6.000 μέλη¹²³. Αντίστοιχα, η ελληνική παρουσία ήταν περισσότερο από διακριτή, με 12 *Εργατικούς Εκπαιδευτικούς Ομίλους* να συσπειρώνουν 1.500 μέλη, την *Παγκυπριακή Αδελφότητα* 150 μέλη, τον *International Workers Organization* να συσπειρώνει με τρία παραρτήματα του 150 μέλη και τέλος την ελληνόφωνη εφημερίδα *Εμπρός*, η οποία συσπείρωνε στις γραμμές της 10 ομάδες στήριξης της με συνολικά 1.000 μέλη. Είναι αξιοπρόσεκτο το γεγονός ότι η εφημερίδα *Εμπρός*, αύξησε την κυκλοφορία της σε 6.000 φύλλα, εκ των οποίων τα 3.500 ήταν η σταθερή συνδρομητική της κυκλοφορία. Τέλος, ο πρωτοπόρος ελληνόφωνος εργατικός πληθυσμός των Η.Π.Α., προχωράει στην ίδρυση της *Ομοσπονδίας Εργατικών Εκπαιδευτικών Συνδέσμων*¹²⁴.

Η νέα αυτή πτυχή, αποπνέει μια ανάγκη που αναδύεται μέσα από τις παρούσες συνθήκες, αυτή της συντονισμένης και οργανωμένης πάλης των εργατών σε μια σειρά κλάδους για την κατοχύρωση της θέσης και των δικαιωμάτων τους. Αρχικά, τον Οκτώβριο του 1933, εργάτες από τον κλάδο της χαλυβουργίας, συγκεντρώνονται στην αίθουσα της *Δημοκρατικής Ελληνικής Λέσχης* στη Βαλτιμόρη, «...για να αγωνιστούν από κοινού δια τα δικαιώματα και τα προνόμια της *NRA*...». Αντίστοιχα, τον Αύγουστο του ίδιου έτους, εργαζόμενοι από τον κλάδο του

¹²² «Εξακόσιοι απεργοί παρέλυσαν αιφνιδίως το αριστοκρατικόν ξενοδοχείον Γουόλντορφ Αστόρια», στον: *Εθνικό Κήρυξ*, χ.α., 24.1.1934, σ. 1

¹²³ Η. Klehr, *ό. π.*, σ. 166

¹²⁴ Κ. Καρπόζηλος, *ό. π.*, σ. 224

επισιτισμού συγκεντρώνονται στην ελληνική λέσχη *Δημοσθένης*, της Βοστώνης, για να «...ιδρύσουν *Εργατικόν Σύλλογον προς προστασίαν των συμφερόντων των*¹²⁵...».

Το στοιχείο της αυτενέργειας και της πρωτοβουλίας για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων τους είναι εξ αρχής έκδηλο, τηρουμένων των αναλογιών ότι λίγο αργότερα από τη συγκέντρωση των εργατών χαλυβουργών, στις 18 Οκτωβρίου 1933, 2.000 Έλληνες χαλυβουργοί της *Weirton Steel* πρωτοστατούν στην απεργία, η οποία πρώτη φορά έθετε το ζήτημα της ελεύθερης συνδικαλιστικής δράσης στον κλάδο της «βαριάς» βιομηχανίας.

Οι ελληνικοί εργατικοί πληθυσμοί διακρίνονται άλλη μια φορά για την πρωτοπόρα δράση τους, ουσιαστικά μέσα στο «καμίνι της ταξικής πάλης». Συγκεκριμένα, 65 εργάτες της χαλυβουργίας στην πόλη Γκάρρι της πολιτείας της Ιντιάνα, οι οποίοι ανήκαν στον τοπικό *Ελληνικό Εκπαιδευτικό Όμιλο*, εγγράφονται στο σωματείο *Steel and Metal Workers Industrial Union*. Ένα εξόχως ενδεικτικό και αντιπροσωπευτικό στοιχείο της στάσης των εργοδοτικών αρχών απέναντι στο ζήτημα της κατοχύρωσης του δικαιώματος της ελεύθερης συνδικαλιστικής δράσης, είναι αυτό των εργατών της εταιρείας *Laganas Shoe Company*, στην πόλη Λόουελ της Νέας Αγγλίας. Οι Έλληνες εργάτες της συγκεκριμένης επιχείρησης συμμετείχαν στην απεργία που είχε προκηρυχτεί από το σωματείο *United Shoe Protective Union*. Ο ιδιοκτήτης της επιχείρησης, ο Έλληνας Χρήστος Λαγανάς, ήταν σφόδρα αντίθετος στην αναγνώριση του συγκεκριμένου σωματείου, ακόμα και στις αρχές του 1935, με το αποτέλεσμα να είναι εκτεταμένες και σφοδρές συγκρούσεις των απεργών εργατών με τις δυνάμεις της εργοδοσίας, μπροστά από την πύλη του εργοστασίου, κατά την προκηρυγμένη απεργία του 1933. Είναι ενδεικτικό το γεγονός ότι, κατά την εκδίκαση της υπόθεσης, τον Φεβρουάριο του 1935, ο Χ. Λαγανάς, συνοδευόμενος από απεργοσπάστες εργάτες κατέθεσε ενάντια στους απεργούς εργάτες της ίδιας του της επιχείρησης. Το δημοφιλές ελληνικό τραγούδι του Έλληνα Κώστα Δούσα με τίτλο *Εργάτης τιμημένος*¹²⁶, αντικατοπτρίζει την περιρρέουσα ατμόσφαιρα της δράσης των πρωτοπόρων ελληνικών εργατικών πληθυσμών, μέσα στη διετία 1933-1935.

Το αποτέλεσμα της παρούσας περιόδου, είναι η διακριτή άνοδος του εργατικού κινήματος στις Η.Π.Α., εγκαινιάζοντας νέα ποιοτικά στοιχεία, όπως αυτά

¹²⁵ Κ. Καρπόζηλος, *ό. π.*, σ.230

¹²⁶ Κ. Ρούκουνας, «*Εργάτης τιμημένος*», στην ιστοσελίδα: *youtube*, 21.2.2011, διαθέσιμο στο: https://www.youtube.com/watch?v=anPiKeIQSII&t=0s&ab_channel=sekarius87, ημερομηνία προσπέλασης: 16.5.2021

της άμεσης πρωτοβουλίας, των άμεσων αντανακλαστικών απέναντι στην εργοδοτική αυθαιρεσία, αλλά πολύ περισσότερο επαναφέροντας στο προσκήνιο το ζήτημα της οργάνωσης των εργατών της βιομηχανίας, κυρίως των ανειδίκευτων, πάνω στη βάση της ενότητας στην πάλη. Η πολιτική γραμμή των *Βιομηχανικών Εργατών του Κόσμου* επανέρχεται στο προσκήνιο, με σαφώς επικαιροποιημένα χαρακτηριστικά. Το αποτέλεσμα αυτής, είναι η ίδρυση της *Επιτροπής για τη Βιομηχανική Οργάνωση* (*Congress of Industrial Organization* ή *C.I.O.*), το 1935.

Η νέα οργάνωση δημιουργείται στην πόλη της Ουάσιγκτον, μετά από συνεδρίαση αντιπροσώπων των συνδικάτων *Ενωμένων Εργατών Ρουχισμού, Εργατών στα Ορυχεία και τη Μεταλλοβιομηχανία, Εργατών στις Πετρελαιοπηγές, στο Φυσικό Αέριο και στα Διυλιστήρια*, αλλά και αντίστοιχων συνδικάτων από μια σειρά κλάδους. Η αρχική κατεύθυνση της νεοϊδρυθείσας οργάνωσης, ήταν να «...οργανώσει τους μη οργανωμένους εργάτες στη μαζική παραγωγή και στις άλλες βιομηχανίες πάνω σε βιομηχανική βάση(...)και να τους φέρει κάτω από το λάβαρο και μέσα στις τάξεις της Αμερικανικής Ομοσπονδίας Εργασίας¹²⁷...».

Σε αυτό το σημείο, χρήζει σημασίας να αναδείξουμε δυο πλευρές, οι οποίες δεν παύουν να αποτελούν ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα του επιπέδου της πολιτικής και συνδικαλιστικής παρέμβασης και δράσης, που διεξήγαγε το εργατικό κίνημα των Η.Π.Α., μέσα στην περίοδο του περιβόητου *New Deal*.

Το πρώτο ερώτημα που κάλλιστα μπορεί να τεθεί, είναι γιατί η καινούργια και «προοδευτική» οργάνωση, ως τέκνο των αγώνων που διεξήχθησαν, επέλεξε να ενσωματωθεί εξ αρχής στην κατά τα φαινόμενα «συντηρητική» ή τουλάχιστον «αδρανή» και «γραφειοκρατική» *Αμερικανική Ομοσπονδία Εργασίας*. Η απάντηση βρίσκεται μέσα στην μελέτη της κατάστασης, η οποία χαρακτήριζε το εργατικό κίνημα των Ηνωμένων Πολιτειών αυτή την περίοδο. Η διαφαινόμενη πολυδιάσπαση που το ίδιο το κίνημα υφίσταντο, τουλάχιστον σε ένα γενικότερο πλαίσιο, αντικατόπτριζε αντίστοιχα και το επίπεδο της πολιτικής συνείδησης που το χαρακτήριζε. Επομένως, η επιλογή της «συστράτευσης» με την κατά τ'άλλα «συντηρητική» και «γραφειοκρατική» *Αμερικανική Ομοσπονδία Εργασίας*, εξηγείται κάτω από το πρίσμα της ανάγκης για μια «θεσμική» κατοχύρωση, μέσα στις συνθήκες του βιομηχανικού εργατικού δυναμικού της εποχής.

¹²⁷ Ρ. Μπόγερ- Χ. Μορέ, ό. π., σ. 520

Την ίδια στιγμή όμως, η πρωτοπόρα και επίμονη δράση ενός αρκετά μεγάλου αριθμού εργατών, σε μια σειρά κλάδους «κλειδιά», οδήγησε στη δημιουργία ενός πυρήνα, μιας ριζοσπαστικής κίνησης, η οποία έθετε στην καθημερινή επικαιρότητα ζητήματα όπως αυτά της ενιαίας δράσης ανά κλάδο, της κοινής πάλης ειδικευμένου και ανειδίκευτου εργάτη στην κατεύθυνση της ενότητας στην πάλη, η οποία εξέφραζε τα ίδια δικαιώματα.

Η πρώτη επιτυχημένη «ανοικτή» παρέμβαση της νέας οργάνωσης εκφράζεται με τη διεξαγωγή της λευκής απεργίας στις εγκαταστάσεις της βιομηχανίας ελαστικών *Firestone*, στην πόλη Έϊκρον, της πολιτείας του Οχάιο, στις 29.1.1936. Η παραγωγή σταμάτησε από τους ίδιους τους εργάτες για 3 ολόκληρες μέρες, πετυχαίνοντας εντέλει αύξηση στα ημερομίσθια τους και μείωση της εντατικοποίησης που υφίσταντο οι εργάτες της συγκεκριμένης επιχείρησης.

Μέχρι τα μέσα του 1936, η *C.I.O.* αριθμούσε πάνω από 2.000.000 εγγεγραμμένα μέλη, συσπειρώνοντας στις γραμμές της συνδικάτα από βιομηχανικούς κολοσσούς, όπως αυτούς των εταιρειών της *General Electric* και *Philco*. Το πιο ελπιδοφόρο στοιχείο ανάπτυξης της νέας εργατικής οργάνωσης, είναι αυτό της συσπείρωσης και νέων συνδικάτων στις γραμμές της, όπως αυτά των *Ενωμένων Ηλεκτροτεχνιτών και Μηχανοτεχνιτών της Αμερικής*, των εργατών στα ναυπηγεία, των *Ενωμένων Εργατών στην Αυτοκινητοβιομηχανία* και την *Ενιαία Ένωση Εργατών Σιδήρου*, συνδικάτα που μέχρι εκείνο το διάστημα ανήκαν στην οργανωτική δομή της *Αμερικανικής Ομοσπονδίας Εργασίας*. Ακόμα και όταν στις 4.8.1936, το *Εκτελεστικό Συμβούλιο* της *Αμερικανικής Ομοσπονδίας Εργασίας* διέγραψε από τις γραμμές του την *Επιτροπή για τη Βιομηχανική Οργάνωση*, με την κατηγορία της «κομμουνιστικής δράσης», «το νερό είχε ήδη μπει στο αυλάκι». Η ίδια η *Επιτροπή* είχε γίνει αμετάκλητα το αποκούμπι του αγώνα για τα σύγχρονα δικαιώματα του βιομηχανικού εργάτη και μη, τη στιγμή που ο «θεσμικός φορέας» της *Αμερικανικής Ομοσπονδίας Εργασίας* αδυνατούσε να το κάνει.

Η κορωνίδα δράσης της νέας οργάνωσης αποτελεί η απεργία των 42 ημερών, στην οποία προχώρησαν οι εργαζόμενοι στην αυτοκινητοβιομηχανία της *General Motors*, στην πόλη Φλιντ της πολιτείας του Μίσιγκαν. Η βασική αιτία για την προκήρυξη αυτής της απεργίας ήταν η άρνηση της εταιρείας να αναγνωρίσει το *Συνδικάτο των Ενωμένων Εργατών στην Αυτοκινητοβιομηχανία*, μετά την αποχώρηση του από την *Αμερικανική Ομοσπονδία Εργασίας*, τον Μάιο του 1936.

Μια από τις μεγαλύτερες συγκρούσεις εξελίσσονται με ταχείς ρυθμούς, καθώς από τη μια πλευρά συντάσσεται η επονομαζόμενη *Συμμαχία Φλιντ*, μια ομάδα κρούσης «πολιτών», οργανωμένη από την ίδια την εταιρεία, με σκοπό να αντιμετωπίσει τους απεργούς εργάτες και από την άλλη με ευδιάκριτο το αίσθημα της συναδελφικής αλληλεγγύης, συντάσσονται χιλιάδες απεργοί, από όλες τις μεσοδυτικές πολιτείες των Η.Π.Α. Ακόμα και όταν καταφτάνουν δυνάμεις της *Πολιτειακής Αστυνομίας* και της *Πολιτοφυλακής* για να λήξουν τις «ταραχές» έξω από το εργοστάσιο της εταιρείας, οι αγωνιζόμενοι εργάτες παραμένουν στις θέσεις τους.

Το αποτέλεσμα ενός από τους πιο σκληρούς αγώνες στην ιστορία του εργατικού κινήματος των Η.Π.Α. ήταν η κατοχύρωση των συλλογικών διαπραγματεύσεων της εταιρείας με τα συνδικάτα των εργαζομένων, σε εθνικό επίπεδο. Οι μισθοί στην συγκεκριμένη αυτοκινητοβιομηχανία αυξήθηκαν κατά 300.000.000 δολάρια για τους 261.977 εργάτες της. Το ίδιο το *Συνδικάτο Ενωμένων Εργατών στην Αυτοκινητοβιομηχανία* εκτοξεύει την οργανωτική του υπόσταση, καθώς μέχρι το 1937, αυξάνει τα μέλη του σε 500.000 εργάτες, από 30.000, που απαριθμούσε μέχρι πρότινος.

Εντέλει, μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1940, η *Επιτροπή για την Βιομηχανική Οργάνωση*¹²⁸ απαριθμεί σχεδόν 4.000.000 μέλη, από τα 10.000.000 που ενδεικτικά απαριθμούσαν το εργατικό κίνημα των Ηνωμένων Πολιτειών, αυτή την περίοδο. Αιτήματα όπως αυτό της 8ωρης εργασίας καθιερώνονται ευρέως στον βιομηχανικό κλάδο των Η.Π.Α., αναδιαμορφώνοντας ποιοτικά την δράση και παρέμβαση του εργατικού κινήματος, στα πρόθυρα του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου¹²⁹.

Η πιο σφοδρή, έως τότε, οικονομική κρίση της περιόδου 1929-1932, ο χαρακτήρας της και τα αποτελέσματα που αυτή επέφερε στην παραγωγική βάση της αμερικανικής κοινωνίας, την εργατική τάξη αναδεικνύει στον κατοπινό και μελλοντικό αναγνώστη και μελετητή μια πληθώρα πτυχών και συμπερασμάτων, τα οποία όσο διδακτικά άλλο τόσο επίκαιρα είναι.

Αρχικά, το πρώτο συμπέρασμα είναι ότι η κρίση της συγκεκριμένης περιόδου είναι μια δομική κρίση υπερσυσσώρευσης του ίδιου του καπιταλισμού, όπως αυτός εκφράζεται αυτό το διάστημα στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Οι κοινωνικές ανισότητες διευρύνονται σε τέτοιο βαθμό που επηρέασαν την συντριπτική πλειοψηφία της εργατικής τάξης των Η.Π.Α. Ακόμα και υπό αυτές τις ζοφερές όμως

---

¹²⁹P. Μπόγερ- Χ. Μορέ, *ό. π.*, σ. 564

συνθήκες, το εργατικό κίνημα της χώρας αναδιπλώνεται, αναδεικνύοντας σαν κύριο στοιχείο αυτό της ταξικής αλληλεγγύης, πλευρά που εμπλουτίζεται ακόμα περισσότερο, όπως επίσης της αποφασιστικότητας στην συνειδητή και πολιτική δράση, η οποία με τη σειρά της οδηγεί στην έντονη μαζικοποίηση, μετά από μια περίοδο σχετικής υποχώρησης.

Παράλληλα, το ίδιο το εργατικό κίνημα, καλείται να αναδιαμορφώσει και να εμπλουτίσει την παρέμβαση και τη δράση του, βάσει των νέων συνθηκών που προκύπτουν, τόσο μέσα στην περίοδο εξέλιξης της κρίσης, όσο και στο φαινομενικό ξεπέραςμα της. Μέσα σε αυτά τα πλαίσια, το ζήτημα που ξεχωρίζει είναι αυτό του εντονότερου και σαφώς ποιοτικότερου πολιτικού κριτηρίου, βάσει του οποίου οι εργάτες της Αμερικής, με την αποφασιστική παρέμβαση και των πιο πρωτοπόρων τμημάτων των ελληνόφωνων εργατικών πληθυσμών, οξύνουν την παρέμβαση τους μπροστά στις νέες εξελίξεις, με κατεύθυνση την υπεράσπιση και κατοχύρωση των σύγχρονων δικαιωμάτων και αναγκών τους.

Τέλος, μέσα και από το τελευταίο μέρος του παρόντος κεφαλαίου, το οποίο σχετίζεται με το περισπούδαστο *New Deal* της κυβέρνησης του Φ. Ρούσβελτ, γίνεται ορατός ο ανειρήνευτος πόλεμος μεταξύ του κόσμου της μισθωτής εργασίας, της εργατικής τάξης και των μεγάλων μονοπωλιακών εταιριών, ιδιαίτερα στον κλάδο της βιομηχανίας, με τη συνέργεια στη δράση τους των κρατικών αλλά και παρακρατικών θεσμών. Εντέλει, διαφαίνεται για ακόμη μια φορά, ότι μια από τις βασικότερες πλευρές της σύγχρονης ιστορίας των Η.Π.Α. είναι αυτή της σκληρής ταξικής πάλης, μέσα σε ένα σύστημα που βασίζεται και εξελίσσεται πάνω στις ίδιες τις αντιθέσεις του, μην παύοντας όμως να απειλείται από την ίδια την όξυνση τους, όποτε αυτή και αν έρθει.

Δ΄ Κεφάλαιο

Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος και η στάση του εργατικού κινήματος των Η.Π.Α.

Η παρούσα χρονική περίοδος, χαρακτηρίζεται αδιαμφισβήτητα από την έναρξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, μιας περιόδου με μια πληθώρα αποτελεσμάτων σε όλες τις πτυχές του κοινωνικού γίνεσθαι κάθε χώρας, σαφώς και των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, τίθενται ορισμένα καίρια ερωτήματα, τα οποία έχουν τη βάση τους στον ίδιο το χαρακτήρα του πολέμου, όπως επίσης και μέσα στις ίδιες τις συνθήκες στις οποίες ξέσπασε. Έτσι λοιπόν, το παρόν κεφάλαιο πρόκειται να εξετάσει και να αναδείξει τις συνθήκες αυτές που επηρέασαν, αρχικά σε άμεσο βαθμό, την ίδια την χώρα των Η.Π.Α. Πιο συγκεκριμένα, η βάση μελέτης του κεφαλαίου που θα εξελιχθεί ευθύς παρακάτω είναι η στάση και η δράση του εργατικού κινήματος των Ηνωμένων Πολιτειών, απέναντι στον ίδιο τον πόλεμο και τον χαρακτήρα του, όπως επίσης απέναντι και στο ίδιο το αστικό πολιτικό και οικονομικό σύστημα της χώρας του Ατλαντικού, όπως αυτό συνειδητά προσαρμόστηκε στις νέες παγκόσμιες και ενδοχώριες συνθήκες.

Χαρακτηριστικό στοιχείο των πλευρών που θα αναλυθούν στο κυρίως μέρος του παρόντος κεφαλαίου είναι η στάση του *Κομμουνιστικού Κόμματος Η.Π.Α.*, το οποίο ως μέρος του διεθνούς εργατικού και κομμουνιστικού κινήματος, αναγκάστηκε να αναπροσαρμόσει τη στρατηγική και τακτική του απέναντι στο ζήτημα του πολέμου και πιο συγκεκριμένα τη στάση που θα έπρεπε να κρατήσει το εργατικό κίνημα της χώρας σχετικά με τη συμμετοχή ή μη των Η.Π.Α. στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Αυτή η στάση δεν προκύπτει αυτόματα ή «ως δια μαγείας». Απεναντίας, σχετίζεται με την τακτική και της ίδιας της *Κομμουνιστικής Διεθνούς*, η οποία προχώρησε στην αυτοδιάλυση της, με την προοπτική ενίσχυσης του περίφημου «αντιφασιστικού μετώπου», απέναντι στις δυνάμεις του Άξονα.

Αυτή η τακτική βέβαια, αποδεικνύεται ότι είναι εξαιρετικά λαθεμένη καθώς οδηγεί σε μαθηματική οπισθοδρόμηση το ίδιο το *Κομμουνιστικό Κόμμα των Η.Π.Α.*, καθώς και το ίδιο το εργατικό κίνημα της χώρας. Έτσι, αντιμετωπίζει ουσιαστικά απροετοίμαστο, σε πολιτικό και οργανωτικό επίπεδο, την ευθεία επίθεση της αστικής τάξης των Η.Π.Α., το αμέσως επόμενο διάστημα, κατά την περίφημη εποχή του «Μακαρθισμού».

Σε κάθε περίπτωση, το παρόν κεφάλαιο αποτελεί ένα εξόχως αντιπροσωπευτικό παράδειγμα της δυνατότητας ενσωμάτωσης της ίδιας της εργατικής και λαϊκής πάλης γενικά, από το καπιταλιστικό σύστημα, όπως αυτό εφαρμόστηκε και λειτούργησε ειδικά κατά την συγκεκριμένη χρονική περίοδο στις Ηνωμένες Πολιτείες.

4.1. Η συμμετοχή μεταναστών και μη Ελλήνων στις Διεθνείς Ταξιαρχίες

Ένα από τα πιο χαρακτηριστικά και αντιπροσωπευτικά παραδείγματα της αντιφασιστικής πάλης των εργατών όλου του κόσμου, ήταν η συγκρότηση και δράση των *Διεθνών Ταξιαρχιών*, κατά τη διάρκεια του *Ισπανικού Εμφυλίου Πολέμου*, από το 1936 έως το 1939, ενάντια στην φασιστική εγκαθίδρυση του στρατηγού *Φράνκο*. Ο ένοπλος αγώνας των *Διεθνών Ταξιαρχιών*, στο πλευρό του *Ισπανικού Λαϊκού Μετώπου*, μετουσίωσε έμπρακτα το συνδυασμό της αντιφασιστικής πάλης-η οποία λάμβανε διεθνή χαρακτηριστικά- σε συνδυασμό με το ζήτημα της κοινωνικής αλλαγής, στα πρόθυρα ξεσπάσματος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Το σώμα των *Διεθνών Ταξιαρχιών* επάνδρωναν σχεδόν 40.000 αντιφασίστες μαχητές, από 53 χώρες. Μέσα σε αυτό τον αριθμό εντάχθηκαν σχεδόν 500 Έλληνες μαχητές, από την κυρίως Ελλάδα, αλλά και από τους διασπορικούς πληθυσμούς του εξωτερικού, όπως αυτός των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής. Πρέπει να σημειωθεί, ότι το σώμα των Ελλήνων εθελοντών αποτελούνταν πλειοψηφικά από Έλληνες εθελοντές των μεταναστευτικών κέντρων, κυρίως λόγω του νόμου, ο οποίος ψηφίστηκε το 1937 από την κυβέρνηση του Ι. Μεταξά, «...περί απαγορεύσεως στρατολογίας ή αναχωρήσεως εθελοντών εις Ισπανίαν¹³⁰...».

Το μεγαλύτερο μέρος των Ελλήνων εθελοντών μαχητών προερχόταν από τις Ηνωμένες Πολιτείες, κυρίως λόγω της καθοριστικής συμβολής των *Ελληνικών Εκπαιδευτικών Ομίλων*, μετωπικών οργανώσεων της ελληνόφωνης κομμουνιστικής Αριστεράς των Η.Π.Α. Η ετερόκλητη προέλευση των Ελλήνων εθελοντών σε συνδυασμό με τη μη ενιαία άφιξη τους στην Ισπανία, τους επέτρεψε μόνο τον Ιούλιο του 1937, να συνταχτούν σε λόχο με το όνομα «*Νίκος Ζαχαριάδης*», ο οποίος μετονομάστηκε σε «*Ρήγας Φεραίος*», στα τέλη του ίδιου έτους. Ο ελληνικός λόχος, αρχικά συμμετείχε στο τάγμα «*Γκεόργκι Δημητρώφ*», και μετά τη μετονομασία του εντάχθηκε στις γραμμές του τάγματος «*Αβραάμ Λίνκολν*», το οποίο ανήκε με τη σειρά

¹³⁰ Κ. Καρπόζηλου, «Πολεμώντας το φασισμό στην Ισπανία- Οι Έλληνες μαχητές των Διεθνών Ταξιαρχιών», στον: *Ριζοσπάστη*, αρ. φ. 9540, 30.7.2006, σ. 24

του στην δύναμη της 15^{ης} Διεθνούς Ταξιαρχίας, σχηματισμός στον οποίο δρούσαν ήδη Ελληνοαμερικανοί. Μετά από τις μάχες του *Χάραμα*, του *Μπρουνέτ* και του *Τερουέλ*, οι Έλληνες μαχητές διακρίθηκαν για τη δράση τους, με τον ελληνικό λόγο να αναδιοργανώνεται, μέσα από τις γραμμές, αυτή τη φορά, της 129^{ης} Διεθνούς Ταξιαρχίας.

Η ίδια κατεύθυνση του παγκόσμιου κομμουνιστικού και εργατικού κινήματος, μπορεί να αποκρυσταλλωθεί στην επιστολή 7 Ελλήνων αξιωματικών, άρθρα αφιχθέντων στο Ισπανικό Μέτωπο, όπως την αναπαράγει η εφημερίδα *Εμπρός*, όργανο του ελληνικού γραφείου της Κεντρικής Επιτροπής του Κομμουνιστικού Κόμματος των Η.Π.Α. Διαβάζουμε: «...Σας δίνουμε το λόγο της προλεταριακής μας τιμής ότι θα πολεμήσουμε(...)κάτω από τη σημαία του Λαϊκού Μετώπου της Ισπανίας για την απελευθέρωση του ισπανικού λαού από τους επεμβάτες φασίστες και ληστές. Καλούμε όλους τους αντιφασίστες Έλληνες να βοηθήσουν με όλα τα μέσα τον αγώνα του Ισπανικού Λαού και να δουλέψουν ακούραστα για την πραγματοποίηση του Λαϊκού Μετώπου στην Ελλάδα και την ανατροπή της φασιστικής δικτατορίας του Μεταζά¹³¹...». Μια από τις πιο γνωστές, μεταξύ άλλων, φυσιογνωμίες της παγκόσμιας λογοτεχνίας, με αμερικανική καταγωγή, ο οποίος συμμετείχε στο τάγμα «*Αβραάμ Λίνκολν*» των Διεθνών Ταξιαρχιών, με την ιδιότητα του συγγραφέα και ανταποκριτή, ήταν ο Έρνεστ Χέμινγουεϊ.

4.2. Το Σύμφωνο Ρίμεντροπ-Μολότωφ: αναμόρφωση και ενσωμάτωση

Η μελέτη και η ανάδειξη των πτυχών της δράσης και της στάσης του εργατικού κινήματος των Η.Π.Α., παρουσιάζει μια πληθώρα πλευρών, οι οποίες είναι εξαιρετικά διδακτικές στον σημερινό αναγνώστη. Έτσι λοιπόν, η αντίστοιχη μελέτη των προπολεμικών συνθηκών των Ηνωμένων Πολιτειών, προσφέρεται για εξαγωγή καίριων συμπερασμάτων, όσον αφορά το πολιτικό και κοινωνικό υπόβαθρο της χώρας, η οποία είναι πρωταγωνιστής της παρούσας εργασίας. Επομένως, στο μεταίχμιο του παρόντος και του μέλλοντος, οι δείκτες της ιστορίας ορίζουν το υπογάστριο των πολιτικών και κοινωνικών εξελίξεων, στο τέλος της δεκαετίας του 1930.

Οι πολιτικές συνθήκες που επικρατούν στο μεγαλύτερο μέρος της Ευρωπαϊκής ηπείρου, χαρακτηρίζονται από την άνοδο και την εγκαθίδρυση των

---

¹³¹ Κ. Καρπόζηλου, *ό. π.*

φασιστικών και ναζιστικών δυνάμεων σε μια σειρά χώρες, όπως αυτές της Ισπανίας, της Ιταλίας, της Γερμανίας και φυσικά της Ελλάδας, υπό την πρωθυπουργία του Ι. Μεταξά. Παράλληλα, η *Συμφωνία του Μονάχου*, που όριζε την πολιτική του «κατευνασμού», επέτρεψε στις ναζιστικές δυνάμεις της Ευρώπης να ενισχύσουν την πολιτική τους σταθερότητα.

Την ίδια στιγμή όμως, στο εσωτερικό των Ηνωμένων Πολιτειών, η πολιτική της κρατικής παρέμβασης, το πασίγνωστο *New Deal*, φαίνεται να εξασθενεί, λόγω μιας σειράς αλληλένδετων παραγόντων. Αρχικά, όπως άλλωστε αναλύθηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο, η πολιτική του κρατικού προστατευτισμού και της κατοχύρωσης των εργατικών δικαιωμάτων πέρασε μεταξύ «σφύρας και άκμονος». Εν συνεχεία, η οικονομική κρίση του 1937, αν και ήταν πιο αναιμική σε σχέση με αυτή της διετίας 1929-1932, επανέφερε στο προσκήνιο το ζήτημα του χαρακτήρα, που θα έπρεπε να πάρει η επίσημη κρατική μηχανή των Ηνωμένων Πολιτειών. Η συντηρητική αναδίπλωση της *Νέας Συμφωνίας* διαφαίνεται από την αναμόρφωση του ίδιου του πολιτικού σκηνικού, στο εσωτερικό των Η.Π.Α. Μέσα στο Κογκρέσο εμφανίζεται μια νέα πολιτική «συμμαχία» των δυνάμεων του *Ρεπουμπλικανικού Κόμματος* και της «συντηρητικής μερίδας» του *Δημοκρατικού Κόμματος*, η οποία ως σύνολο αντιτίθεται αρχικά στις προοδευτικές-για την εποχή- διατάξεις της *Νέας Συμφωνίας*, κάτω και από τον «υποφαινόμενο» φόβο της επέκτασης των δομών του εργατικού κινήματος, στις νοτιότερες πολιτείες των Η.Π.Α.¹³² Συμπερασματικά, το 1938, όπως υποστηρίζεται, «...δεν ήτο αίσιο¹³³...».

Οι διεθνείς πολιτικές εξελίξεις και πολύ περισσότερο η ύπαρξη της ίδιας της Σοβιετικής Ένωσης, με τη μορφή που είχε το κράτος και η ίδια της η εξουσία, γοήτεψε και επηρέαζε σε πολύ μεγάλο βαθμό, τα μέλη και τους συνοδοιπόρους του *Κομμουνιστικού Κόμματος* των Η.Π.Α. Αφετέρου όμως, η κρατική και πολύ περισσότερο η πολιτική της υπόσταση, αν και φαινόταν σαν η «γη της επαγγελίας» για τους Αμερικάνους και «εξαμερικανισμένους» κομμουνιστές και πρωτοπόρους εργάτες, εντούτοις φαινόταν υποσυνείδητα σαν ένα απατηλό όνειρο για τα δεδομένα των Ηνωμένων Πολιτειών.

Το ζήτημα αυτό αποκτάει πιο συγκεκριμένα χαρακτηριστικά μετά την υπογραφή της *Συμφωνίας για τη μη επίθεση*, μεταξύ των Υπουργών Εξωτερικών της

¹³² Κ. Καρπόζηλος, *Κόκκινη Αμερική- Έλληνες μετανάστες και το όραμα ενός Νέου Κόσμου(1900-1950)*, σ. 337-338

¹³³Κ. Καρπόζηλος, *ό. π.*, σ. 337

Γερμανίας και της Σοβιετικής Ένωσης, *Γιόακιμ φον Ρίμεντροπ* και *Βιάτσεσλαβ Μολότοφ*, στις 23 Αυγούστου 1939, στη Μόσχα. Με βάση αυτό το γεγονός, επιχειρείται, αρχικά από τις επίσημες κρατικές αρχές μια ταύτιση των δυο «ολοκληρωτικών καθεστώτων» όπως αναφέρεται, πλευρά η οποία τουλάχιστον περιθωριοποιούσε-σε πολιτικό και κοινωνικό βαθμό- το ίδιο το *Κομμουνιστικό Κόμμα* και την δράση του. Η ίδια η δράση της *Dies Committee*¹³⁴, που μέχρι τότε ερευνούσε τη δραστηριότητα φασιστικών οργανώσεων στο έδαφος των Ηνωμένων Πολιτειών, προσανατολιζόταν στην έρευνα για τον τυχόν έλεγχο του *Κομμουνιστικού Κόμματος των Η.Π.Α.* «από εξωγενή κέντρα». Η ίδια η απόφαση της 3^{ης} (Κομμουνιστικής) Διεθνούς να επιτρέψει στο *Κομμουνιστικό Κόμμα των Η.Π.Α.* να αποχωρήσει από τις γραμμές της¹³⁵ το Νοέμβριο του 1940, επιτείνει ένα υποφαινόμενο κλίμα ραγίσματος των σχέσεων μεταξύ του Κ.Κ. των Η.Π.Α. και του κράτους της Σοβιετικής Ένωσης.

Η υπογραφή της Συμφωνίας *Ρίμεντροπ-Μολότοφ* αποτελεί ένα γεγονός «προδοσίας» προς τα μέλη και τους φίλους του *Κομμουνιστικού Κόμματος των Η.Π.Α.*, όπως επίσης και ένα γεγονός, το οποίο αποτέλεσε τη βραδυφλεγή βόμβα που μπορούσε δυνητικά να απειλήσει και να εκμηδενίσει τη μετωπική-κυρίως-δράση του Κόμματος, όλο το προηγούμενο διάστημα.

4.3. Η «κοινή» παρουσία μέσα από τη συμμετοχή των Η.Π.Α. στο Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο

Το σύνθημα *I need America, America Needs Me* χαρακτηρίζει εύστοχα τον υποφαινόμενο τόνο της περιόδου κατά την οποία οι Ηνωμένες Πολιτείες εισέρχονται στο πλευρό των Συμμάχων, στο Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Η 13^η Ιουνίου 1942, ημέρα κατά την οποία η πόλη της Νέας Υόρκης κατακλύζεται από ένα μαζικότατο συλλαλητήριο για την είσοδο της χώρας στον πόλεμο, αποτελεί μια μέρα ορόσημο

¹³⁴ (Σημ.) Η *Επιτροπή Έρευνας για τις αντι-Αμερικανικές δραστηριότητες* ιδρύθηκε στις 26 Μαΐου 1938, με επικεφαλής τον *Martin Dies Jr.*, εκ του οποίου η επιτροπή πήρε το ανεπίσημο όνομα της. Ενώ αρχικά η δράση της βασιζόταν στις έρευνες για ναζιστική δραστηριότητα πολιτών, συλλόγων και οργανώσεων, αργότερα προσάρμοσε τη δράση της στην έρευνα για τυχόν κομμουνιστική δράση, η οποία θα αντέκρουε στο εθνικό συμφέρον του κράτους των Ηνωμένων Πολιτειών. «*Dies Committee* (1938–1944)», στην ιστοσελίδα *Wikipedia*, διαθέσιμο στο: https://en.wikipedia.org/wiki/House_Un-American_Activities_Committee, ημερομηνία προσπέλασης: 28/4/2021)

¹³⁵ (Σημ.) Το γεγονός αυτό καθόρισε, ως ένα βαθμό, την μετέπειτα απόφαση της 3^{ης} (Κομμουνιστικής) Διεθνούς να αυτοδιαλυθεί. Η αποχώρηση του Κομμουνιστικού Κόμματος Η.Π.Α. από την 3^η Διεθνή θεωρήθηκε αναγκαία, μετά και από την ψήφιση του *Νόμου Voorhis*, ο οποίος θεωρούσε παράνομη την δράση της 3^{ης} Διεθνούς. Ο Φόστερ, *Η Ιστορία των Τριών Διεθνών*, Αθήνα 1975, σ. 571

στην έκφραση της ενότητας του αμερικάνικου λαού¹³⁶. Το ένθερμο αυτό πλήθος, αποτελούμενο από ένα αρκετά σημαντικό αριθμό μεταναστευτικών κοινοτήτων, αποτελεί μια εν δυνάμει αντιθετική εικόνα. Οι προεξάρχοντες Ιταλοαμερικανοί και Γερμανοαμερικανοί πολίτες, αποτελούν την έκφραση της οργανικής ενσωμάτωσης στους κόλπους της «νέας» αμερικανικής κοινωνίας, τη στιγμή που πάνω από 100.000 κάτοικοι ιαπωνικής καταγωγής, μεταφέρθηκαν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης, όπου κρατούνταν μέχρι τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου¹³⁷.

Σε γενικές γραμμές όμως, το καθοριστικό στοιχείο που αποκρυσταλλώνει και χαρακτηρίζει το παρόν πλαίσιο, είναι αυτό της συνύπαρξης της εκάστοτε εθνοτικής ιδιαιτερότητας η οποία έρχεται σε σύγκλιση με την κοινή αντιπαλότητα απέναντι στις δυνάμεις του ναζιστικού και φασιστικού μετώπου, κατεύθυνση που είχε τεθεί και στα πλαίσια της ίδιας της 3^{ης} Διεθνούς. Το συλλαλητήριο στην 5^η Λεωφόρο της Νέας Υόρκης εικονοποιούσε εύστοχα αυτή την κατεύθυνση. Ο διευθυντής της υπηρεσίας *Foreign Nationalities Branch(F.N.B.)* του *Office of Strategic Services(O.S.S.)*¹³⁸ *DeWitt Poole*, ενδυναμώνοντας το πλαίσιο του δημοκρατικού αμερικανικού φιλελευθερισμού υποστήριξε ότι «...*Οι Ηνωμένες Πολιτείες είναι ένα έθνος 135.000.000 ανθρώπων που σχετίζονται μεταξύ τους όχι με τη φυλετική έννοια, αλλά λόγω της προσήλωσης τους στο δημοκρατικό ιδεώδες(...)*οι Η.Π.Α. είναι πλέον μια μεγάλη δημοκρατική εκλογική περιφέρεια για πολλές άλλες χώρες¹³⁹...».

Πρέπει βέβαια να θυμίσουμε σε αυτό το σημείο, ότι το υποβόσκον αίσθημα δικαιοσύνης που διαφαίνεται στον ορίζοντα, εκτός του ότι έχει διαμορφωθεί μέσα σε συνθήκες εξαιρετικά οξυμένης σύγκρουσης, παραμένει ακόμα σε καθεστώς ταλάντευσης, υπό την έννοια ότι οι κοινωνικές αντιθέσεις της προηγούμενης περιόδου δεν έχουν καμφθεί αλλά και το νέο «πολιτικό» *New Deal* βρίσκεται ακόμα στο στάδιο της επίπλαστης διαμόρφωσης, με τις όποιες μεταβολές εμπεριέχει αυτή η διαδικασία.

¹³⁶ Κ. Καρπόζηλος, *ό. π.*, σ. 343

¹³⁷ (Σημ.) Το μέτρο αυτό πάρθηκε με αφορμή την απειλή ύπαρξης «5^{ης} φάλαγγας», λόγω της επίθεσης των Ιαπωνικών δυνάμεων στον στόλο των Η.Π.Α. στα περίφημα γεγονότα του Περγλ Χαρμπορ.

¹³⁸ (Σημ.) Αυτή την περίοδο δημιουργούνται δυο υπηρεσίες, των οποίων το αντικείμενο ήταν η αναδιοργάνωση των κρατικών υπηρεσιών των Η.Π.Α., με αφορμή την είσοδο της χώρας στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο αλλά και τη δράση με βάση τις μεταπολεμικές συνθήκες. Η πρώτη ήταν το *Foreign Nationalities Branch(F.N.B.)* του *Office of Strategic Services* και η δεύτερη το *Foreign Language Division(F.L.D.)* του *Office of War Information(O.W.I.)*. Κ. Καρπόζηλος, *Κόκκινη Αμερική*, *ό. π.*, σ. 349

¹³⁹ Κ. Καρπόζηλος, *ό. π.*, σ. 350, 351

Μέσα σε αυτές τις συνθήκες, το ζήτημα των μεταπολεμικών συνθηκών με βάση την «κοινή» στάση των Μεγάλων Δυνάμεων απέναντι στην παγκόσμια απειλή της ναζιστικής Γερμανίας, αντικατοπτρίζεται στην πόλη χωνευτήρι της περιόδου αυτής, στην Νέα Υόρκη. Οι μαζικές εισροές Ευρωπαίων μεταναστών, από την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, με πιο γνωστούς τους Άλμπερτ Αϊνστάιν και Μπέρτολτ Μπρέχτ, πιστοποιεί αυτή την κοινωνική και πολιτική δυναμική. Κορυφαίο ίσως δείγμα της επιθυμητής μεταπολεμικής ενότητας ήταν η ίδρυση του *Russian Economic Institute*, στα τέλη του 1942.

Ο Πολωνός οικονομολόγος Όσκαρ Λάνγκε, στο ιδρυτικό Συνέδριο του *Ινστιτούτου*, προσπαθώντας να σταχυολογήσει «το σοσιαλισμό της αγοράς», μια πολιτική πρόταση ανάμεσα στη «φιλελεύθερη» καπιταλιστική οικονομία των Η.Π.Α. και τη σοσιαλιστική, κεντρικά σχεδιασμένη, οικονομία των 5ετών οικονομικών πλάνων της Σοβιετικής Ένωσης, υποστήριζε ότι «...Αν και μεγάλες, οι διαφορές τους δεν είναι τόσο σημαντικές(...)καθώς οι υψηλότερες αξίες του φιλελεύθερου καπιταλισμού και του δημοκρατικού σοσιαλισμού είναι ταυτόσημες¹⁴⁰...».

Το καθοριστικότερο ίσως στίγμα για τις μελλοντικές προοπτικές που αναδύονται, γίνεται ορατό από τη θέση του δικηγόρου, ελληνικής καταγωγής, *Dean Alfange*, ότι η μάχη των ιδεών και των ιδανικών, θα είναι η πραγματικά αποφασιστική μάχη του Πολέμου¹⁴¹. Ο *Dean Alfange* (Κωνσταντίνος Αλφαντζής) συγκεκριμενοποιεί, σαν προσωπικότητα, την μετατόπιση της δράσης του εργατικού κινήματος της εποχής, μπροστά στις νέες συνθήκες. Ήδη από το 1941, ήταν μέλος μιας βραχείας, σε παρέμβαση και δράση, οργάνωσης, η οποία είχε σαν κατεύθυνση την υλική στήριξη της Σοβιετικής Ένωσης, με το όνομα *League for American Unity*.

Η νέα προοπτική που αναδεικνύεται στο προσκήνιο, υποκαθιστά την πάλη για την επαναστατική αλλαγή της εξουσίας στις καπιταλιστικές Η.Π.Α. στην θέσπιση ενός πολιτικού προγράμματος, το οποίο βασίζεται στις αρχές του «παλαιότερου» *New Deal*. Η νέα αυτή πρόταση αναδεικνύει την ανάγκη της διεθνούς συνεργασίας για την μεταπολεμική ανοικοδόμηση και την θεσμοθέτηση των εκάστοτε διασυνοριακών διαφορών. Η υποψηφιότητα του Κ. Αλφαντζή για τη θέση του κυβερνήτη της πολιτείας της Νέας Υόρκης με το *American Labor Party* στις εκλογές του 1942,

¹⁴⁰ O. Lange, «*The Working Principles of the Soviet Economy*», στο: *USSR Economy and the War*, Νέα Υόρκη 1943, σ. 46

¹⁴¹ «*Dean Alfange papers (1927-1988)*», στην ιστοσελίδα: *archives. nypl*, διαθέσιμο στο: <http://archives.nypl.org/mss/46#overview>, ημερομηνία προσπέλασης: 17.5.2021

συγκεντρώνοντας το 17% της προτίμησης των ψηφοφόρων¹⁴², επαναφέρει τη *Νέα Συμφωνία* στο προσκήνιο, υπό το πρίσμα ότι η σύναψη ενός νέου «κοινωνικού συμβολαίου» ήταν αναγκαία, ούτως ώστε οι Ηνωμένες Πολιτείες, ως μια από τις ισχυρότερες οικονομικά χώρες, να μπορέσει να ηγηθεί του περίφημου «αντιφασιστικού» μετώπου, απέναντι στη ναζιστική Γερμανία του Α. Χίτλερ.

4.3.1. Η αυτοδιάλυση της Κομμουνιστικής Διεθνούς στο πλαίσιο του παγκόσμιου «αντιφασιστικού μετώπου»

Μέσα στο πλαίσιο του λεγόμενου «αντιφασιστικού μετώπου» και ενόψει της απόφασης για την έναρξη του δεύτερου μετώπου, ζήτημα που αποφασίστηκε από τη *Διάσκεψη της Τεχεράνης* το 1943, αδιαμφισβήτητα το πιο κρίσιμο γεγονός ήταν η απόφαση για την αυτοδιάλυση της 3^{ης} (Κομμουνιστικής) Διεθνούς, στις 15.5.1943, στη Μόσχα.

Αρχικά, η απόφαση της αυτοδιάλυσης δημιούργησε θετικές διαθέσεις εκ μέρους των αστών πολιτικών της εποχής, υπό το πρίσμα ότι η απόφαση αυτή χωρίς τις ιδεολογικές αγκυλώσεις του παρελθόντος, ήταν πλέον ικανή να ενισχύσει το περίφημο «αντιφασιστικό» μέτωπο, αλλά και την πολυπόθητη μεταπολεμική σταθερότητα. Ενδεικτικά, η ίδια η Απόφαση αναφέρει ότι «...πολύ ακόμα καιρό πριν από τον πόλεμο γινόταν όλο και πιο σαφές, πως όσο γινόταν πιο περίπλοκη, τόσο η εσωτερική, όσο και η διεθνής κατάσταση κάθε χώρας, η λύση των προβλημάτων του εργατικού κινήματος κάθε χώρας με τη μεσολάβηση ενός διεθνούς κέντρου θα προσκρούσει σε αζεπέραστες δυσκολίες¹⁴³...».

Κρίνοντας σε αυτό το σημείο το γεγονός της αυτοδιάλυσης της 3^{ης} Διεθνούς, είναι χρήσιμο να ορίσουμε ορισμένα συμπεράσματα, τα οποία θα ενισχύσουν αφενός την ίδια την αξία της σαν τη διεθνή οργανωτική και συντονιστική οργάνωση του παγκόσμιου κομμουνιστικού κινήματος, αλλά αφετέρου θα διασαφηνίσουν και πλευρές που άπτονται του καθήκοντος, της θέσης που πρέπει να παίρνει κάθε κομμουνιστικό κόμμα, σε συνθήκες πολέμου, ανεξαρτήτως συσχετισμών, διεθνών ή εγχώριων.

Έτσι, ξεκινώντας από το γεγονός ότι σε μια σειρά χώρες, με προεξάρχουσα την ίδια τη Σοβιετική Ένωση, αλλά και χώρες όπως η Ελλάδα και η Γιουγκοσλαβία, το ίδιο το εργατικό κίνημα ανέπτυξε μια εθνικοαπελευθερωτική πάλη, η οποία εκτός

¹⁴²Κ. Καρπόζηλος, *ό. π.*, σ. 361

¹⁴³Ο. Φόστερ, *Η Ιστορία των Τριών Διεθνών*, σ. 569-570

του ότι ξεχωρίζει για τα χαρακτηριστικά, την έκταση και την ίδια την κατεύθυνση της, προσδίδει στην ίδια την 3^η Διεθνή τον χαρακτήρα της αξίας που την διέκρινε, όσον αφορά την κατεύθυνση της πάλης από την πολιτική πρωτοπορία των χωρών που αναφέρονται, δηλαδή των εκάστοτε Κομμουνιστικών Κομμάτων.

Επομένως, η αυτοδιάλυση της 3^{ης} Διεθνούς κρίνεται ως μια πολιτική και τακτική υποχώρηση, σε συνθήκες να μεν πολέμου, αλλά και ιδιαίτερης ανάπτυξης του διεθνούς εργατικού και κομμουνιστικού κινήματος, συμπεριλαμβανομένων και των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής.

4.4. Οι ελληνόφωνοι εργατικοί πληθυσμοί μπροστά στις νέες συνθήκες

Η κατοχή της Ελλάδας από τις ναζιστικές δυνάμεις του Άξονα, σε συνδυασμό βέβαια και με την αντίθεση στο φασιστικό καθεστώς του Ι. Μεταξά, αποτέλεσε ένα ορόσημο στην πολιτική και κοινωνική αναδιαμόρφωση των οργανώσεων των ελληνόφωνων πληθυσμών των Η.Π.Α., αλλά και του ίδιου του *Κομμουνιστικού Κόμματος*. Τον Αύγουστο του 1941, στο Σινσινάτι του Οχάιο, η *American Hellenic Educational Progressive Association*, γνωστή ως *A.H.E.P.A.*, στο ετήσιο συνέδριό της, αποφασίζει να συγκαλέσει ένα συνέδριο όλων των ελληνοαμερικανικών οργανώσεων, με σκοπό τον κοινό συντονισμό και τη δράση σχετικά με τις συνθήκες που είχαν διαμορφωθεί στην Ελλάδα. Το αποτέλεσμα αυτού του συνεδρίου ήταν η ίδρυση της *Αμερικανικής Πανελληνίου Ομοσπονδίας*, η οποία συνέδεε τη δράση της με την ήττα του φασιστικού καθεστώτος του Ι. Μεταξά (κατ' επέκταση και των μετέπειτα κυβερνήσεων που στηρίζονταν από τις δυνάμεις του Άξονα) και την αποκατάσταση των δημοκρατικών θεσμών στην Ελλάδα.

Διαμορφώνεται έτσι μια αντίληψη η οποία συνδέει την ανάγκη υπεράσπισης της αμερικανικής δημοκρατίας, η οποία θα μπορούσε να αποτελέσει τη βάση για την έκφραση μιας έμπρακτης αντίθεσης στις φασιστικές και ναζιστικές κυβερνήσεις της Ελλάδας. Η ίδρυση της *Greek American Labor Committee*, το 1943, κεφαλαιοποιεί ακόμα περισσότερο αυτή τη δυναμική. Βασική κατεύθυνση της οργάνωσης αυτής ήταν η «υποχρέωση» της υποστήριξης της δράσης του *E.A.M.*, ως αποτέλεσμα της ανωτερότητας της αμερικανικής δημοκρατίας.

Επίσης, δημιουργείται ένα «ιδιόμορφο» μέτωπο, το οποίο συνενώνει φιλελεύθερες και κομμουνιστικές δυνάμεις, πάνω στη βάση της αντίθεσης ενάντια στους μεταξικούς μηχανισμούς, οι οποίοι δρούσαν στις Η.Π.Α., στην ανάγκη

υποστήριξης του αγώνα του *E.A.M.* στην Ελλάδα και στην «από κοινού» υποστήριξη του προπολεμικού *New Deal*. Η προαναφερθείσα υποψηφιότητα του Έλληνα Κ. Αλφαντζή(Dean Alfange) με το *American Labor Party*, αποτύπωνε ίσως με τον πιο αντιπροσωπευτικό τρόπο τις νέες συνισταμένες που διαμορφώνονται αυτή την περίοδο. Το *Ελληνοαμερικανικό Βήμα* υποστήριξε ότι «...η βοήθεια προς την Ελλάδα περνούσε μόνο από ένα δρόμο: την υποστήριξη προς τον Πρόεδρο Ρούζβελτ στη μάχη ενάντια στο Χιτλερισμό¹⁴⁴...».

4.5. Οι ελληνόφωνες εργατικές οργανώσεις των Η.Π.Α. μέσα στις νέες εξελίξεις

Η ιδεολογική και πολιτική αυτή μετακίνηση, όπως αναλύθηκε ευθύς προηγουμένως, επηρεάζει αναμφισβήτητα και τις ελληνόφωνες εργατικές ενώσεις, ως ένας διακριτός πυρήνας μέσα στο εργατικό και ευρύτερο λαϊκό κίνημα των Η.Π.Α. Έτσι, στις αρχές του 1943, η *Ελληνική Εκπαιδευτική Ομοσπονδία* μετονομάζεται σε *Ελληνοαμερικανική Αλληλοβοηθητική Ένωση*, με τους τοπικούς της συνδέσμους να εντάσσονται στο οργανωτικό διάγραμμα της αλληλοβοηθητικής *International Workers Order*.

Πρέπει να σημειωθεί ότι ήδη από το προηγούμενο διάστημα, η πρώην *Ελληνική Εκπαιδευτική Ομοσπονδία*, είχε αφαιρέσει από το καταστατικό της όλες τις αναφορές περί «ταξικής πάλης», εναρμονιζόμενη με τις νέες πολιτικές και ιδεολογικές μετατοπίσεις. Η κυκλοφορία του *Ελληνοαμερικανικού Βήματος* σταθεροποιείται στα 5.000 φύλλα μηνιαίως. Παράλληλα, η μετεγκατάσταση στη Νέα Υόρκη της *Ομοσπονδίας Ελληνικών Ναυτεργατικών Οργανώσεων*, του ανώτερου συνδικαλιστικού οργάνου ενός από τα πιο δυναμικά τμήματα του ελληνικού εργατικού κινήματος αυτή την εποχή, προσφέρει στα μέλη του *Κομμουνιστικού Κόμματος των Η.Π.Α.* και στο εργατικό κίνημα γενικότερα, ένα πολύτιμο πολιτικό υπόβαθρο, αναδεικνύοντας πέρα από τον Ατλαντικό εξαιρετικά ελπιδοφόρες πλευρές της πάλης του *Εθνικού Απελευθερωτικού Μετώπου*, στους ελληνόφωνους διασπορικούς πληθυσμούς των Ηνωμένων Πολιτειών.

Μέσα σε αυτές τις ευμετάβλητες συνθήκες, οι ελληνόφωνες εργατικές οργανώσεις, βασιζόμενες στον αντιφασιστικό και εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα του *E.A.M.*, προσπαθούν να συνδέσουν πολιτικά τα στοιχεία της «μητέρας πατρίδας» με τις ιδιαίτερες συνθήκες της χώρας διαμονής, μπροστά στο μεταπολεμικό μέλλον. Η

¹⁴⁴(Σημ.) Η εφημερίδα *Ελληνοαμερικανικό Βήμα* αποτελεί μετονομασία του παλαιότερου τίτλου *Εμπρός*. Κ. Καρπόζηλος, *ό. π.*, σ. 373

*Greek American Labor Committee*¹⁴⁵, που ιδρύεται τον Οκτώβριο του 1943, αποτελεί το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα. Οι οργανώσεις αυτές, μετωπικού κυρίως χαρακτήρα, συσπειρώνουν στο πολιτικό τους δυναμικό τάσεις από την κομμουνιστική αριστερά μέχρι την ρεπουμπλικανική δεξιά, στα πρότυπα του προγενέστερου *Λαϊκού Μετώπου*¹⁴⁶.

Πρέπει να τονιστεί βέβαια πως το πιο χαρακτηριστικό «σημείο τριβής», ανάμεσα στις φιλελεύθερες τάσεις και το κομμουνιστικό «μπλόκ», ήταν αυτό της στάσης απέναντι στο *E.A.M.* Οι ελληνόφωνες εφημερίδες της εποχής συντάσσονται πάνω σε αυτό το διαμορφωμένο δίπολο, με το φιλελεύθερο *Εθνικό Τύπο* να κυκλοφορεί σε 6.000 φύλλα και η μοναρχική και φιλοκυβερνητική *Ατλαντίς* αντίστοιχα στα 16.000 φύλλα. Στον αντίποδα, ο *Ελληνικός Κήρυξ* κυμάνθηκε στα 13.000 φύλλα με το *Ελληνοαμερικανικόν Βήμα* στα 6.000 φύλλα αντίστοιχα¹⁴⁷. Το ενημερωτικό δελτίο της *Greek American Labor Committee*, με τίτλο *Bulletin of the Greek American Committee for National Unity*, υπερθεμάτιζε περί της προβολής των πολιτικών και στρατιωτικών επιτευγμάτων του *Εθνικού Απελευθερωτικού Μετώπου* στην Ελλάδα, καταγγέλλοντας παράλληλα τις πολιτικές διεργασίες, που στρέφονταν ενάντια σε αυτή τη δυναμική που είχε αναπτυχθεί.

4.6. Η στάση «ευθύνης» του Κομμουνιστικού Κόμματος Η.Π.Α.

Οι διαμορφωτικές κινήσεις δημιουργίας του παγκόσμιου αντιφασιστικού μετώπου αλλά και της μεταπολεμικής σταθερότητας δεν θα μπορούσαν να μην επηρεάσουν και το *Κομμουνιστικό Κόμμα των Η.Π.Α.* Η γραμμή συσπείρωσης για την επαναστατική αλλαγή του καπιταλισμού στη χώρα των Η.Π.Α. δίνει τη θέση της στην στρατηγική της ενδυνάμωσης της εγχώριας βιομηχανίας-και δη της πολεμικής- και πολύ περισσότερο της στήριξης της για τη συμμετοχή των Ηνωμένων Πολιτειών στον

¹⁴⁵(Σημ.) Τον Αύγουστο του 1944, μετονομάζεται σε *Greek American Committee for National Unity*. Κ. Καρπόζηλος, *ό. π.*, σ. 381

¹⁴⁶(Σημ.) Η θέση για τη δημιουργία Λαϊκών Μετώπων βασίζεται στην απόφαση της 13^{ης} Συνόδου της Εκτελεστικής Επιτροπής της Κομμουνιστικής Διεθνούς το 1933, η οποία επικυρώθηκε από το 7^ο Συνέδριο της Κ. Δ., το 1935. Η νέα πολιτική κατεύθυνση της συμμαχίας κομμουνιστικών κομμάτων με σοσιαλδημοκρατικές και φιλελεύθερες δυνάμεις, βασιζόταν στις ακόλουθες προϋποθέσεις:

«...α) Ο αστικός κρατικός μηχανισμός να είναι τόσο εξασθενημένος, ώστε να μην μπορεί να αποτρέψει τη συγκρότηση αντιφασιστικής κυβέρνησης. β) Οι πλατιές μάζες των εργαζομένων να παλεύουν ενάντια στο φασισμό, αλλά να μην είναι ώριμες να πολεμήσουν για τη σοσιαλιστική εξουσία. Η ριζοσπαστικοποίηση στο εσωτερικό των σοσιαλδημοκρατικών και των άλλων κομμάτων του μετώπου να είναι τέτοια, ώστε να απαιτείται η άμεση τιμωρία των φασιστών και να καταδικάζονται όσοι δεν επιθυμούν συνεργασία με τους κομμουνιστές...». Γ. Ντιμιτρόφ, *Ο φασισμός*, Αθήνα, 1975, σελ. 90

¹⁴⁷D. Georgakas, «Constantine Yavris: Propaganda in the Greek-American Community (21. 4. 1944) », στο: *Journal of the Hellenic Diaspora* 14, τχ. 1-2(1987), σ. 123-126

Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Η τουλάχιστον κριτική στάση του Κομμουνιστικού Κόμματος απέναντι στην σύναψη της Συμφωνίας *Μολότωφ-Ρίμεντροπ* δίνει τη θέση της στην ένταση της πολεμικής προετοιμασίας, η οποία θα οδηγούσε σε μια διαφαινόμενη και επιθυμητή στήριξη του «απατηλού ονείρου», της Σοβιετικής Ένωσης.

Αυτή η μεταστροφή γίνεται ορατή ήδη από το 1942, όπου το *Ελληνοαμερικανικόν Βήμα*, απαντώντας σε παράπονα αναγνωστών του για τη στάση της εφημερίδας όσον αφορά την επίσκεψη του Βασιλιά Γεωργίου Β΄ στη Νέα Υόρκη, υποστηρίζει ότι «...δεν συμφέρει εις τον αγώνα σήμερα να φέρνωμεν επί τάπητος ζητήματα τα οποία εκ της φύσεως των προκαλούν αντεγκλήσεις¹⁴⁸...». Τα μέλη του Κομμουνιστικού Κόμματος των Η.Π.Α. τάσσονταν πλέον ανοιχτά υπέρ της τόνωσης της εσωτερικής ασφάλειας, ως προγεφύρωμα της πολεμικής προσπάθειας της χώρας. Οι αγώνες του παρελθόντος «...είναι σίγουρο ότι θα αποδειχτούν ένα εμπόδιο στην πολεμική προσπάθεια¹⁴⁹...», ενώ στο ίδιο στίγμα το *Ελληνοαμερικανικόν Βήμα* διακήρυσσε: «...ας υποστώμεν τας στερήσεις του πολέμου ευθύμως και αοργύστως¹⁵⁰...». Μέσα στα νέα αυτά πλαίσια, η ένταξη στις γραμμές του Κομμουνιστικού Κόμματος των Η.Π.Α. προϋπέθετε μια σχετική συμφωνία πάνω σε αρχές, όπως αυτές της προόδου και της ένταξης στο διαμορφωθέν μέτωπο ενάντια στις δυνάμεις του Άξονα¹⁵¹. Οι Αμερικάνοι και μη κομμουνιστές, απεμπολώντας τις αρχές της ταξικής πάλης για την επαναστατική ανατροπή, μετατρέπονται σε μια «υπεύθυνη» πολιτική δύναμη του πολιτικού καθεστώτος της χώρας, «αναβαθμίζοντας» την πολιτική τους παρουσία.

4.6.1. «...Όταν η Ανάγκη (δεν) γίνεται Ιστορία...»

Το 1944, ήταν ένα έτος ορόσημο για το παγκόσμιο κομμουνιστικό κίνημα όπως επίσης αποτελεί και ένα κομβικό σταθμό στην εξέλιξη της παρούσας έρευνας. Ο Γενικός Γραμματέας της Κεντρικής Επιτροπής του Κομμουνιστικού Κόμματος Η.Π.Α., *Ερλ Μπράουντερ*, στις αρχές του έτους, ανακοινώνει την απόφαση του, η οποία όριζε την αυτοδιάλυση του Κομμουνιστικού Κόμματος και τη διάχυση του, από τον Μάιο του ιδίου έτους, υπό την μορφή της *Communist Political Association*,

¹⁴⁸Π. Χαρισιάδης, «Επί τη ευκαιρία της εδώ αφίξεως του Βασιλέως και της κυβερνήσεως Τσουδερού», στο: *Ελληνοαμερικανικόν Βήμα*, , χ.α., 19.6.1942, σ. 4

¹⁴⁹Κ. Καρπόζηλος, *ό. π.*, σ. 377

¹⁵⁰I. Howe-L. Coser, *The American Communist Party: A Critical History*, Νέα Υόρκη 1962, σ. 408

¹⁵¹ *ό. π.*, σ. 420

στο αντιφασιστικό μέτωπο των Ηνωμένων Πολιτειών. Αυτή η απόφαση του *E. Μπράουντερ* βασίστηκε στο σκεπτικό του, το οποίο ανακοίνωσε στις 12.12.1943, το οποίο ερμήνευε την προαναφερθείσα Διάσκεψη της Τεχεράνης ως «...τη μεγαλύτερη στιγμή της παγκόσμιας ιστορίας¹⁵²...».

«...Αναχωρώντας από την ορθοδοξία¹⁵³...», έθετε την προοπτική της διάχυσης των κομματικών δυνάμεων στους κόλπους του *Δημοκρατικού Κόμματος*, όπου μαζί με τη συμμαχία του *New Deal*, θα αποτελούσαν από κοινού ένα μοχλό πίεσης, όσον αφορά τη «δημοκρατική» και «δίκαιη» εσωτερική και εξωτερική πολιτική των Η.Π.Α. κατά τη διάρκεια και μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Το υπόβαθρο της συγκεκριμένης απόφασης βασιζόταν στο ζήτημα της συμμετοχής των Η.Π.Α. σε ένα παγκόσμιο πρόγραμμα ανοικοδόμησης, αμέσως μετά τη λήξη του πολέμου, στο πλευρό της Σοβιετικής Ένωσης. Θεμέλιος λίθος αυτής της συλλογιστικής αποτελούσαν τα αντιστασιακά κινήματα της Ευρώπης, τα οποία θα μπορούσαν να γίνουν(οιωνεί) το υπογάστριο των μελλοντικών εξελίξεων του μεταπολεμικού κόσμου.

Σε αυτή την κατεύθυνση συντασσόταν και ο Πολωνός οικονομολόγος *Ο. Λάνγκε*, υποστηρίζοντας ότι «...Αν και οι διαφορές αυτές είναι σημαντικές, ο μηχανισμός με τον οποίο η σοβιετική κυβέρνηση προχωρά το επενδυτικό της πρόγραμμα είναι ακριβώς ο ίδιος με τον μηχανισμό μέσω του οποίου η κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών εκτελεί το πολεμικό της πρόγραμμα¹⁵⁴...».

Σε αυτό το σημείο, είναι χρήσιμο να εξεταστεί, σε πρώτο στάδιο, η ιστορική-από πολλές απόψεις-απόφαση του *Γραμματέα του Κομμουνιστικού Κόμματος των Η.Π.Α.*, η οποία βέβαια ήταν η κατάληξη μιας ιδεολογικής αναμόρφωσης του ίδιου του Κόμματος, μέσα στην περίοδο του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Οι προηγηθείσες αποφάσεις της *Κομμουνιστικής Διεθνούς*, αρχικά για τη δημιουργία των *Λαϊκών Μετώπων* και μετέπειτα για την αυτοδιάλυση της, εκτός του ότι δεν προέβλεπε την αυτοδιάλυση των εκάστοτε Κομμουνιστικών Κομμάτων, δεν πρέπει να συνδέεται με την απόφαση, όχι μόνο της αυτοδιάλυσης του *Κομμουνιστικού Κόμματος των Η.Π.Α.*, αλλά και κανενός Κομμουνιστικού Κόμματος, ιδιαίτερα σε εμπόλεμη περίοδο. Ακόμα και η *Διάσκεψη της Τεχεράνης*, εκτός του ότι δεν προέβλεπε κάτι τέτοιο, δεν

¹⁵² Κ. Καρπόζηλος, *ό. π.*, σ. 388

¹⁵³ Κ. Καρπόζηλος, *ό. π.*, σ. 389

¹⁵⁴ Ο. Lange, «The Working Principles of the Soviet Economy», στο: *USSR Economy and the War*, Νέα Υόρκη 1943, σ. 44

ήταν όμως και σε θέση να το κάνει, λόγω και των συσχετισμών στην πλευρά των Συμμαχικών Δυνάμεων.

Παράλληλα, οι Αμερικάνοι και μη κομμουνιστές, τουλάχιστον από το πρίσμα της οπτικής, η οποία εντασσόταν στις δομικές συνθήκες του «αμερικανικού» καπιταλισμού, θεωρούν ότι επιβεβαιώνεται η θέση τους περί της ανάδειξης ενός νέου δίπολου. Η αντίθεση κεφαλαίου και εργασίας είχε δώσει τη θέση της στην αντίθεση προόδου και αντίδρασης, δηλαδή των αντιφασιστικών δυνάμεων ενάντια στους υποστηρικτές των δυνάμεων του Άξονα. Τα ίδια τα αντιστασιακά κινήματα της Ευρώπης, ειδικά αυτό της Ελλάδας, πιστοποιούσαν και ενίσχυαν αυτή την πολιτική και τακτική αλληλουχία.

Χαρακτηριστικό δείγμα των αναθεωρητικών απόψεων του *Ε. Μπράουντερ*, είναι η αναφορά προς το πρόσωπο του, από τον *Ουίλιαμ Φόστερ*, Πρόεδρο του Κομμουνιστικού Κόμματος Η.Π.Α. Διαβάζουμε: «...Στον ενθουσιασμό του για μια εθνική ενότητα στη βάση της συνεργασίας των τάξεων εξήγησε σε λόγο του στο *Bridgeport* (του Κονέκτικατ) στις 12 Δεκέμβρη 1943: «Αν ο Τζ. Π. Μόργκαν (στο πνεύμα της *Τεχεράνης*) υποστηρίζει αυτόν τον συνασπισμό και κάνει ανάλογες παραχωρήσεις, εγώ σαν κομμουνιστής είμαι πρόθυμος να του σφίξω το χέρι και να συνοδοιπορήσω μαζί του για να τον πραγματοποιήσουμε¹⁵⁵...».

Λίγο διάστημα αργότερα, συγκεκριμένα τον Απρίλιο του 1945, η «δαμόκλειος σπάθη» στράφηκε ενάντια στον *Ε. Μπράουντερ* και στα μέλη της νέας κομμουνιστικής ένωσης. Συγκεκριμένα, ο *Ζακ Ντυκλό*, Γραμματέας του Κομμουνιστικού Κόμματος Γαλλίας, την περίοδο κατοχής της Γαλλίας από τις δυνάμεις της ναζιστικής Γερμανίας, μέσω του θεωρητικού περιοδικού *Cahiers du Communisme*, επικρίνει την απόφαση του Κομμουνιστικού Κόμματος των Η.Π.Α. και του ίδιου του Γραμματέα του για την απόφαση της αυτοδιάλυσης, υποστηρίζοντας ότι «...τίποτα δεν δικαιολογεί, κατά τη γνώμη μας, την αυτοδιάλυση του αμερικανικού Κομμουνιστικού Κόμματος¹⁵⁶...». Το Κομμουνιστικό Κόμμα των Η.Π.Α. επανενεργοποιείται και ο τέως Γραμματέας του, *Ε. Μπράουντερ* διαγράφεται από τις γραμμές του.

¹⁵⁵Κ. Γκόσβαϊλερ, *Αναθεωρητισμός και σοσιαλισμός μετά το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο, μπραουντερισμός μορφή του μεταπολεμικού αναθεωρητισμού*, στην ιστοσελίδα: *komep*, τχ. 2(2021), διαθέσιμο στο: <https://www.komep.gr/m-article/b242ceb1-ff2b-11e9-95d7-3ed1504937da/>, ημερομηνία προσπέλασης: 4/5/2021

¹⁵⁶W. Foster, *Marxism-Leninism vs. Revisionism*, Νέα Υόρκη 1946, σ. 21-35

Αρχικά, πρέπει να σημειωθεί ότι οι Μεγάλες Δυνάμεις της εποχής, με αφορμή και το ξέσπασμα του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, προσαρμόστηκαν στις εξελίξεις, οι οποίες απαιτούσαν την αντιμετώπιση της επεκτεινόμενης ναζιστικής Γερμανίας. Πιο συγκεκριμένα, η αναδυόμενη οικονομικά δύναμη των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, προσάρμοσε σχετικά εύστοχα την ίδια την οικονομικοπολιτική της στάση στα νέα δεδομένα. Μέσα σε αυτές τις συνθήκες, το εργατικό κίνημα της χώρας της «δημοκρατίας και των ευκαιριών» προσάρμοσε την τακτική και δράση του, αφενός μπροστά στα νέα δεδομένα, με αφορμή την πολεμική προετοιμασία, αφετέρου όμως πλέοντας σε αχαρτογράφητες θάλασσες, όσον αφορά το μεταπολεμικό περιβάλλον.

Σε αυτό το σημείο, χρήζει μελέτης η στάση του παγκόσμιου εργατικού και κομμουνιστικού κινήματος, με βάση τις αποφάσεις του καθοδηγητικού του οργάνου, της 3^{ης} (Κομμουνιστικής) Διεθνούς. Το παγκόσμιο εργατικό και κομμουνιστικό κίνημα, προτάσσει την ανάγκη δημιουργίας ενός ευρέος αντιφασιστικού μετώπου, χωρίς τις διαχωριστικές δικλίδες ασφαλείας του παρελθόντος, υποτάσσοντας την αρχή της «πάλης των τάξεων» στην «ανάγκη για τον αντιφασιστικό αγώνα» και τη δημιουργία μεταπολεμικών «δημοκρατικών καθεστώτων», ως προϊόν της πάλης των αντιστασιακών και εθνικοαπελευθερωτικών κινημάτων σε μια σειρά χώρες, μια εκ των οποίων ήταν και η Ελλάδα.

Ε' Κεφάλαιο

Μακαρθισμός: το κυνήγι μαγισσών που «έριξε τις μάσκες»

«...Τα προβλήματα των Ηνωμένων Πολιτειών μπορούν να περιοριστούν σε δυο λέξεις: Ρωσία στο εξωτερικό, εργάτες στο εσωτερικό¹⁵⁷...».

Η δήλωση αυτή αντικατοπτρίζει σε εξαιρετικά αντιπροσωπευτικό βαθμό το χαρακτήρα μιας περιόδου, η οποία χαρακτηρίζεται από μια εκτεταμένη και πολύπλευρη κρατική καταστολή στο εσωτερικό των Ηνωμένων Πολιτειών παράλληλα με μια επιθετική πολιτική προς τον άλλοτε «σύμμαχο» των Ηνωμένων Πολιτειών, τη Σοβιετική Ένωση και πολύ περισσότερο προς το ίδιο το σοσιαλιστικό σύστημα. Το στίγμα της εξωτερικής και εσωτερικής πολιτικής των Η.Π.Α. γίνεται ορατό, μέσα από το παρακάτω απόσπασμα.

Έτσι, διαβάζουμε, πως «...Η ορμή του φιλοσοβιετικού αισθήματος, που φούντωσε στη διάρκεια του πολέμου με τη μορφή της υποστήριξης προς τη Μεγάλη Συμμαχία, συνεχίστηκε και μετά από την ανακωχή με αμείωτη ένταση. Αυτό δυσχέρανε την προσπάθεια της κυβέρνησης να σκληρύνει τη διπλωματική πολιτική της. Γι' αυτόν τον λόγο, πιστεύουν οι παρατηρητές, οργανώθηκε μια εκστρατεία με σκοπό την επίτευξη μιας καλύτερης ψυχολογικής ισορροπίας στην κοινή γνώμη¹⁵⁸...».

Ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του 1940, και συγκεκριμένα μόνο το 1945 και το 1946, σχεδόν 8.000.000 μέλη συνδικάτων, σε όλες τις πολιτείες των Η.Π.Α., διακήρυξαν τη στόχευση του αγώνα τους, η οποία δεν ήταν άλλη από την κατοχύρωση αξιοπρεπών μισθών αλλά και συνθηκών δουλειάς. Μια σειρά βιομηχανικά μεγαθήρια της εποχής, με προεξάρχουσες τις βιομηχανίες τις *General Motors* και *General Electric*, αποδέχτηκαν την δράση των συνδικάτων, το δικαίωμα των εργατών να οργανώνονται σε αυτά, αλλά και την κατοχύρωση μισθολογικών αυξήσεων, που κυμάνθηκαν στα 19 σεντς ανά ώρα. Πρέπει να σημειωθεί βέβαια ότι, αν και παρατηρείται μια γενική αύξηση των μισθών στις Η.Π.Α., σε σχέση με το 1941, ύψους 15%, την ίδια στιγμή παρατηρείται και μια αύξηση των γενικών τιμών κατά 45%¹⁵⁹.

¹⁵⁷ Δήλωση του Τ. Ε. Ουίλσον, προέδρου της General Electric και μετέπειτα μέλους της κυβέρνησης Χ. Τρούμαν, στις 10.10.1946. Ρ. Μπογερ, Χ. Μορέ, *Η άγνωστη ιστορία του εργατικού κινήματος των ΗΠΑ-Από τον Εμφύλιο μέχρι το μακαρθισμό*, Αθήνα 2020, σ. 617

¹⁵⁸ Σ. Σούλτσμπεργκερ, στην: *New York Times*, χ.α., 21.3.1946,

¹⁵⁹ Ρ. Μπόγερ- Χ. Μορέ, *Η άγνωστη ιστορία του εργατικού κινήματος των ΗΠΑ- Από τον Εμφύλιο μέχρι το μακαρθισμό*, Αθήνα 2020, σ. 615-616

5.1. Ο Νόμος *Ταφτ- Χάρτλεϊ*

Το μέτωπο της «εσωτερικής απειλής» ορίζεται από την έγκριση του *Νόμου Ταφτ- Χάρτλεϊ* από το Κογκρέσο των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, τον Ιούνιο του 1947, επί προεδρίας *Χάρυ Τρούμαν*. Ο παρών νόμος, ήταν μια αναμόρφωση του παλαιότερου *Νόμου Wagner*, στα πλαίσια της *Δίκαιης Συμφωνίας* του Προέδρου *Χ. Τρούμαν*.

Με την αναμόρφωση που σημειώνεται, μπαίνει πλέον στο στόχαστρο η ίδια η δράση του εργατικού κινήματος των Η.Π.Α., καθώς μεταξύ άλλων καθοριζόταν η υποχρεωτική ανασταλτική περίοδος των 60 ημερών για την κήρυξη απεργίας, το δικαίωμα του *λοκ άουτ*¹⁶⁰ εκ μέρους της επιχείρησης όταν οι εργαζόμενοι προχωρούσαν σε κήρυξη απεργίας, η παύση των προσλήψεων μέσω της σύναψης συλλογικής σύμβασης εργασίας και μια σειρά μέτρα της ίδιας κατεύθυνσης. Με βάση την ψήφιση αυτού του Νόμου, περισσότεροι από 2.000.000 κρατικοί υπάλληλοι θεωρήθηκαν υπαίτιοι για «ανατρεπτική και κομμουνιστική δράση ενάντια στην εθνική ασφάλεια».

Μέσα στην αντίστοιχη περίοδο και συγκεκριμένα από το 1947 μέχρι και το 1952, τα τελικά κέρδη των αμερικανικών εταιρειών ξεπέρασαν τα 110 δισεκατομμύρια δολάρια, ενώ επιπλέον 300 δις δολάρια δόθηκαν από τις αντίστοιχες κυβερνήσεις των Η.Π.Α. για τα εξοπλιστικά προγράμματα της χώρας, στα πρόθυρα του λεγόμενου «Ψυχρού Πολέμου»¹⁶¹.

Κρίνοντας λοιπόν, σε αρχικό στάδιο την αυγή της επονομαζόμενης περιόδου του «Μακαρθισμού», καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι το εργατικό κίνημα των Η.Π.Α. και πολύ περισσότερο το ίδιο το περιεχόμενο της δράσης που είχε πάρει, όλο το προηγούμενο διάστημα, μπαίνει στο στόχαστρο των ίδιων των κυβερνήσεων της χώρας αλλά και της οικονομικής της ελίτ, με αποκορύφωμα την ένταση των διώξεων, με πλείστες μορφές, ζητήματα που θα αναλυθούν ευθύς παρακάτω.

¹⁶⁰(Σημ.) Ο όρος του *λοκ άουτ*, δίνει το δικαίωμα στην διοίκηση της εκάστοτε επιχείρησης, ιδιαίτερα βιομηχανικής, να απαντήσει με *ανταπεργία*, δηλαδή με ηθελημένη διακοπή της παραγωγής, ενάντια σε κάθε είδους κινητοποίηση, ιδιαίτερα απεργιακή, των εργαζομένων της συγκεκριμένης επιχείρησης.

¹⁶¹P. Μπόγιερ- Χ. Μορέ, *ό. π.*, σ. 609, 620 & 625

5.2. «...Αντιαμερικανική ενέργεια...»: ένα «κυνήγι μαγισσών» με κρατική πρωτοβουλία

Η περίοδος της επονομαζόμενης «κοκκινοφοβίας» αναδεικνύει, μέσα από τις πτυχές που την διακρίνουν, την προσωπικότητα του Τζο Ρέιμοντ Πάρνελ¹⁶², ο οποίος, από τη θέση του μέλους του Κογκρέσου, χαρακτήρισε σχεδόν όσο κανένας άλλος την επόμενη δεκαετία, δίνοντας της το προσωνύμιο της «εποχής του Μακαρθισμού».

Το βασικό θεμέλιο για την έναρξη μιας από τις πιο σκληρές εποχές διώξεων του εργατικού και συνολικά του λαϊκού κινήματος στις Η.Π.Α., ήταν η ύπαρξη της *Επιτροπής κατά των Αντιμερικανικών Ενεργειών* (*Επιτροπή Η.Υ.Α.Σ.*), η οποία είχε ιδρυθεί ήδη από το 1936, έχοντας ως κατεύθυνση αρχικά την παρακολούθηση τυχόν φασιστικής δράσης στο εσωτερικό της χώρας. Ο γερουσιαστής Τ. Μακάρθου στηρίζεται πάνω στην ύπαρξη αλλά πολύ περισσότερο στο ρόλο της παρούσας Επιτροπής, με σκοπό να προσάψει κατηγορίες σε σχεδόν 200 μέλη του *Υπουργείου Εξωτερικών*, ενώπιον της *Επιτροπής Εξωτερικών Υποθέσεων της Γερουσίας*, σχετικά με την υποτιθέμενη σχέση τους με το Κομμουνιστικό Κόμμα των Η.Π.Α.

Από αυτό το σημείο, εξελίσσεται ένα ανελέητο «κυνήγι μαγισσών» μέσα σε ένα σκηνικό εντονότατης χειραγώγησης του ίδιου του καλλιτεχνικού κόσμου στις Ηνωμένες Πολιτείες. Χαρακτηριστικό στοιχείο της στόχευσης αυτής, είναι η δήλωση λίγα χρόνια αργότερα, του ίδιου του Τ. Μακάρθου, με την ιδιότητα του Προέδρου της *Επιτροπής Αντιαμερικανικών Ενεργειών*¹⁶³. Διαβάζουμε: «...Οι διανοούμενοι και καλλιτέχνες του Χόλιγουντ είναι το μαλακό υπογάστριο της Αμερικής. Αν οι κομμουνιστές αλώσουν την κινηματογραφική βιομηχανία, θα περάσουν την κομμουνιστική ιδεολογία τους στο έθνος¹⁶⁴...». Πρέπει να αναφερθεί σε αυτό το σημείο, ότι τον Μάρτιο του 1949, στο ξενοδοχείο Waldorf-Astoria της Νέας Υόρκης, συγκροτείται το επονομαζόμενο *Συνέδριο του Waldorf*, το οποίο στράφηκε ανοιχτά κατά της εξωτερικής πολιτικής του Προέδρου των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, Χ. Τρούμαν, κηρύσσοντας την ανάγκη για παγκόσμια ειρήνη και αποκηρύσσοντας την «...ιμπεριαλιστική επιθετικότητα ενάντια στην Ε.Σ.Σ.Δ¹⁶⁵...».

¹⁶²(Σημ.) Το γνωστότερο όνομα του είναι Τζον ΜακΚάρθου

¹⁶³(Σημ.) Ενώπιον της συγκεκριμένης Επιτροπής, κατέθεσαν πάνω από 500 καλλιτέχνες, μεταξύ των οποίων ο Ορσον Γουέλς, ο Μπέρτολτ Μπρέχτ, ο Τσάρλι Τσάπλιν κ.α. Κ. Σταματόπουλος, «Από το μακαρθισμό στην «πολιτιστική διπλωματία-από την καταστολή στην εξαγορά και ενσωμάτωση», στην: *Κομμουνιστική Επιθεώρηση*, τχ. 3, (2020), σ. 150

¹⁶⁴Κ. Σταματόπουλος, *ό. π.*, σ. 149

¹⁶⁵«Origins of the Congress for Cultural Freedom, 1949-1950- Vol. 38, No 5», στην ιστοσελίδα: *cia.gov*, 3.8.2011, διαθέσιμο στο: <https://www.cia.gov/resources/csi/studies-in-cia.gov>

Μετά το *Συνέδριο του Waldorf*, δημιουργούνται μια σειρά αντίστοιχες κινήσεις και πρωτοβουλίες από επιστήμονες, λογοτέχνες και καλλιτέχνες όλου του κόσμου, οι οποίες καταλήγουν το 1950, στην *Έκκληση της Στοκχόλμης* (*Stockholm Appeal*), ένα κείμενο για την παγκόσμια εκστρατεία υπέρ του αφοπλισμού¹⁶⁶.

Άλλωστε, ο ίδιος ο Πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, *Χ. Τρούμαν*, υποστήριζε, αναλύοντας στο Κογκρέσο το περιβόητο *Δόγμα Τρούμαν*, ότι «...δεν θα έχωμεν αντιληφθή τους αντικειμενικούς μας σκοπούς εάν δεν θελήσωμεν να βοηθήσωμεν τους ελεύθερους λαούς όπως διατηρήσουν τους ελεύθερους θεσμούς των και την εθνικήν των ακεραιότητα εναντίον των επιθετικών κινημάτων τα οποία ζητούν να επιβάλλουν επ' αυτών ολοκληρωτικά καθεστώτα(...)Τα ολοκληρωτικά καθεστώτα επιβαλλόμενα επί ελευθέρων λαών δι' αμέσου ή εμμέσου επιθέσεως υπονομεύουν τας βάσεις της διεθνούς ειρήνης, άρα και την ασφάλεια των Ηνωμένων Πολιτειών¹⁶⁷...».

Με βάση αυτή τη δήλωση, προκύπτουν δυο συμπεράσματα, τα οποία πηγάζουν από την ίδια αφετηρία. Αρχικά, οι «αντικειμενικοί σκοποί» των κυβερνήσεων των Η.Π.Α., τουλάχιστον τα τελευταία 10 χρόνια, ταυτίζονταν με μια πολύμορφη καταστολή ενάντια στο εργατικό και γενικότερα λαϊκό κίνημα των Ηνωμένων Πολιτειών, ακόμα και επί Προεδρίας του «δημοκρατικότερου» Φ. Ρούσβελτ.

Επίσης, διαφαίνεται η ίδια η συνειδητή στόχευση τους, με τον πιο ξεκάθαρο τρόπο, ενάντια στην ίδια τη Σοβιετική Ένωση, το ίδιο το σοσιαλιστικό σύστημα και στη θετική στάση, την οποία εξέφραζαν όλο και περισσότερα εργατικά και λαϊκά κινήματα του κόσμου, μεταξύ αυτών και το αμερικανικό.

5.3. Η βιομηχανία του Χόλυγουντ στο «μάτι του κυκλώνα»

Το «μαλακό υπογάστριο» της αμερικανικής κοινωνίας, η βιομηχανία του κινηματογράφου, μπαίνει στο στόχαστρο του «κόκκινου φόβου» με άμεσο τρόπο. Ήδη στα τέλη του 1947, ιδρύεται ο *Κινηματογραφικός Σύνδεσμος Διατήρησης των Αμερικανικών Ιδεωδών*, με Πρόεδρο τον *Τζον Γουέιν* και ιδεολογικό καθοδηγητή τον

[intelligence/archives/vol-38-no-5/origins-of-the-congress-for-cultural-freedom-1949-1950/](https://www.intelligence/archives/vol-38-no-5/origins-of-the-congress-for-cultural-freedom-1949-1950/),

ημερομηνία προσπέλασης: 7/5/2021

¹⁶⁶(Σημ.) Την Έκκληση της Στοκχόλμης υπογράφουν μεταξύ άλλων, οι *Α. Αϊνστάιν*, *Α. Αραγκόν*, *Ζακ Σιράκ*, *Λιονέλ Ζοσπέν*, *Π. Πικάσο*, *Ν. Σοστακόβιτς* κ.α. Κ. Σταματόπουλος, *ό.π.*, σ. 146

¹⁶⁷Κ. Σταματόπουλος, *ό.π.*, σ. 149

Γκάρι Κούπερ, ο οποίος με περηφάνια υποστήριξε ότι είχε απορρίψει μια σειρά από σενάρια «κομμουνιστικών ιδεών»¹⁶⁸.

Μέσα από όλη αυτή τη διαδικασία, συγκροτείται από την Επιτροπή Αντιαμερικανικών Δραστηριοτήτων, τον Οκτώβρη του 1947, η πρώτη «μαύρη λίστα» με τους «πιο επικίνδυνους κομμουνιστές και εχθρούς της πατρίδας». «Οι Δέκα του Χόλυγουντ» αποτελούν την πρώτη έκφραση της σύνταξης «μαύρων λιστών» από το επίσημο αμερικάνικο κράτος, με υπόπτους οι οποίοι μπορούσαν οιασδήποτε να αποβούν εχθροί της εσωτερικής ασφάλειας. Η λίστα αυτή συμπεριελάμβανε τους: Χέρμπερτ Μπίμπερμαν, Άλμπερτ Μάλτς¹⁶⁹, Εντουαρντ Ντιμίτρικ, Αντριαν Σκοτ, Ρινγκ Λάρντνερ, Τζ. Σάμουελ Ορνιτς, Τζον Χόγουαρτ Λόσον, Λέστερ Κολ, Αλβιά Μπεσί και Ντάλτον Τράμπο¹⁷⁰, οι οποίοι αποπέμφθηκαν από το καλλιτεχνικό στερέωμα της εποχής με αρκετούς από αυτούς να οδηγούνται μετά από δίκες στη φυλακή.

Την ίδια περίοδο, προσωπικότητες από το χώρο του κινηματογράφου, μεταξύ των οποίων οι Χάμφρεϊ Μπόγκαρτ, Τζίν Κέλυ και Κάθριν Χέμπορν σχημάτισαν την *Επιτροπή για την 1^η Τροπολογία*, και μετέβησαν στην Ουάσιγκτον, με σκοπό να διαμαρτυρηθούν για τις παραβάσεις του «δικαιώματος των προσωπικών πεποιθήσεων», σε μια από τις συνεδριάσεις της περιβόητης *Επιτροπής Αντιαμερικανικών Υποθέσεων*¹⁷¹.

Συνεχίζοντας, μέσα σε αυτό το κλίμα έντονης παρέμβασης του επίσημου αμερικανικού κράτους στον καλλιτεχνικό κόσμο των Ηνωμένων Πολιτειών, μια πλευρά που χρειάζεται να αναδειχτεί είναι αυτή της στάσης των Αμερικανών και μη καλλιτεχνών. Οι δυο αντικρουόμενες πλευρές είναι αυτές της συναδελφικής αλληλεγγύης απέναντι στη στάση υποχώρησης με επιστέγασμα το προσωπικό όφελος ή την επικράτηση με κάθε τρόπο.

¹⁶⁸ «Όργανα και θύματα του μακαρθισμού», στον: *Ριζοσπάστη* (Ενθετη Έκδοση: 7 μέρες μαζί), αρ. φ. 8981, 19.9.2004, σ. 4

¹⁶⁹ Ο δυτικοευρωπαϊκής καταγωγής συγγραφέας του έργου *Το Υπόγειο Ρεύμα*, σεναριογράφος και απόφοιτος του Πανεπιστημίου Κολούμπια, Άλμπερτ Μάλτς, οδηγήθηκε στη φυλακή το 1950, με αφορμή την ιδιότητα του ως μέλος του Κομμουνιστικού Κόμματος των Η.Π.Α., στα πλαίσια των διώξεων της «Επιτροπής Μακάρθι». Κώστας Τσιναρίδης, «Με αφορμή το θάνατο του ποδηλάτη-Μακαρθισμός και η Μαύρη Λίστα-Το τρίτο μέρος της έρευνας», στην ιστοσελίδα: *kemes*, 18.3.2015, διαθέσιμο στο: <https://kemes.wordpress.com/2015/03/18/%CE%BC%CE%B5-%CE%B1%CF%86%CE%BF%CF%81%CE%BC%CE%B7-%CF%84%CE%BF-%CE%B8%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CF%84%CE%BF-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CF%80%CE%BF%CE%B4%CE%B7%CE%BB%CE%B1%CF%84%CE%B7/>, ημερομηνία προσπέλασης: 8.5.2021

¹⁷⁰ «Όργανα και θύματα του μακαρθισμού», ό. π.

¹⁷¹ Κ. Σταματοπούλος, ό. π., σ. 152

Η πρώτη πλευρά γίνεται αντιληπτή μέσα από μια δήλωση του Αμερικάνου σεναριογράφου *Ουόλτερ Μπερνστάϊν*. Διαβάζουμε: «...*Αν ήθελες να ξεφύγεις από τη μαύρη λίστα έπρεπε να γίνεις καταδότης. Δεν μπορούσες να μιλήσεις στην επιτροπή ή στα διάφορα κέντρα αποχαρακτηρισμού μόνο για τον εαυτό σου. Αυτό που ήθελαν ήταν ονόματα και αυτό το έλεγαν πληροφορίες. Είχαν ήδη όλες τις πληροφορίες. Είχαν και τα ονόματα. Αυτό που ήθελαν ήταν, με το δικό σου όνομα, να δείξουν τη δική τους δύναμη και τη δική σου υποταγή. Χρειάζονταν να δείξουν ότι κι εσύ ήσουν με το μέρος τους*¹⁷²...».

Απεναντίας, αλγεινή εντύπωση προκαλεί η στάση του σκηνοθέτη *Ελία Καζάν*. Ο ελληνικής καταγωγής *Ε. Καζάν*, ο οποίος μέχρι το 1936 ήταν μέλος του Κομμουνιστικού Κόμματος των Η.Π.Α., εκτός του γεγονότος ότι αποκήρυξε τις πρότερες ιδέες του, έφτασε στο σημείο, μπροστά στην *Επιτροπή Αντιαμερικανικών Υποθέσεων*, να καταδώσει συναδέλφους, φίλους και πρώην συντρόφους του, υποστηρίζοντας την επιλογή του «...*ως τη μόνη ορθή και αναγκαία ενάντια στον κομμουνιστικό κίνδυνο*¹⁷³...».

Από αυτό το σημείο και έπειτα, μέσα σε κάθε πτυχή του καλλιτεχνικού στερεώματος των Η.Π.Α., καλλιεργείται το δίπολο του καλού Αμερικανού στρατιώτη ή κατασκόπου ο οποίος σε κάθε περίπτωση, έχοντας το δίκιο με το μέρος του, θα απελευθερώσει τον κόσμο από τον κακό, δυναστικό και αιμοβόρο σοβιετικό εκπρόσωπο. Χαρακτηριστικά δείγματα αυτής της κατεύθυνσης είναι ονόματα ταινιών, οι οποίες γυρίστηκαν μέχρι και το 1954, με τίτλους όπως *Το Σιδηρούν Παραπέτασμα*, *Η κόκκινη απειλή*, *Η μάνα του προδότη* κ.α.

5.4. Η «πολιτιστική διπλωματία», το δικαίωμα της «ελεύθερης καλλιτεχνικής έκφρασης» και το ρεύμα του «σοσιαλιστικού ρεαλισμού»

Ο όρος της «πολιτιστικής διπλωματίας» αφορά άλλη μια πτυχή της εξωτερικής κυρίως πολιτικής των Ηνωμένων Πολιτειών, όπου με βάση την καλλιτεχνική δημιουργία, γενικότερα την ίδια την τέχνη στην ολότητα της, έστρεψαν τα βέλη τους προς τον ίδιο το σοσιαλισμό και τις αξίες του. Βασικό δίπτυχο αυτής της πρωτοβουλίας είναι η ελευθερία έκφρασης της τέχνης στον ελεύθερο κόσμο ενάντια

¹⁷² Α. Ελληνούδη, «Μακαρθισμός και Χόλιγουντ- Η σιδερένια φτέρνα του αντικομμουνισμού», στον: *Ριζοσπάστη*(*Ενθετη Έκδοση 7 μέρες μαζί*), αρ. φ. 8993, 3.10.2004, σ. 4

¹⁷³ Κ. Σταματόπουλος, *ό.π.*, σ. 155

στην απαγόρευση της καλλιτεχνικής έκφρασης, εκ μέρους της «σιδηράς» και «καταπιεστικής» Σοβιετικής Ένωσης.

Συνεχίζοντας, χαρακτηριστικότερο παράδειγμα αυτής της στρατηγικής είναι η δημιουργία της *Επιτροπής για την Πολιτιστική Ελευθερία* (*Congress for Cultural Freedom*), ήδη από τις 14.5.1939, υπό τον φιλόσοφο και παιδαγωγό *Τζον Ντιούι* και τον αυτοαποκαλούμενο «αντισοβιετικό μαρξιστή» *Σίντνεϊ Χουκ*. Η *Επιτροπή*, με δηλώσεις της, στόχευε στην «...εκκαθάριση της Αριστεράς από τον ολοκληρωτισμό του Κομμουνιστικού Κόμματος των Η.Π.Α., δηλώνοντας την αντίθεση της στα ολοκληρωτικά καθεστώτα¹⁷⁴...». Ο ίδιος ο *Σ. Χουκ*, 10 χρόνια μετά, το 1949, δήλωσε για την Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών: «...Δώστε μου ένα εκατομμύριο δολάρια και χίλιους αφοσιωμένους ανθρώπους, και σας εγγυώμαι ότι θα δημιουργήσω ένα τέτοιο κόμμα δημοκρατικών αναταραχών μέσα στις μάζες-ναι, ακόμη και μεταξύ των ίδιων των στρατιωτών της αυτοκρατορίας του Στάλιν¹⁷⁵...». Το *Συνέδριο για την Πολιτιστική Ελευθερία* πραγματοποιήθηκε στο Βερολίνο, τον Ιούνιο του 1950. Μεταξύ των συμμετεχόντων στο «συνέδριο για την καλλιτεχνική ελευθερία και δημιουργία ενάντια στην σοβιετική και ανελεύθερη έκφραση», ήταν οι *Τζον Ντιούι*, *Σίντνεϊ Χουκ*, *Μπέρτραντ Ράσελ*, *Ινιάτσιο Σιλόνε* κ.α.

Έτος-σταθμός για το *Congress of Cultural Freedom* είναι το 1952, με τη διοργάνωση του «*Φεστιβάλ του 20^{ου} αιώνα*», στο Παρίσι, με τη διοργάνωση να εμπεριέχει συνεδρίες και μελέτες σχετικά με την κλασσική μουσική, το θέατρο και τη λογοτεχνία. Ο δυτικός «ελεύθερος» τρόπος σκέψης αναλύεται από τον *Ουίςταν Χιου Όντεν* ως εξής: «...Ο αντεπαναστάτης αναγνωρίζει το βασικό νόημα της επανάστασης και την υπερασπίζει έναντι των ίδιων των υπερβολών της. Κάθε επανάσταση, αν κάποιος δεν την πρόδιδε, θα μπορούσε να καταστρέψει τον κόσμο. Ενάντια στις υπερβολές των στρατοπέδων συγκέντρωσης, το χρέος μας είναι να είμαστε αντεπαναστάτες¹⁷⁶...».

Στον αντίποδα, ίσως ο κυριότερος εκπρόσωπος της «ανελευθερίας» ή αλλιώς του καλλιτεχνικού ρεύματος του σοσιαλιστικού ρεαλισμού είναι ο *Μπέρτολτ Μπρέχτ*.

¹⁷⁴Κ. Σταματοπούλος, *ό.π.*, σ. 158

¹⁷⁵«Origins of the Congress for Cultural Freedom, 1949-1950- Vol. 38, No 5», στην ιστοσελίδα: *cia.gov*, 3.8.2011, διαθέσιμο στο: <https://www.cia.gov/resources/csi/studies-in-intelligence/archives/vol-38-no-5/origins-of-the-congress-for-cultural-freedom-1949-1950/>, ημερομηνία προσπέλασης: 7/5/2021

¹⁷⁶Δ. Λαλάκη, «Η πολιτική της απολιτικής κουλτούρας: η CIA και το Συνέδριο για την Πολιτιστική Ελευθερία», στην ιστοσελίδα: *marginalia*, 29.1.2018, διαθέσιμο στο: <https://marginalia.gr/arthro/i-politiki-tis-apolitikis-koulouras-cia-ke-ccf/>, ημερομηνία προσπέλασης: 9.5.2021

Ο ίδιος, αναδεικνύοντας τις 4 βασικές αρχές του σοσιαλιστικού ρεαλισμού, υποστηρίζει ότι ο δημιουργός πρέπει να έχει «...το θάρρος να γράφει την αλήθεια(...)την ικανότητα να αναγνωρίζει κανείς την αλήθεια(...) την δυνατότητα ώστε να γίνεται η τέχνη αληθινά εύχρηστη σαν όπλο(...) την πανουργία να διαδίδει κανείς την αλήθεια στους πολλούς¹⁷⁷...». Η τέχνη επομένως, είναι ένα όπλο, τόσο στα χέρια του ίδιου του δημιουργού, όσο και της κοινωνίας, με σκοπό όχι μόνο να ερμηνεύσει τον κόσμο με βάση το πώς είναι πραγματικά, αλλά και με βάση το πώς πρέπει να γίνει, με μαζικούς όρους, μέσα από την ίδια την ταξική πάλη, η οποία είναι ασίγηστη.

5.5. Η δίκη και ο θάνατος του ζεύγους Ρόζενμπεργκ

Η «κοκκινοφοβία» της *Επιτροπής Αντιαμερικανικών Υποθέσεων*, με Πρόεδρο τον Τ. Μακάρθου, είχε ξεκάθαρο στόχο τις ίδιες τις κομμουνιστικές ιδέες μέσα στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπως και τον ίδιο το σοσιαλισμό, του οποίου οι ιδέες και η προοπτική «γυάλιζαν» όλο και περισσότερο στα μάτια ολόκληρου του κόσμου, ειδικά μετά τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Ένα από τα πιο χαρακτηριστικά, αλλά παράλληλα και «καλά κρυμμένα» σκάνδαλα της εποχής του Μακαρθισμού, ήταν η δίκη και ο θάνατος του *Τζούλιους*, διπλωματούχου μηχανικού και της συζύγου του, *Έθελ Ρόζενμπεργκ*.

Το σκηνικό της δίκης στήνεται μετά την ανακοίνωση της Σοβιετικής Ένωσης για την κατασκευή της ατομικής βόμβας, με την κατηγορία ότι το ζεύγος Ρόζενμπεργκ παρέδωσε στους Σοβιετικούς επιστήμονες τις πληροφορίες για την ατομική βόμβα, που εντελώς αναίτια ρίφθηκε το 1945, στο Ναγκασάκι της Ιαπωνίας.

Ο κύβος είχε ήδη ριφθεί, όταν ο *Ρόι Κον*, δεξί χέρι του Γερουσιαστή Τ. Μακάρθου, προετοίμαζε ήδη τους βασικούς μάρτυρες κατηγορίας *Ντέιβιντ*(αδερφού της Ε. Ρόζενμπεργκ) και *Ρουθ Γκρίνγκλας* με το δίλημμα είτε να καταθέσουν μπροστά στο δικαστήριο, είτε να οδηγηθούν στην ηλεκτρική καρέκλα. Η υποτιθέμενη κατάθεση του Ν. Γκρίνγκλας, με την ιδιότητα του τεχνικού συνεργάτη του *Κέντρον Ατομικών Ενεργειών*, στην στρατιωτική βάση του *Λος Άλαμος*, καταρρίπτεται από τον νομπελίστα ατομικό φυσικό, το 1934, *Χ. Γιούρεϊ*, υποστηρίζοντας ότι «...ένα

¹⁷⁷Ε. Μηλιαρονικολάκη – Γ. Σκαρπερός, «Για το σοσιαλιστικό ρεαλισμό», στην ιστοσελίδα: *komep*, (6ος 2010), διαθέσιμο στο: <https://www.komep.gr/m-article/GIA-TO-SOSIALISTIKO-REALISMO/>, ημερομηνία προσπέλασης: 9.5.2021

πρόσωπο σαν τον Γκρινγκλας δε θα ήταν, οπωσδήποτε, σε θέση να μεταδίδει φυσικά, μαθηματικά και χημικά μυστικά της ατομικής βόμβας¹⁷⁸...».

Το «αδιάσειστο» αποδεικτικό στοιχείο της ενοχής των Ρόζενμπεργκ, ήταν ένα σκίτσο της βόμβας που έπεσε στο Ναγκασάκι, το οποίο έδωσε ο *N. Γρινγκλας* στον *T. Ρόζενμπεργκ*, με την υποτιθέμενη «αμοιβή» που θα έπαιρναν οι *Ρόζενμπεργκ* να ήταν ένα ειδικό φωτογραφικό τραπέζι, πάνω στο οποίο θα μπορούσαν να επεξεργάζονται τα ειδικά τεχνικά σχέδια. Και οι δυο κατηγορίες καταρρίπτονται άμεσα, καθώς ο Αμερικανός ατομικός φυσικός *Δρ. Μόρισον*, σχετικά με το υποτιθέμενο σκίτσο, υποστηρίζει ότι «...το σκίτσο είναι μια πρωτόγονη καρικατούρα της ατομικής βόμβας...», και μόλις δυο χρόνια μετά, το 1953, ένας δημοσιογράφος ανακαλύπτει ότι το υποτιθέμενο «ειδικό τραπέζι» ήταν ένα απλό οικιακό τραπέζι, αγορασμένο από ένα κανονικό εμπορικό κατάστημα¹⁷⁹.

Η εντολή για την απόφαση της ετυμηγορίας είχε όμως ήδη βγει, πριν καν την έναρξη της δίκης. Συγκεκριμένα, στις 8.2.1951, σε συνεδρίαση της *Επιτροπής της Γερουσίας για την Ατομική Ενέργεια*, το ακροατήριο της κατεύθυνε τον εισαγγελέα *T. Ζάϊπελ* να εξαναγκάσει το δικαστή *I. Κάουφμαν* στην εξαγωγή καταδικαστικής απόφασης για τους *Ρόζενμπεργκ*, με την τοποθέτηση του τελευταίου να είναι απόλυτα διαφωτιστική για την ακεραιότητα του, όσο και την εγκυρότητα της όλης διαδικασίας. Διαβάζουμε: «...*Η Σοβιετική Ένωση δε θα ήταν ποτέ σε θέση να κατασκευάσει μόνη της την ατομική βόμβα. Κάποιος θα πρέπει να έχει προδώσει σ' αυτήν το μυστικό. Και ποιος άλλος, εκτός από τους Ρόζενμπεργκ, μπορούσε να είναι οι προδότης*,¹⁸⁰...». Το απόλυτα «δικαιολογημένο» σκεπτικό και η «άτρητη» ακροαματική διαδικασία, καταδίκασαν το ζεύγος *Ρόζενμπεργκ* σε θάνατο, με την ποινή τους να εκτελείται στις 19.6.1953. Ο *Δρ. T. Μπέκερλι*, Διευθυντής του *Γραφείου Πληροφοριών της Επιτροπής Ατομικής Ενέργειας*, σχεδόν ένα χρόνο αργότερα, υποστηρίζει ότι «...είναι πια καιρός να πάψουμε να μιλάμε για κάποια δήθεν πυρηνικά μυστικά. Η ατομική και η υδρογονική βόμβα δεν έχουν παρθεί από κατασκόπους¹⁸¹...». Ένα από τα μεγαλύτερα σκάνδαλα στη σύγχρονη πολιτική ιστορία των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής περνάει στην Ιστορία.

¹⁷⁸Δ. Παπαβασιλείου, *Στα εργαστήρια κατασκευής πολέμων-1951-1953.*, Αθήνα 2002, σ. 79

¹⁷⁹Δ. Παπαβασιλείου, *ό. π.*, σ. 80

¹⁸⁰Δ. Παπαβασιλείου, «1951 - 1953 Η «δίκη» και η δολοφονία των *Ρόζενμπεργκ*», στον: Ριζοσπάστη, αρ. φ. 8294, 14.6.2002, σ. 13

¹⁸¹Δ. Παπαβασιλείου, *Στα εργαστήρια κατασκευής πολέμων-1951-1953*, Αθήνα 2002, σ. 81

Επίλογος

Το εργατικό κίνημα των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, μέσα από τους όρους και τις συνθήκες ωρίμανσης και δράσης του, από το Σικάγο το 1886 μέχρι και την εποχή του Μακαρθισμού, αποτελεί ένα ακόμα παράδειγμα της ασταμάτητης και εντεινόμενης αντίθεσης ανάμεσα σε δυο κόσμους, εξ αρχής αντίθετους.

Η ίδια η εργατική τάξη των Ηνωμένων Πολιτειών, από τους *Ιππότες της Εργασίας* μέχρι τους *Βιομηχανικούς Εργάτες του Κόσμου* διεκδίκησε τη θέση της σαν η πρωταγωνίστρια δύναμη της αμερικανικής οικονομίας. Από εκεί και πέρα βέβαια, η πάλη της μπορεί να μην έφτασε, ουσιαστικά να μην στράφηκε και ποτέ, μέχρι το σπάσιμο των δεσμών της εκμετάλλευσης, αλλά σε κάθε περίπτωση ανέδειξε πλευρές και διδάγματα εξαιρετικά επίκαιρα στα μάτια του σημερινού αναγνώστη και ερευνητή.

Η ταξική πάλη στις Ηνωμένες Πολιτείες των τελών του 19^{ου} και αρχών του 20^{ου} αιώνα αναδεικνύει την ίδια τη διαμόρφωση της σύγχρονης ιστορίας του κράτους του Ατλαντικού πάνω σε αυτή τη συνιστώσα. Παράλληλα, αναδεικνύεται η υψηλού επιπέδου ικανότητα του ίδιου του καπιταλισμού, με πιο τρανταχτό παράδειγμα τις Η.Π.Α., ότι ακόμα και σε πιο δημοκρατικές και νεωτεριστικές εκφάνσεις του, δεν παύει την συνειδητή στόχευση του να ενσωματώσει, μέχρι και να υποστεί το ίδιο το όνειρο των «γηγενών» και μεταναστών εργατών της χώρας για «μια καλύτερη ζωή».

Η ίδια η ύπαρξη και η δράση του Κομμουνιστικού Κόμματος των Η.Π.Α., μέσα από τη «Σκύλα και τη Χάρυβδη», συγκεκριμενοποιεί αρχικά την πρωτοπόρα θέση του εκάστοτε Κομμουνιστικού Κόμματος, στην πάλη για την κοινωνική απελευθέρωση από τα δεσμά της εκμετάλλευσης. Παράλληλα όμως, η επίκαιρη θέση που πρέπει να διατηρεί είναι αυτή της συνειδητής πολιτικής και ιδεολογικής πρωτοπόρας θεωρίας και δράσης, με αταλάντευτη θέληση για το σπάσιμο των δεσμών αυτών και την οικοδόμηση του «...*βασιλείου της ελευθερίας*¹⁸²...».

Από εκεί και πέρα βέβαια, μια από τις πιο βασικές αντιθέσεις που διακατέχει το σύνολο της παρούσας περιόδου είναι αυτή ανάμεσα στα δυο αντίθετα οικονομικοπολιτικά συστήματα, όπως αυτά αποτυπώνονται ανάμεσα στις καπιταλιστικές Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και στη σοσιαλιστική Σοβιετική Ένωση, ειδικά από το σημείο που η δεύτερη γοήτευε ένα όλο και μεγαλύτερο

¹⁸²Κ. Μαρξ, *Το Κεφάλαιο*, Αθήνα 1978, τόμος 3, σ. 1007–1008

κομμάτι του «δημοκρατικού» κόσμου της εποχής. Η ιστορία του εργατικού κινήματος των Η.Π.Α. αποτυπώνει, στο σημείο που της αναλογεί, την αντίθεση αυτή, η οποία, στις σημερινές συνθήκες αναδεικνύεται ολοένα και περισσότερο, μέσα σε έναν διαρκώς μεταβαλλόμενο κόσμο.

Η αντίθεση της υποταγής και ενσωμάτωσης μπροστά στο «...τέλος της Ιστορίας...» με την πάλη για την κοινωνική απελευθέρωση συνεχίζεται με αμείωτη αλλά και εντεινόμενη εξέλιξη. Το τέλος της αντίθεσης αυτής ψάχνει τους πρωταγωνιστές της, οι οποίοι είναι η πρωτοπορία του παρόντος και του μέλλοντος.

«...Σε ποια πλευρά είστε άντρες; Σε ποια πλευρά; (...)Ω, εργάτες μπορείτε να κρατήσετε ανάστημα; Ω, πείτε μου πως μπορείτε; Θα είστε φωνακλάδες απεργοσπάστες ή πραγματικοί άντρες;

(...)Ελάτε όλοι οι καλοί εργάτες, γιατί έχω να σας αναγγείλω πως το παλιό καλό συνδικάτο ήρθε να θριαμβεύσει¹⁸³...».

---

¹⁸³ (Σημ.) Ο τίτλος του τραγουδιού είναι «Which side are you on». Γράφτηκε το 1931, από την F. Reese, σύζυγο του S. Reese, ανθρακωρύχου και μέλους του συνδικάτου *United Mine Workers*, στην κομητεία Harlan της πολιτείας του Kentucky. Το 1931, οι ανθρακωρύχοι της συγκεκριμένης περιοχής συγκρούστηκαν με τους ιδιοκτήτες των ανθρακωρυχείων, με τις συγκρούσεις αυτές να έχουν το χαρακτηρισμό *The Harlan County*, στην ιστοσελίδα: *youtube*, διαθέσιμο στο: <https://www.youtube.com/watch?v=9XEhTxlBuGo>, ημερομηνία προσπέλασης: 16.5.2021

Πηγές και Βιβλιογραφία

A. Πηγές

1. Δημοσίευτες αρχειακές πηγές

Αρχείο του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας

Αρχείο του Κομμουνιστικού Κόμματος Η.Π.Α.

Αρχείο της Παγκόσμιας Συνδικαλιστικής Ομοσπονδίας

Αρχείο της Ε.Ρ.Τ.

Αρχείο των Βιομηχανικών Εργατών του Κόσμου

Αρχείο F.B.I.

Αρχείο C.I.A.

Αρχείο της American Federation of Labor-Congress of Industrial Organizations

2. Δημοσιευμένες αρχειακές πηγές

Το ΚΚΕ. Επίσημα Κείμενα, Αθήνα 1975

Ακαδημία Επιστημών Ε.Σ.Σ.Δ., *Παγκόσμια Ιστορία* (τόμος Ζ2), Αθήνα 1956

Δοκίμιο Ιστορίας του ΚΚΕ(Α2 Τόμος), Αθήνα 2018

The Commonwealth of Massachusetts-The Director of the Bureau of Statistics, *Forty-third Annual Report on the Statistics of Labor for the Year 1912*, Βοστώνη 1913

M. Antoniou, *Welfare Activities Among the Greek People in Los Angeles* (διπλωματική εργασία), University of South California, Λος Άντζελες 1939

3. Εφημερίδες

Εθνικός Κήρυκας, 29.8.1933

Ελληνοαμερικανικόν Βήμα, 19.6.1946

Καθημερινή, 31.10.2010

Οργάνωσις, 1922

Ριζοσπάστης, 14.6.2002, 19.9.2004, 31.10.2004, 30.7.2006, 19.8.2007, 2/3.5.2020

Φωνή του Εργάτου, 1918, 18.12.1920, 26.5.1923, 9.6.1923

New York Times, 24.8.1931, 21.3.1946

4. Περιοδικά

Κομμουνιστική Επιθεώρηση

Διεθνής Κομμουνιστική Επιθεώρηση

5. Οπτικοακουστικά μέσα-Ντοκιμαντέρ

https://www.youtube.com/watch?v=ZUNTftZ-Jf0&t=2714s&ab_channel=tuxepinephelus (*Ludlow, Οι Έλληνες στους πολέμους του άνθρακα*), σε σκηνοθεσία Ν. Βεντούρα και έρευνα Λ. Θωμά. Ημερομηνία προσπέλασης: 6/3/2021

https://www.youtube.com/watch?v=22U0Hwb-7ao&ab_channel=ThePressProject (*Παλληκάρι, Ο Λούης Τίκας και η Σφαγή του Λάντλοου*), σε σκηνοθεσία Λ. Βαρδαρού, έρευνα Φ. Τσούκα και αφήγηση Ρ. Αξελού. Η ηχογράφηση του τραγουδιού του συνδικάτου *United Mine Workers of America* με τίτλο «*The Union Forever*», έγινε από το μουσικό σχήμα *Ρωμιοσύνη*. Ημερομηνία προσπέλασης: 6/3/2021

18^ο Φεστιβάλ Ντοκιμανταίρ Θεσσαλονίκης(11-20 Μαρτίου 2016), συνέντευξη τύπου του Λ. Βαρδαρού, σκηνοθέτη του ντοκιμανταίρ «*LUDLOW, Οι Έλληνες στους πολέμους του άνθρακα*», <https://www.filmfestival.gr/el/professionals-tdf-gr/press/news-press-el/3228-newsid-el-2247>, ημερομηνία προσπέλασης: 6/3/2021

B. Βιβλιογραφία

1. Άρθρα-Μελέτες

Καρπόζηλος Κ., *Πολεμώντας το φασισμό στην Ισπανία- Οι Έλληνες μαχητές των Διεθνών Ταξιαρχιών*, στον: *Ριζοσπάστη*, 30.7.2006, αρ. φύλλου 9540, σ. 24

Λαλάκη Δ., *Η πολιτική της απολιτικής κουλτούρας: η CIA και το Συνέδριο για την Πολιτιστική Ελευθερία*, <https://marginalia.gr/arthro/i-politiki-tis-apolitikis-koultouras-cia-ke-ccf/>, ημερομηνία προσπέλασης: 9.5.2021

Μηλιαρονικολάκη Ε. – Σκαρπερός Γ., *Για το Σοσιαλιστικό Ρεαλισμό*, στην: Κομμουνιστική Επιθεώρηση, τεύχος 6, Αθήνα 2010, <https://www.komep.gr/m-article/GIA-TO-SOSIALISTIKO-REALISMO/>, ημερομηνία προσπέλασης: 9.5.2021

Σταματόπουλος Κ., *Από το Μακαρθισμό στην «πολιτιστική διπλωματία». Από την καταστολή στην εξαγορά και ενσωμάτωση*, στην: Κομμουνιστική Επιθεώρηση, τεύχος 3, Αθήνα 2020, σ. 145-169

Γκόσβαϊλερ Κ., *Αναθεωρητισμός και σοσιαλισμός μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο- Μπραουντερισμός, μορφή του μεταπολεμικού αναθεωρητισμού*, στην: Κομμουνιστική Επιθεώρηση, Τεύχος 2, Αθήνα 2005, <https://www.komep.gr/m-article/b242ceb1-ff2b-11e9-95d7-3ed1504937da/>, ημερομηνία προσπέλασης: 4.5.2021

Kaplan T., *On the Socialist Origins of International Women's Day*, στο: *Feminist Studies*, Μέριλαντ, 11, 1985, σ. 163–171

Sabin A., *Red Scare in Court: New York versus the International Workers Order*, University of Pennsylvania Press, 2020, σ. 11-18

2. Βιβλία

Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδας-Αρχείο Ιστορίας Συνδικάτων, *Γεια σου περήφανη και αθάνατη εργατιά! Μια διαδρομή στο εργατικό-κοινωνικό τραγούδι*, Αθήνα 2000

Γκίκας Α., *Ρήξη και Ενσωμάτωση-Συμβολή στην Ιστορία του εργατικού-κομμουνιστικού κινήματος του Μεσοπολέμου(1918-1936)*, Αθήνα 2010

Η Κομμουνιστική Διεθνής-Θέσεις και Καταστατικό όπως ψηφίστηκαν στο Β΄ Συνέδριο (6-25 Ιουλίου 1920), Αθήνα 2007

Καρπόζηλος Κ., *Κόκκινη Αμερική-Έλληνες μετανάστες και το όραμα ενός Νέου Κόσμου(1900-1950)*, Ηράκλειο 2017

Λάζος Χ., *Πεθαίνοντας στη Μαδρίτη-Η συμμετοχή των Ελλήνων στον Ισπανικό Εμφύλιο Πόλεμο*, Αθήνα 2001

Λιαλιούτη Ζ., *Ο «άλλος» Ψυχρός Πόλεμος-Η αμερικανική πολιτιστική διπλωματία στην Ελλάδα, 1953-1973*, Ηράκλειο 2019

Παντελάκης Ι., *Los buenos antifascistas-Η ιστορία των Ελλήνων εθελοντών του Ισπανικού Εμφυλίου μέσα από τα άγνωστα αρχεία των Διεθνών Ταξιαρχών*, Αθήνα 2021

Παπαβασιλείου Δ., *Στα εργαστήρια κατασκευής πολέμων*, Αθήνα 2002

Σταυρουλάκης Γ., *Λούης Τίκας. Ο ήρωας της ξενιτιάς*, Αθήνα 1998

Τμήμα Ιστορίας του ΚΚΕ, *Δεκέμβρης του 44'-Η κρίσιμη ταξική σύγκρουση*, Αθήνα 2015

Χρήστου Α., *Από την Εθνοσυνέλευση της Επιδαύρου (1821) έως την ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου (1947)*, Αθήνα 1999

Χρήστου Α., *Προσεγγίσεις στη Νεότερη Ελληνική Ιστορία. Από το Ρήγα Βελεστινλή (1757- 1798) έως την εμπλοκή της Ελλάδας στο Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (1940-1941)*, Αθήνα 2001

Αϊς Έ., *Η ψευδαίσθηση της Δικαιοσύνης- Οι μεγάλες δίκες της ιστορίας(Τόμος 1^{ος})*, Αθήνα 1990

Ανταμιτς Λ., *Η ταξική βία στην Αμερική 1830-1930*, Αθήνα 2008.

Buhle P.-Schulman N., *Wobblies! Μια εικονογραφημένη ιστορία των Βιομηχανικών Εργατών του Κόσμου*, Αθήνα 2007

Ένγκελς Φ., *Η εξέλιξη του σοσιαλισμού από την ουτοπία στην επιστήμη*, Αθήνα 2011

Howe. I.- Coser L., *The American Communist Party: A Critical History*, Νέα Υόρκη 1962

Klehr H., *The Heyday of American Communism, The Depression Decade*, Νέα Υόρκη 1984

Λένιν Β. Ι., *Για τον πόλεμο και τη σοσιαλιστική επανάσταση*, Αθήνα 2013

Μάλτς Α., *Το υπόγειο ρεύμα-επεισόδια από τα σκοτεινά χρόνια της ιστορίας των Ηνωμένων Πολιτειών*, Αθήνα 2015

Μπόγιερ Ρ.-Μορέ Χ., *Η άγνωστη ιστορία του εργατικού κινήματος των Η.Π.Α.-Από τον Εμφύλιο μέχρι το Μακαρθισμό*, Αθήνα 2020

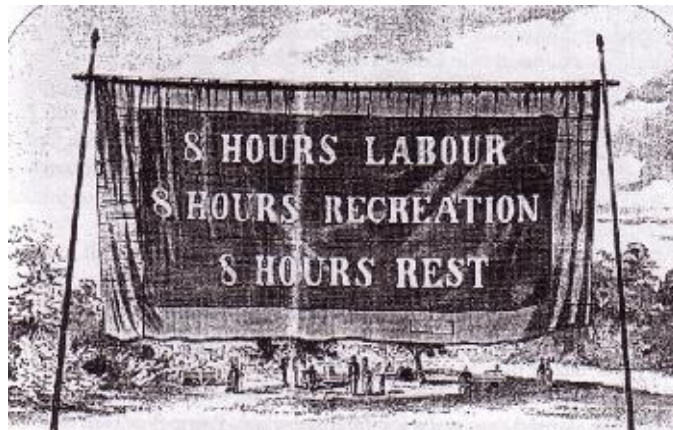
Ντιμιτρόφ Γ., *Ο φασισμός*, Αθήνα 1975

Φόνερ Φ., *Εργατική Πρωτομαγιά(1886-1986)*, Αθήνα 1986

Φόστερ Ο., *Ιστορία του Παγκόσμιου Συνδικαλιστικού Κινήματος, τόμος Β΄*, Αθήνα 1959

Φόστερ Ο., *Η ιστορία των Τριών Διεθνών*, Αθήνα 1975

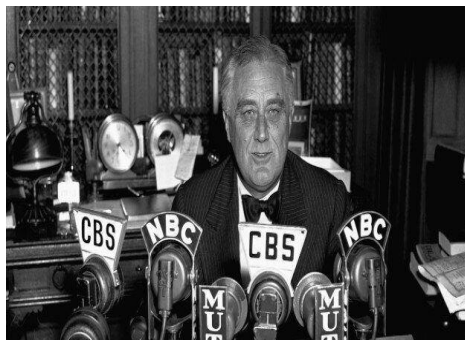
Παράρτημα

Γκραβούρα εποχής που αναπαριστά το ουσιαστικό μήνυμα της Πρωτομαγιάς του 1886 στο Σικάγο, επίκαιρο μέχρι και τις μέρες μας. (Πηγή: <https://www.rizospastis.gr/story.do?id=10769564>, ημερομηνία προσπέλασης: 15/5/2021)

Το άγαλμα προς τιμήν του Έλληνα ανθρακωρύχου Ηλία Σπαντιδάκη(Λούη Τίκα), στην πόλη Τρίνιταντ του Κολοράντο. Ο Λούης Τίκας(1886-1914) ήταν μια από τις ηγετικές μορφές των γεγονότων στα ανθρακωρυχεία του Λάντλοου. (Πηγή: <https://solidaritywebradio.gr/h-sfagi-toy-lantlooy-o-thrylikos-lovis-t/>, ημερομηνία προσπέλασης: 15.5.2021)

Ο Φ. Ρούσβελτ(1882-1945), 32^{ος} Πρόεδρος των Η.Π.Α. και διαμορφωτής του περίφημου *New Deal*, ενός προγράμματος με επίδικη κατεύθυνση και αμφιλεγόμενα αποτελέσματα.

(Πηγή: https://www.huffingtonpost.gr/pavlos-tsimas/-_8110_b_12718740.html, ημερομηνία προσπέλασης: 15.5.2021)

Έλληνες εθελοντές από τις Ηνωμένες Πολιτείες, στις Διεθνείς Ταξιαρχίες. Στα χέρια τους κρατάνε την ελληνόφωνη εφημερίδα *Εμπρός*. (Πηγή: <https://www.lifo.gr/culture/vivlio/los-buenos-antifascistas-i-istoria-ton-ellinon-ethelonton-toy-isanikoy-emfylioy>, ημερομηνία προσπέλασης: 15.5.2021)

Το ζεύγος Τζούλιους και Έθελ Ρόζενμπεργκ, κατηγορούμενοι για κατασκοπία. Ένα από τα πιο σκοτεινά και μεγαλύτερα σκάνδαλα της εποχής του Μακαρθισμού.

(Πηγή: <https://edition.cnn.com/2008/US/07/22/rosenberg.hearing/>, ημερομηνία προσπέλασης: 15.5.2021)

Περίληψη

Η «*χώρα της ελευθερίας και των ευκαιριών*», του περίφημου «*αμερικάνικου ονείρου*» χωράει πλευρές όπως η πάλη για την κατάκτηση του θωρου, η ελευθερία συνδικαλιστικής οργάνωσης; Εντέλει, η «*γη της επαγγελίας*» μπορεί να μετουσιώσει το πραγματικό της όνομα, με πρωτοπόρους τους ίδιους τους παραγωγούς των ευκαιριών αυτών;

Η ίδια η Ιστορία, στην εξέλιξη της μέχρι τις μέρες μας, ακόμα και το-σήμερα-πανίσχυρο κράτος των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής και η σύγχρονη ιστορία του, αποδεικνύουν πολλές φορές ότι ο τροχός όχι μόνο γυρνάει, αλλά ειδικά όταν «*...της γης οι κολασμένοι...*» τον γυρίσουν, «*...ο πάγος σπάει και ο δρόμος χαράσσεται!...*».